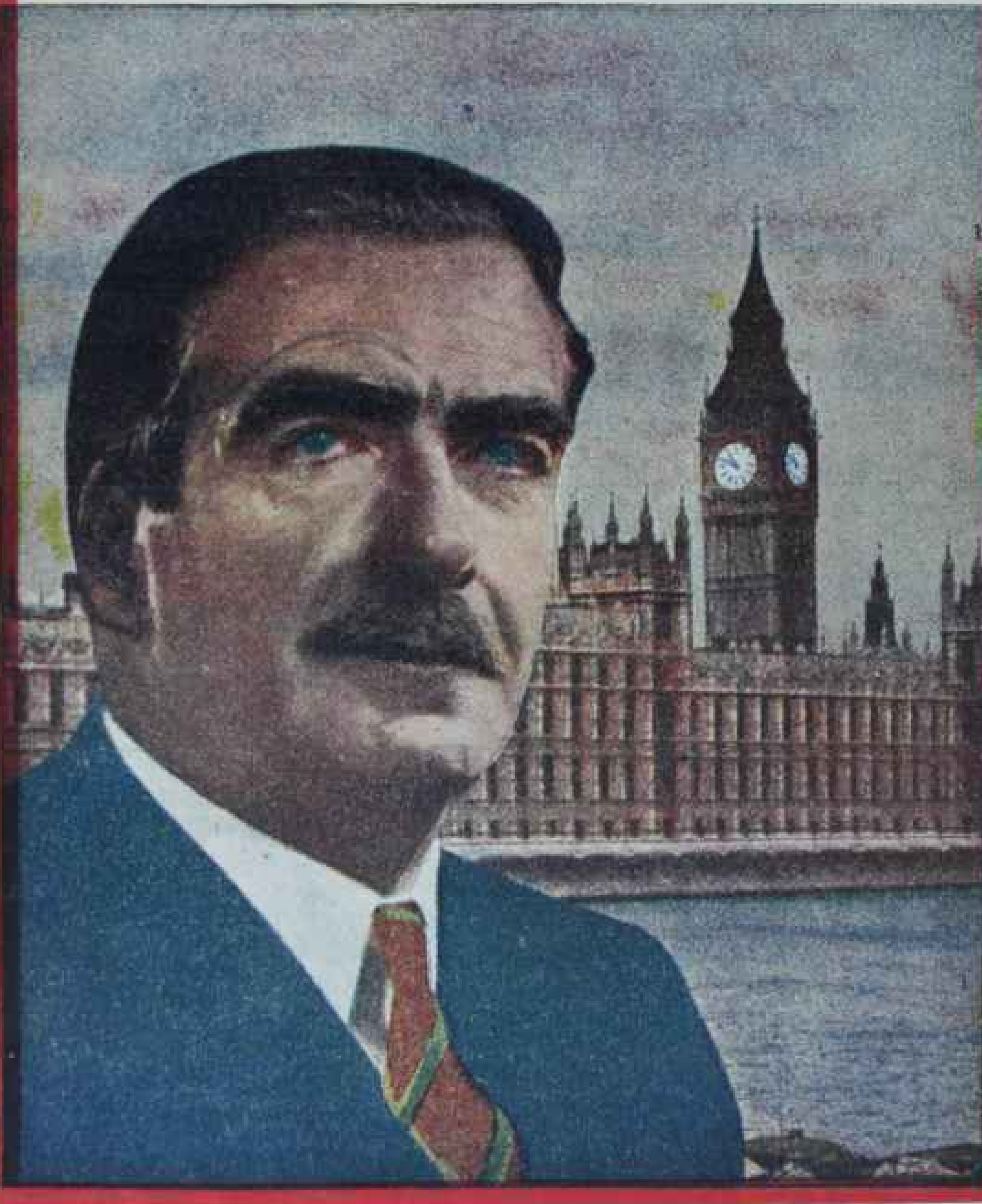
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Fiyatı : 60 Kuruş

İyigün Ailesi

Bir Piyango Talihlisi Değildir

KENDİ EVLERİNİ DİĞER ARZU VE İHTİYAÇLARINDAN AYIRDIKLARI PARALARLA VE BUNA İLÂVETEN

YAPI TASARRUFU

SİSTEMİNİN GENİŞ İMKÂNLARİYLE KURMUŞLARDIR.

YAPI TASARRUFU HESAPLARININ MAHİYETİ NEDİR?

Yapı Tasarrufu, bir ev yapmak için yetecek parası olmayan vatandaşlara bu imkânı muhakkak temin eden gayeli bir tasarruf yoludur.

İnşa edilecek ev bedelini Türkiye Emlâk Kredi Bankası nezdinde biriktirecek vatandaşa evini tamamen yapıp bitirmesine yetecek kredinin tahsis edileceği peşinen vaad ve taahhüt edilmektedir.

YAPI TASARRUFU HESABI İLE NE MİKTAR KREDİ TEMİN EDİLİR?

Yapı Tasarrufu hesabında para biriktiren vatandaşlara yaptıracakları ev bedelinin % 90 ını geçmemek üzere % 5 faizli 20.000 lira ve bu yetmezse Banka usulleri dahilinde % 7 faizli 10.000 liraya kadar munzam kredi verilmektedir.

BU KREDİLERİN VADELERİ NE KADARDIR?

% 5 ve % 7 faizli kredilerin vadeleri 10 yıldan başlıyarak 20 yıla kadar çıkmaktadır.

YAPI TASARRUFU KREDİLERİNİ NE KADAR MÜDDET İÇİNDE ALMAK KABİLDİR?

İstediği kredinin dörtte birini 18 ayda Yapı Tasarrufu hesabında biriktiren vatandaş, mukavele ile tâyin edilen krediyi almağa hak kazanır.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI, HER YIL (15000) DEN FAZLA VATANDAŞI EV SAHİBİ YAPMAKTADIR. KURACAĞINIZ MESKEN İÇİN LÜZUMLU UCUZ FAİZ VE UZUN VADELİ KREDİYİ ANCAK, EMLÂK BANKASINDA AÇTIRACAĞINIZ

Yapı Tasarrufu

HESABINDA BİRİKTİRMEK SURETİYLE MUHAKKAK TEMİN EDEBİLİRSİNİZ. KENDİ EVİNİZE, TALİHE, TESADÜFE GÜVENMEDEN SAHİP OLMANIN TEK EMİN YOLU BUDUR.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa - Ankara
P. K. 582 — *Tel*: 18992

Fiatı: 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi
Metin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden:
Cüneyt ARCAYÜREK

*

Ressam:
İzzet ÇETİN

*

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS —
HÜSEYİN EZER

*

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU

*

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	11 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları:
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz
Sir Anthony Eden
Inflüenza'ya yakalanan Vekil

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

D emokrasimize hâs garip siyasî âdetlerimizin arasına - Cumhurbaşkanını alkışlayıp ayağa kalkmamak, ayağa kalkıp alkışlamamak v.s., v.s.... - son senelerde bir yenisi ve gülüncü daha katılmışa benziyor. Devlet adamlarımızdan biri, beynelmilel temaslar asrı olan yirminci asrın ikinci yarısında, ayağını hudutlarımızın bir karış ötesine atmaya görsün. Geliş ve dönüş günü hemen bütün emniyet teşkilâtı seferber oluyor, bahis mevzua zatın geçeceği yolların üzerindeki dükkânlara polisler sıkı emirler verip bunların sahiplerini bayrak asmaya mecbur ediyor, civardaki apartmanların kiracılarına bol bol konfetiler, serpantinler dağıtılıyor, okullar tatil edilip derslerinden alıkonan çocuklar, başlarında hocaları ile caddelere dökülüyor, mesleki teşekküllerden azalarına gelen mektuplarda kendilerine yolun neresinde yer ayrıldığı bildiriliyor, valiler seferber olup zafer takları kuruluyor - hangi zaferi kutlamak için? - itfaiye merdivenlerine itfaiye neferleri sıralanıyor, fabrikalar işçilerini "karşılama törenine iştirak" e zorlanıyor, zaten o sırada da elektrikler ne hikmetse kesilip makineler çalışmaz hale geliyor, küçük kızların eline sepetler içinde çiçekler veriliyor, kira ile tutulmuş adamlar dövizler yükleniyor... ve ertesi gün iktidar gazeteleri filân veya falan şehrin, filân veya falan zatı "bağrına bastığını" 72 puntoluk harflerle ilân ediyor.

Evet, ortada övünülecek bir şey vardır. Ama o, gayretkeşlerin gösterdikleri gayretten ibarettir.

*

D evlet adamlarımızın, bu tertipli gösterileri halkın kendilerine sevgi tezahürü zannedecek kadar saf olduklarını iddia etmek onları tanımamak olur. Nitekim Başvekil Adnan Menderes bir vesileyle Ahmed Emin Yalmana bunların samimiyetine inanmadığını açıkca söylemiş ve üstad bunu gazetesine yazmıştır. Türkiyemizde, merak saikası hariç, hiç kimse bir yağmurlu günde bildiği, tanıdığı bir devlet adamını alkışlamak için, bırakınız saatleri* bir kaç dakika bile yol üstünde beklemez. Zaten devlet adamlarımız da pek âlâ bilmektedirler ki rastladıkları kalabalık, mekteplilerden veya işçilerden müteşekkildir. Bir de gelip geçenlerden..

Radyonun spikeri tarafından bir yazılı kâğıt üzerinden okunan "sevgili", "sevimli", "eşsiz" gibi tâbirlerin veya onların anlattıkları hikâyelerin devlet adamlarımızı ikna edebileceğini de zannetmiyoruz.

Fakat, inanmadığımız bir şey daha vardır: gayretkeşlerin, bu tertibatı, alâkalı zevatın samimi rızası hilâfına aldıkları. Bunu iddia etmek de onları tanımamak olur. Hattâ sadece hoşa gitmek, göze girmek için bunların yapıldığı hususunda da mütereddit bulunduğumuzu ifade etmek isteriz. Böyle bir şey iki defa yapılır, üç defa yapılır, bilemezsiniz dört defa yapılır... Ama, âdet haline girdi mi, siyasî temayüllerimiz arazına katıldı mı başka bir sebep aramak icap eder...

D aha eski Yunan veya eski Roma zamanında halkın bu gibi gösterilere meraklı olduğu bilinirdi. Kumandanlar, imparatorlar prestijlerini böylece ayakta tutarlardı. Bayrak, davul, boru, trampet ve alkış şahısların manevi kudretlerini perçinler. Almanyada Hitler, iktidarı aldıktan sonra Meclisteki ekseriyeti de ele geçirmek için tertiplediği seçimlerin arefe gecesi dağlarda ateşler yaktırmış, Ur Walhalla dekoru yaratmıştı. Mussolini'ye gelince süslü üniformalardan, kaz adımlarından, muhteşem törenlerden beklediği başka şey değildi. Nihayet İngilterede, kral ailesine karşı devletin gayretiyle ve sık sık renkli filmlere has çerçeve içinde belirtilen sevgi ve alâka da Büyük Britanya camiasını ayakta tutan müesseselerin yıkılmaması içindir.

Bizansta büyük yarışlar, Romada gladiyatör döğüşleri tertipleniyorsa bunlar hep bir takım şeyleri unutturmak, nazarları başka yerlere çekmek içindi. Almanyada ve İtalyada diktatörler şahsi nütuzlarını hep şaşaalı törenlerle kuvvetlendirmeye çalışmışlar, simlerini ve resimlerini halka belletmişlerdir.

Ama hakikî demokrasilerde, hakikî demokrat devlet adamlarına bu gibi suni ve şatafatlı merasimler tertiplenmez. İngilterede Churchill, en mühim seyahatlerinden dönüşte bile, hattâ memleketine sahici zafer dahi getirirken şu son günlerde bizde görülen şekilde karşılanmamıştır. Adenauer'e zafer takları yapamamış, Başkan Eisenhower bunların altından geçmemiştir.

Nihayet Fransada Mendes - France "Her Fransız bir Napolyon olabilir" levhalariyle karşılanmamıştır. Halbuki bizde, şimdi sık sık ele verilen levha şudur: "Her Türk, bir Atatürk olabilir"

Saygılarımızla.

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Eden - Menderes
... ve hayallere dalmış Köprülü

Sosyete

Eden'in azizliği

Ankara radyosu salı akşamı saat tam 19,30 da, yani Haberler Bülteninin okunmasından on beş dakika sonra, bir hanım tatlı tatlı alaturka garkı- söylerken yayınını kesti ve:

"— Şimdi, dedi, son dakikada aldığımız bir haberi veriyoruz. Londra radyosunun bildirdiğine göre ingiltere Dışişleri bakanlığı, Sir Anthony Eden'in influenza hastalığı geçirmesi dolayısiyle Türkiyeyi ziyaret edemiyeceğine dair bir tebliğ neşretmiştir. İngiltere Dışişleri bakam yarın sabah Londradan Ankaraya müteveccihen hareket edecekti. Sir Anthony Eden Türkiyeyi yaz başlarında ziyaret edecektir..."

Sonra, güzel sesli hanım, şarkısına devam etti. Fakat bu da çok sürmedi. Tam 19,45 te radyo bir ara daha verdi. Bu sefer spiker doğrudan doğruya "Ankara - Anadolu Ajansı" diye başladı ve yeni bir haber okudu. Bu haber, Başbakan Adnan Menderes tarafından Sir Anthony Eden in ziyareti münasebetile Reuter ajansının sureti hususiyede Türkiyeye gelen muhabirine yapılan beyanattı. Başbakan bu beyanatında, İngiltere Dışişleri bakanını yarın beklediğini bildiriyor ve bu ziyaretten gerek şahsen, gerekse milletçe duyulan memnuniyeti ifade ediyordu.

Spiker, söyle devam etti:

"-Şimdi Allahın en güzel adları mevzulu dini ve ahlaki bir konuşma dinliyeceksiniz ? "

O konuşma da bitti, müteakiben üç kişi alafranga parçalar çaldılar " ve Radyo gazetesi başladı. İlk verdiği haber, Başbakanın Reuter'e beyanatı oldu. Sonra? Sonra, Sir Anthony Eden'in ziyaretinin tehir olunduğunu mu bildirdi? Yoo.. Bundan bahis bile etmedi.

İngiltere Dışişleri bakanı Ankara radyosunu şaşkına çevirmişti. Fakat Eden'in azizliğine kurban giden sadece radyo değildi.

İkinci tehir

İngiltere Dışişleri bakanı Türkiyeyi evvelki sene ziyaret edecekti. Bütün hazırlıklar gene tamamlanmıştı, fakat bakan o sefer de sarılık olmuştu. Bunun üzerine Dışişleri bakanlığı bir tebliğ yayınlıyarak ziyaretin daha münasip bir tarihe bırakıldığını bildirmişti.

Şimdi de Ankarada her şey hazırdı. Evlerde smokinler hazırlanmış, tuvaletler çıkarılmış, hanımlar berberlerinden randevular almışlardı. İki mükellef kabul resmi vardı. Birini Başbakan ve refikası Ankara Palas'ta, ötekini İngiltere Büyükelçisi ve refikası Büyükelçilikte veriyorlardı. Bundan başka, daha hususî mahiyette Cumhurbaşkanı da Sir Anthony ve refikasını bir öğle yemeğine alıkoyacaktı. Ankara" sosyetesinin hanımları yakışıklı: Dışişleri bakanını göreceklerinden dolayı pek memnundular. Eden, onlara da azizlik yapıyordu.

Dışişleri bakanı bize de azizlik yapıyordu. Kapağımıza, haftanın adamı olarak onun resmini koymuştuk. Ama bu, azizlikten en az mühimiydi, zira Sir Anthony gene aktüalitenin - nezleli de olsa - en mühim siması halindeydi.

Asıl azizlik, Başbakanın suvaresine davetli olanlaraydı. Onlarla beraber bizim iç politikamızaydı. Zira bu münasebetle, iki partinin liderleri, Adnan Menderes ile İsmet İnönü karşılaşacaklardı. Hem de iki akşam üstüste.. Ankara Palasta ve İngiltere Büyükelçiliğinde! Gerçi bu, "bir sosyete karşılaşması" olacaktı. Tek başına hiç bir kıymet ifade etmiyecekti. Ama Nihad Erim, gazetesinde iki liderin yanyana resimlerini koyup "İşte, bizim politikanın zaferi!" diye övünecekti. Ama iktidarın basın işlerini tedvire memur zevatından ilham alan başka gazeteler aynı resimleri "İnönü de yumuşadı" diye neşredecek, başka muhabirler bunu "artık teminata lüzum kalmadı" diye: bildireceklerdi. Hakikaten suvareye hususi bir itina gösterilmiş, mevcudiyetleri bu havayı yaratacak, bu intibaı uyandıracak hiç kimsenin unutulmamalına çalışılmıştı. O kadar ki, İstanbuldan Falih Rıfkı Atay bile davet olunmuş ve üstad Ankara Palasta yer ayırtmıştı. Onunla beraber, bir çok başka başmuharrir de geliyordu. Suvare, bir bahar havası içinde cereyan edecekti. Düşmanlar birbirlerile barışacaktı. Doğrusu istenilirse, "rastlaşmalar" tek başına kıymet ifade etmemekle beraber düşmanların barışması - düşman politikacılar, düşman gazeteciler.. - çok iyi olacaktı.

Bazı protokol incelikleri, davetlerin şeklini de değiştirmişti. Bundan evvel, önce bir yemek veriliyor, ona muayyen zevat davet olunuyor, sonra 22,30 da suvare başlıyordu. Fakat yemeğe çağrılması gerekirken - gayrıresmî de olsa, haiz oldukları sıfatlar dolayısiyle - sadece suvareye davet edilenler geliniyorlardı. Bunları yemeğe çağırmak ise, politik bakımdan, davet sahiplerinin işine gelmiyebiliyordu. Bu hareket, kendi partileri içinde zaaf alâmeti olarak kabul edilebilirdi. Halbuki ikinci şık, zaaf ithamını karşı tarafa yüklüyordu. İç politikamız, böyle inceliklere sahiptir.

İşte bu yüzdendir ki - Balkan paktının toplantısı vesilesiyle verilen suvaredeki eksiklik olmasın diye - yemek ve kabul resmi birleştirilmiş, "yemek-büfe" yapılmış ve herkes aynı zamanda davet olunmuştu. Halbuki İngiltere Büyükelçisi ile refikası, bu incelikten geç haberdar edildikleri için daveti mutad şekilde yapmışlar, davetiyelerin altına da "Beyaz kravat - Nişan" ibaresini* koymuşlardı. Vaziyet kendilerine bildirilince onlar da davetlilerine yeni bir not göndermişler ve davetin 20,30 a alındığını bildirerek "Siyah kravat" ile gelebileceklerini yazmışlardı.

Bütün bu hazırlıklar suya düşüyordu.

Sir Anthony Eden, hakikaten azizlik etmişti. Sir Anthony Eden veya İnfluenza!.,.

Zira "sosyete karşılaşması" tahakkuk etmiyordu. Zaten memleketin asıl beklediği, öteki karşılaşma, yani fotoğrafçıların flaşları önünde kadeh tokuştururken değil, bir masa başında memleket meselelerini konuşmak için yapılacak karşılaşma idi. Birincisi, ikincisine belki ancak yol olabilirdi. Ziyaretin ve ziyafetlerin tehirine en çok onun için esef edildi.

Meclis

İlk devrenin son kısmı

Pazartesi günü Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldığı zaman milletvekilleri iki mesele hakkında Demokrasimiz bakımından hayati ehemmiyette karar alacaklardır. Bunlardan birincisi Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununu tadil eden tasarı, diğeri Basın Kanununda ispat hakkının tanınmasını isteyen tekliftir.

Osman Şevki Çiçekdağ'ın idaresindeki Adalet bakanlığı tarafından getirilen birinci tasarı, bilindiği gibi gerek hasmımızda, gerekse milletvekilleri arasında çok şiddetli itirazlarla karşılanmıştır. Bunun sebebi, tasarıyla bir muayyen maksadın tahakkuku gayesinin güdülmesidir. Bu gaye, arzu edilmeyen neşriyatın kestirilmesini teinindir. Gayenin şampiyonları Dr. Mükerrem Sarol - Burhan Belge çiftidir. "Doktor" hakkında bundan bir müddet evvel, sahibi bulunduğu Türk Sesi gazetesinin ilkokullara resmen abone yaptırılmış olmasının meydana çıkması vesilesiyle başlayan ve sonra gittikçe artan bir şiddetle devam eden neşriyata nihayet vermek için Adalet mekanizması harekete geçirilmişti. Dr. Sarol, kampanyanın en ateşli muharrirlerinden Bedii Faik'in yazdıklariyle kendi şeref ve itibarının zedelendiğini bildirerek muharrir aleyhinde takibata geçilmesine müsaade vermiş, birkaç gün sonra da kampanyayı kesmiyen Dünya gazetesi sahibi tevkif olunmuştu. O tarihte, Burhan Belge gene Türk Sesi gazetesinde savcılara, istedikleri neşriyatı kestirmek yetkisinin tanınmasını bir makaleyle istemişti. Fakat bu yol, daha da büyük itirazlarla karşılanmıştı. Şimdi Meclise getirilen tasarı aynı işi, başka vasıtayla yapmaya cevaz vermektedir. Hakikaten, tasarıda iki tevkif sebebi mevcuttur ki bunlara dayanarak her hâkim, istisnasız her vatandaş hakkında tevkif kararı verebilir ve isin daha fenası, bu kararlara itiraz imkânı ortadan kalkar. Zira tevkif sebepleri, tamamiyle hisse, sezişe dayanmaktadır.

Meclis, bu tevkif sebeplerini kanunlaştıracak mıdır? Çok şiddetli itirazların yükseleceği şüphesizdir. Bunlar evvelâ, Adliye komisyonunda başlıyacaktır. Bizzat komisyonun başkanı Halil Özyörük, bahis mevzuu maddelerin bugünkü şartlar altında bugünkü şekillerile kanunlaştırılmasına şiddetle aleyhtardır. Onunla beraber Osman Şevki Çiçekdağı, tenkidden bıkıp usanmayan Hamit Şevket İnceler, Müfit Erkuyumcular tasarının kabulünü istememektedirler. Meclisin sesi çıkmayan, fakat insaflı bilinen pek çok azası da, tevkif sebeplerinin tehlikesini müdriktir.

Ancak, hükümet tasarının aynen kabulünü isterse milletvekilleri Arazi vergisi bahsinde gösterdikleri celâdeti gösterecekler midir? Yani demokrasimize, kendi seçimlerinin emniyeti kadar ehemmiyet verecekler midir? İşin burasında tereddütler vardır. Gerçi Adalet bakanı bir gaf yapmış, tevkif sebeplerinin halen Batı Almanyada da yürürlükte olduğunu söylemiş, fakat bunun hilafı hakikat bulunduğu iddiaları ortaya atılınca hiç bir cevap verememiştir. Gerek komisyondaki, gerekse umumi heyetteki müzakereler sırasında tasarıya aleyhtar bulunanlar bu silâhı kullanacaklardır. Fakat milletvekillerinin ekseriyeti, nasıl rey verecektir? Bilinmiyor.. Eğer 'susmayı konuşmaya uzun zamandan beri tercih eden söz ve nüfuz sahibi Demokrat milletvekilleri, müstakiller kendi şahsiyetlerinin ağırlığını öteki kefeye koymaktan bir defa daha çekinirlerse, tehlikeli tevkif sebeplerinin kanunlaşması imkânsız değildir. O takdirde, hürriyetlerimiz yeni bir darbe yemiş olacaktır. Bunun "Demokratik iklim" in yaratılmasındaki faydası bizce tamamile meçhuldür.

Elbette ki gönülün istediği şudur: Hükümet, tasarıyı geri alsın, üzerinde tekrar çalışsın, eğer kan davaları için bazı tevkif sebeplerinin konmasına lüzum varsa bunları, başka hiç bir halde kullanılmıyacak şekilde formüle etsin ve tekrar Meclise göndersin.

Biz Adnan Menderesin bunu yapacağından ümidimizi kesmiş değiliz.

İspat hakkı peşinde

İkinci teklif, basın davalarında ispat hakkının bazı hallerde kabulüne dairdir ve Fethi Çelikbaş ile arkadaşları tarafından getirilmektedir. Teklif aile hususiyetleri hakkındaki basın suçlarında bu hakkın tanınmamasını, fakat vazifeden dolayı yapılan isnatlar hakaret addedildiği takdirde sanığa ispat hakkının verilmesini istemektedir. Eğer Meclis, Çelikbaş ve arkadaşlarının tasarısını kanunlaştırırsa ve hükümet buna müzaheret gösterirse hakiki demokrasi yolunda emniyet verici bir adım atılmış olacaktır. Bu hareketi sadece bizim değil, bütün basının ve muhalefetin bir iyi niyet delili olarak alkışlıyacağına şüphe yoktur. Zira bugünkü basın kanunu, basın hürriyetini fena halde baltalamaktadır.

Ancak bundan bir müddet evvel Ankaradaki Hakimiyet gazetesinde Balıkesir Milletvekili Mekki Said Esen imzasile çıkan ve başvekilin bir yemek masası etrafında gazetecilerle yaptığı görüşmeyi aksettiren bir yazıda belirtilenler doğru ise - Mekki Said Esen, konuşulanların tâ ruhuna nüfuz eden tecrübeli ve kuvvetli bir gazetecidir - hükümetin müzahereti muallâktadır. Zira masada belirtilen fikir kötülük ve yolsuzlukları duyurmak için imkânın mevcut olduğu, meselâ Meclisin Dilekçe komisyonuna her zaman müracaat edilebileceği

— Hasretini çektiğimiz adam —

Aşağıda okuyacağınız satırlar Amerikada çıkan haftalık Time mecmuasının 14 Mart tarihli sayısından alınmıştır:

"Başkanın geçen haftaki basın toplantısında, hazır bulunan 188 gazeteciden hemen hepsinin kafasında Eisenhower'in 1956 için ne düşündüğü suali vardı. Başkan, namzetliğini koymazsa Cumhuriyetçi partinin 1956 seçimlerini kazanamıyacağı yolundaki fikir hakkında ne düşünüyordu? Eisenhower şu cevabı verdi:

— Eğer elzem adam diye bir mefhum bulunsaydı, medeniyetimizin encamı ne olurdu, hiç aklınıza getirdiniz mi f Etten olan her şeyin takip ettiği yoldan o da gidince, ne yapılırdı ? Bu bir felâket olurdu. Böyle bir şeyden korkmamız gerektiğini sanmıyorum."

Kendisinden evvel başka bir Amerika Cumhurbaşkanı, hem de Cumhuriyetin kurucusu George Washington aynı kanaatte olduğundan son bir defa namzetliğini koymamış, yerinin en az kendisinin doldurduğu kadar iyi şekilde doldurulacağından emin, Amerikanın idaresini başka ellere terketmişti. Bu zihniyetin Amerikayı nereye getirdiği, ortadadır.

Halbuki başka bir memlekette hiç şüphe yok George Washington veya Dwight Eisenhower kadar vatansever, onlar kadar kuvvetli bir adam kendisini elzem addettiğinden ordunun idaresini bile ele alıyor, mareşallerini bir kenara itiyor, harbi dahi herkesten iyi idare edebileceğine inanarak askerlerine kumanda etmeye kalkışıyordu. Bu zihniyetin) Almanyayı nereye getirdiği de, aynı şekilde ortadadır.

Tasvipkâr bir D. P. Gurubu
Tevkif sebeplerini de alkışlayacak mı?

olmuştur. Bu hürriyetin mevcut bulunması son derece şayanı şükrandır! Ama demokrasilerde kötülükler ve yolsuzluklar Meclisin Dilekçe komisyonuna müracaat suretile değil, gazetelere yazılarak duyurulur. Bugünkü Basın kanunu muvacehesinde ise, hakikaten Dilekçe komisyonuna başvurmaktan başka yol kalmamaktadır. O yazıda Mekki Said Esen'in - Cumhuriyet'in eski Ankara muhabiri - ince -ve zarif esprisini görmemek imkânsızdır.

Fakat teklifi getirenler, hükümet müzaheretini esirgediği takdirde mücadele etmeye karar vermişlerdir. Prof. Fethi Çelikbaş, genç milletvekillerinden müteşekkil bir gurup tarafından yeniden hararetle desteklenmektedir. Bunlar, açılacak müzakerelerde seslerini duyurmak fırsatını bulacaklardır. O takdirde hükümet D.P. gurubunda murakabe altına alınabilecektir. İlk meydan muharebesinin böyle yüzde yüz haklı bir dava etrafında verilmesi, gençlerin işini kolaylaştıracaktır. Hakikaten Mecliste ispat hakkı, hele şu son basın davalarından beri pek çok taraftar toplamıştır. Bazı milletvekilleri, kanunun ilk müzakeresinde İstanbulun müstakil milletvekili Nadir Nadi tarafından yapılan bu yoldaki bir teklifi desteklememekle büyük bir hata işlediklerini anlamışlardır. Bunların ilk fırsatta, tadil teklifini kanunlaştırmaya çalışacaklarından şüphe yoktur. Buna mukabil, başvekil yeni bir işaret vermediği takdirde Adalet Bakam Osman Şevki Çiçekdağ ile Basın islerini tedvire memur Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol'un hükümet görüşü olarak ispat hakkının tanınmaması için mücadele edecekleri anlaşılmaktadır.

Her iki tasarı da Nisan içinde müzakere edilecektir. Adalet bakanlığınınki halen Adalet komisyonundadır. Prof. Çelikbaş ile arkadaşları ise tekliflerini bu haftalarda Meclise getireceklerdir.

Hükümet

Komada ikinci olmaktansa...

Haftanın ortasında, Ankarada gazetecilere el altından gene bir haber uçuruluyordu. Haber hükümetle alâkalıydı. O bahaneyle Kabinede değişiklik şayiaları tazelendi. Tapu, Kadastro ve İstatistik islerini tedvire memur Devlet Bakam Osman Kapani Londraya Büyükelçi olarak tayin ediliyordu. Böylece hükümette bir yer açılıyordu ve muhtelif bakanlar makamlarında oynuyorlardı. Gazeteciler, derhal, tuttukları bakanları kollıyarak tadilâtın listesini verdiler. Osman Kapani'ye gelince, "Büyük Arzu" sunun tahakkuku şayiaları karşısında sevinç içindeydi.

Hikâye yeni değildi. Bundan tam üç sene evvel Strasbourg'da başlamıştı. O gün, şehrin horozu ile meşhur bir büyük lokantasında ziyafet veriliyordu. Ziyafette Belçikanın sabık başvekili ve Avrupa Konseyinin gözde adamı Paul Henri Spaak da vardı. Yemeğin ortasında nutuklar söylendi ve kısa boylu, sarışın, şişmanca bir zat tebrik edildi. Bu zat, Avrupa Konseyindeki delegemiz Osman Kapani idi. Kendisine gerek Spaak, gerekse diğer davetliler tarafından "Türk - Belçika münasebetlerinin geliştirilmesi yolunda" başarılar temenni edildi. Kapani, Belçikaya Ortaelçi olarak tayin edildiğinden emin ve bundan son derece memnundu. Ankaraya dönecek ve vazifesi basına gidecekti.

Fakat aksilik çıktı. Genç Osman Kapani'nin elçiliğine Dışişleri bakanlığından itirazlar yükselmişti. Osman Kapani Galatasaraylı idi, Dışişleri vekaleti de Galatasaraylılar ile doluydu. Kapani tahsilini tamamladıktan sonra avukatlığı seçmişti. Hariciyeye giren arkadaşları ise başkâtip veya müsteşar olmuşlardı. Şimdi, Kapaninin bir emirle onların başına elçi diye getirilmesi memnuniyetsizliğe yol açmıştı. Osman Kapani ne tahsil, ne kültür, ne de diplomatik kabiliyet bakımından onlardan üstündü, itirazlar haklı görüldü. Genç mebusun elçiliği İptal edildi. Buna en çok üzülen bizzat Kapani idi. Fakat Menderes de, yapılan muamele karşısında azap duymuştu, İzmir mebusu D.P. nin gurup başkan vekilliklerinden birine getirildi ve böylece gönlü alındı. 2 Mayıstan sonra da, bir seyahata çıkmak üzere bavullarını kapatmış ve Yataklı vagonda yerini ayırtmışken Tapu ve Kadastro işlerini tedvire memur Devlet vekâletine tayin olunduğunu öğrendi. Herkes bu tayinin, ilerde genç mebus arzusu veçhile bir elçiliğe gönderilirse muameleyi kolaylaştırsın diye yapıldığı kanaatindeydi. Osman Kapani, en kısa zamanda bir elçiliğe gönderilecekti. "Eski vekil" sıfatını taşıdığından hattâ bir Büyükelçiliğe bile tayin olunsa kimse itiraz edemezdi.

Ama, düşünülen Büyükelçilik Londra Büyükelçiliği değildi. Zira o vazife çok daha mühimdi ve hakiki bir diplomata lüzum gösteriyordu. İngiltereyle münasebetlerimiz son derece ciddiydi.. Hükümet çevrelerinde de oraya Amiral Aziz Ulusan düşünülüyordu. Amiral Ulusan Türkiye'yi uzun seneler Washington'daki NATO askeri konseyinde muvaffakiyetle temsil etmiş, asker olduğu kadar diplomat, hem şekil, hem de kafa itibariyle Londra Büyükelçiliğinde müsait olgun bir insandı. Üstelik İngilizceyi ana dili gibi konuşuyordu. - Osman Kapani İngilizce bilmez. - Rauf beyin Londradaki başarısı da hatırlardaydı.

Gazetecilere el altından uçurulan bu gayrı ciddi haber, bir temenninin, bir hatırlatmanın ihzarından başka şey değildi.

Değişlik var mı?

Fakat Kabineye ait değişiklik rivayetleri bu vesileyle tazelenmişti. Mecliste de bazı ümitler belirmişti. Vekil olmak isteyen pek çok mebus vardı. Hükümetin, Meclisin yeni çalışma devresine taze kuvvetlerle girmesinin doğru olacağı yolunda bir kanaat de Ankaranın siyasi çevrelerine hâkimdi. Bilhassa bazı vekâletler, bu taze kuvvete ziyadesiyle muhtaç gö-

Dünya'nın başlığı
Şeytan görmüş gibi olanlar *var*

rünüyordu. Nihayet, şahsen yıpranmış vekillerin muhafazası Mecliste belirmeye başlıyan yeni bir "murakabeci gurubu" kuvvetlendirmekten başka işe yaramayacaktı.

Fakat Menderes, işareti henüz vermemişti.

Demokrasi

Mürüvvet!

İstanbul Radyosu müdürü Mesut Cemil Tel, uzatılan kâğıda gözlüklerinin üstünden bir nazar atfetti, okudu, tâ imzaya kadar indi. Orada yüzünün ifadesi biraz değişti.

"— Olmaz!" dedi.

Bu, Dünya gazetesinin gönderdiği bir ilânın metniydi.

Radyo idaresiyle Dünya gazetesi arasında, 2 Mayıs seçimlerinden beri, radyonun keşfinden bu yana medeni memleketlerde gelmiş geçmiş bütün mücadelelerden daha garip bir mücadele cereyan ediyordu. Radyolar Dünya gazetesinin ilânlarını okumuyorlardı. Emir almışlardı. Emri kim vermişti, niçin verilmişti? Söylenmiyordu da.. Fakat Dünya gazetesinin ilânları da kabul olunmuyordu. Dünya gazetesinin başındakiler:

"— İlân servisiniz herkese açık.. Bütün gazetelerin ilânlarını da okuyorsunuz. Bedeli mukabilinde değil mi? Biz de ilân vermek istiyoruz. Radyo, Devlet radyosu. Babanızın malı mı zannediyorsunuz?" demişlerdi.

İhtimal ki öyle zannediliyordu, zira ilânlar bir türlü kabul olunmuyordu. Bunlar mesela "Bir kürtajcının hatıra defteri" filan nevinden edep dışı romanları reklâm eder mahiyette olsaydı, gene anlamak kabil olabilirdi. Değildi de.. Sadece, Dünya'nın ilânı olmak, sansürün işlemesine yetiyordu.

— Burada bir parantez açmak gerekir. Eğer böyle bir durum 1946 ile 1950 arasında cereyan etseydi Demokrat Partiyi Mecliste temsil eden küçük gurup tozu dumana katar, haksızlığı önlerdi. Bugünkü muhalefet gurubunun uyuşukluğunu şuradan anlayınız ki mesele Meclise dahi getirilmemiş, alâkalı Devlet Bakanından tek sual sorulmamıştır. —

Hava yumuşayınca

Fakat son zamanlarda hava yumuşamış ve Başvekil Adnan Menderes İzmirde, vatandaşların, mensup oldukları partilere veya sahip bulundukları siyasi kanaatlere göre muamele görmiyeceklerini bildirmişti. Bu sözlerden sonra da bir gazetenin ilânım, şahsî husumetten dolayı kabul etmemek çok tuhaf kaçacaktı. Hakikaten Mesut Cemil Tel'e, alâkalı makamdan, Dünya gazetesinin de ilânlarının radyoda okunması için emir verilmişti.

O halde müdür, neden itiraz ediyordu?

Çünkü yazının altında Bedii Faik'in imzası vardı.

Mesut Cemil Tel "olmaz!" dedikten sonra ilâve etti:

"— Falih Rıfkı Atay'ın imzalaması lâzım.."

Halbuki Dünya Basın - Yayın L. t.d. Şirketini kanunen Bedii Faik temsil ediyordu. Devlet dairelerinde, bakanlıklarda, bankalarda, her yerde... Ama gene Devletin radyosu, bunu kabul etmiyordu. Zira, şahsen Bedii Faik'e kızanlar vardı. Zira şahsen Bedîi Faik af dilememişti. Şimdi, imzası tanınmıyordu. Hiç' olmazsa keyfi muamelenin o kadarım yapıyorlardı.

İşin bir diğer acı tarafı bizzat Mesut Cemil Telin, oturduğu makama Samed Ağaoğlu tarafından Bedii Faik'in tavsiyesiyle tayin edilmesiydi. Dahası da vardı; ortada meşhur "radyo ıslahatı" lâfları döndüğü sırada Devlet bakam Sarol, Mesut Cemilin uzaklaştırılmasını ısrarla istemiş, Bay Tel'i gene Bedîi Faik müdafaa etmişti. Fakat şimdi müdür, ne kadar mükemmel bir "memur" olduğunu gösteriyordu.

Dünya'nın ilânı, metin Falih Rıfkı tarafından imzalanınca okundu.

Niçin teminat?

Sadece bu hadise, keyfî idareye sözle değil, kanunlarla son verilmesini İsrarla istiyenlerin ne kadar haklı bulunduğunu ispata yetiyordu. İngilterede kanuni teminatın bulunmadığını tezlerini müdafaa yolunda ortaya atanlar - aslında vardır ya - İngilterede böyle bir hadisenin cereyan edebilip edemiyeceğini düşünmelidirler. Tamamile karakuşi hükümler verecek zihniyette kimseler mesul mevkilere geçmek veya oralarda kalmak imkânına model demokrasimizde sahip olduklarına göre bizi şerlerinden masun kılacak tek teminat, kanuni teminattır. O da bir muayyen nisbet dahilinde.. Teminat, hiç olmazsa bu gibilerin işlerini zorlaştıracaktır.

Sadece şahsî sebeplerden dolayı Devlet radyosunu şu ilândan men edip, orada şu monologun okunmasına müsaade edilen bir rejime normal demokratik rejim demek pek güçtür. Bir çift sualimiz var: Dünya gazetesinin ilânlarını niçin okutmuyordunuz, şimdi niçin okutuyorsunuz? Niçin mutlaka Falih Rıfkı da illâ Bedii Faik değil?

Bize mukni cevap versinler, karşılarında şapkamızı çıkarıp eğilelim.

İstanbul

Asayiş hakkında

İngiliz hakem son düdüğünü öttürdüğü zaman saat 17,30 du. Stadı korkunç bir gürültü kapladı. Fenerbahçe, ezeli rakibi Galatasaray'ı 150 nci maçta 2-0 mağlûp etmişti. Halk tribünlerde tepmiyor, orada burada ateşler yakılıyor, galip takımın taraftarları görülmemiş tezahürat yapıyorlardı. Maç, iddialı bir maçtı. Galatasaray şampiyonluk yolunda, önüne geleni yeniyordu. Bundan bir kaç ay evvel de Fenerbahçeyi hezimete uğratmıştı. Şimdi, intikam alınmıştı. Bir çok Fenerbahçeli bu intikamın sadece Mithatpaşa stadında kalmasına razı olamıyordu.

Maç, sahada değil ama tribünlerde hadiseli geçmişti. Oyunun heye-

Dr. Namık Gedik
Asayişten müftehirdi ama...

canlı bir yerinde, Fenerbahçeliler arasında oturan, Galatasarayı tutan, aslında Beşiktaşlı Mehmed Girlay adında 18 yaşında bir tesviyeci, 19 yaşındaki seyyar kemancı İbrahim Kuzgun isimli Fenerbahçeliden yediği yumrukla sancılanmış, az sonra da ölmüştü. Polisler kazaen katil olan delikanlıyı yakalamışlar, İbrahim hakkında ölüme sebebiyet verme suçundan tahkikata girişilmişti. Zabıta elbette ki böyle bir hadiseyi önliyemez, olsa olsa vak'adan sonra suçluyu yakalardı. Nitekim, vazifesini yapmıştı.

Fakat taraftarların maçtan evvelki hazırlıklarından pek ala haberdar olabilirdi. Hakikaten Galatasaraylılar Fener renkleriyle süslü, Fenerbahçeliler Galatasaray renkleriyle süslü tabutlar hazırlamışlar, bunları şehir içinde dolaştırmak için kamyonlar tutmuşlar, yahut peylemişler, guruplar, kafileler kurmuşlardı. Yenen takımın taraftarları, galibiyetin tadını tam mânasile çıkaracaklardı. Talih kuşu, Fenerbahçenin omuzuna konmuştu.

Vali Gökay, maçta hazır bulunuyordu. Vali Gökay ne sporcudur, ne spordan anlar, ne de futboldan zevk alır. Fakat mühim maçlarda kendini alkışlatmak için stadyoma mutlaka gelir ve numaralı tribündeki yerini alır. Bunu gene ihmal etmemiş, fakat biraz sonra vukua gelecek hadiseleri önlemeyi ihmal etmişti. Halbuki İstanbulun enerjik valisi şehir içinde nümayişler yapılmasına karşı ne kadar titiz olduğunu Hüseyin Cahidin 80 yaşma bastığı gün caddeleri makineli tüfeklerle mücehhez askerlere tutturmak suretiyle ispat etmişti! Üstelik o gün yapılacak olanın ne olduğu da tedbirlerin alınması sırasında malûm değildi. Fakat vali Gökay kehanet sahibiydi. Tedbir almış ve muhtemel müessif hadiseleri önlemişti. Belki de kehaneti, Ankara seması yıldızlarına bakmış olmasından ileri geliyordu. Bu defa bakmamıştı.

Dolmabahçeden hareket

Stadda çok sayıda emniyet kuvveti getirilmişti. Ama bunlar, kalabalığı dağıtmaya çalışıyorlardı. Futbolcuları selâmetle uğurlamışlar, öteki seyircilerin de çıkıp gitmesini bekliyorlardı. Halbuki aynı sırada bir kafile Dolmabahçeden hareket etmişti ve Gümüşsuyu yoluyla Taksime çıkıyordu. Kafileye davullar, zurnalar refakat ediyordu. Bir taksinin üzerinde sarı-kırmızı renklerle süslü tabut vardı. Taraftarlar tabutu ve nümayişi çoktan hazırlamışlardı. Şimdi yaptıkları, plânın tatbikinden ibaretti.

Eğer emniyet kuvvetleri basiret gösterip kalabalığı hemen orada dağıtsalardı sonraki müessif hadiselerin hiç biri olmazdı. Fakat Gökay'ın basireti, sanki bağlanmıştı. Kafileye müdahale edilmedi ve Taksime kadar, gittikçe kalabalıklaşarak çıkmasına müsaade edildi.

Aynı anda şehrin muhtelif taraflarında başka Fenerbahçeliler başka nümayişler yapıyorlardı. Ellerine bayraklar, flamalar, dövizler almışlar, kamyonlara dolmuşlar Dolmabahçeden Bebeğe, Bebekten Rumelihisarına, Rumelihisarından Rumeli kavağına dolaşıyorlardı. Vapur seferleri tamamile altüst olmuş vaziyetteydi. Kadıköy vapurları adam almıyordu. Nümayişler orada da devam ediyordu. Kafileler, kamyonlar, otobüsler birbirini takip ediyordu. Sanki millî bir zafer kazanılmış veya bütün antidemokratik kanunlar bir anda ortadan kaldırılmıştı. Her yerde Fenerbahçeliler bir bayram havası yaratıyorlardı. Buna mukabil Galatasaraylılar sessiz ve sakindi. Lâf söyliyecek ne halleri kalmıştı, doğrusu istenirse ne de yüzleri.. Yenilmişlerdi!

ifade veren katil

Spor

Asıl kafile - yani tabutlusu - saat tam 18.05 te Parmakkapıya, Galatasaray kulübünün önüne geldi. Orada da hiç bir tertibat alınmış değildi. Polis ve jandarmalar hâlâ Dolmabahçe stadında bekleşiyorlardı. Alâkalılardan hiç biri, muazzam kafilenin Galatasaray kulübü önünde nümayiş yapacağını kestirememiş iniydi? Tam on dakika orada taraflar birbirine girdi. Allahtan ki kulübün kapı ve pencereleri demir parmaklıklıydı. Galatasaraylılar azgın kalabalığa karşı o suretle kendilerini müdafaa ettiler. Bu sırada kafilenin elebaşıları bıçaklarını da çekmişlerdi, öyle hücum ediyorlardı. Ne olmuştu, bu azgınlığa sebep neydi Maç, son derece güzel ve nezih olmuştu.. Ama kafilenin önüne Dolmabahçeden itibaren hiç kimsenin çıkmaması elebaşıları azdırmıştı. Canları yakıp yıkmak istiyordu.

Yaralananlar oldu. Dövülenler daha çoktu. Bu sırada Galatasaray kulübünden zabıta haberdar edilmişti. Stadyumdaki kuvvetler ve inzibatlar süratle geldiler. Fakat olan olmuştu. Bazı Fenerbahçeliler yakalandılar. İddiaya göre bunların başında millî boksörlerden Tayyar vardı. Tayyar nezaret altına alındı. Bizzat emniyet müdürü gecikmiş harekatı idare ediyordu. Bu sırada başka kuvvetler de şehrin diğer taraflarındaki nümayişçileri dağıtmaya çalışıyorlardı. İstanbul, tek kelimeyle altüst olmuştu. Bir maç, asayişi berbat etmişti. Sokaklardan geçmek tehlikeli bir hal almıştı. Nümayişçiler polis gelince, ellerindeki tabutla beraber Beyoğlundan aşağı inmişler, Galatasaray Lisesine gelmişlerdi. Tabutu, oraya sokmak istiyorlardı. Fakat mektebin hademeleri ve talebelerinden bazıları tabutu aldıkları gibi tahtalarını Fenerlilerin başına geçirdiler. Orada da kapıların demir parmaklıklı olması işe yaramış, içerdekiler muhasaraya mukavemet etmişlerdi.

Galatasaray kulübünün Bebekte de bir şubesi vardı. Kamyonlu nümayişçiler oraya hücum edebilirlerdi. Tertibat alındı. Sanki şehirde Örfi idare ilân edilmişti. Böyle bir karışıklık görülmüş şey değildi.

Hava tamamiyle kararmış, saat 20 yi geçmişti. Emniyet kuvvetleri vaziyete hâkim olmuştu ama, biraz geç kalmıştı. Beyoğlundaki arbede yatıştırılmıştı. Buna mukabil şehrin bir çok yerinde sokaklar Fenerlilerin ve o bahaneyle onlara karışanların naralariyle çınlıyordu. Bilhassa Kadıköyün pek çok yerinde, âdeta uyumanın imkânı kalmamıştı. Bu hal, gece yarışma kadar devam etti. Saat 18 sularında durum valiye haber verilmiş, o da "gerekli sert tedbirler" in alınmasını emretmişti. Galatasaray kulübüne tecavüz edenlerle bir kaç kamyonun sahibi tevkif edildiler. Hem gürültü çıkarmışlar, hem de yolları işgal etmişlerdi. Aslına bakılırsa bunun adı, düpedüz nümayişti.

Böylece Galatasaray ile Fenerbahçe arasındaki 150 nci maç iki gol, bir ölü, dört yaralı ile sona eriyordu. Gollerin mesulü kaleci Turgay, ölününkü kader, yaralılarınki ise İstanbulda asayişi teminle mükellef olanlardı.

D.P.

Egede karışıklık

Tamim, Fuad Köprülünün imzasını taşıyordu. Ama, yabancı devletlerden birine verilmiş bir nota değildi. Manisadaki D.P. teşkilâtına gönderilmişti. Dışişleri bakanı aynı zamanda Demokrat Partinin tayinle iş basma gelmiş Genel Başkan vekilidir. Tamimde, parti kongrelerinin

geriye bırakıldığı bildiriliyordu. Egede, karışıklık vardı. Hareketin mihveri Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu olarak gösteriliyordu. Daha doğrusu merkeze öyle aksettiriliyordu.

İzmirde iki hizip bulunuyordu. Bunlar orada evvelden beri mevcuttu. İzmir teşkilâtı dalma ikiye bölünmüştür. Muhalefet yıllarında Ekrem Hayri Üstündağın şahsiyeti nisbî bir birlik temin edebiliyordu. Fakat sonradan o da ortadan kalkmıştı. Hiziplere "Osman Kibar hizbi" ve "Rauf Onursal hizbi" adı- verilebilirdi. Şimdi ikincisi, il idare heyetini elinde tutuyordu. Başkam, Burhan Maner idi. Fakat idare heyetine karşı dehşetli bir mukavemet vardı. Mukavemeti Osman Kibar ve arkadaşları destekliyordu. Fakat iki hizip arasındaki mücadele Adnan Menderese bazı kimseler tarafından kendi şahsına karsı bir muhalefet olarak aksettiriliyordu. Bir de isim ortaya atılıyordu: Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun Egede kuvvetli olduğunu ve bunun Genel Merkezce bilindiğini müdrik olanlar doğuracakları suni rekabetten istifadeyi düşünüyorlardı. Böylece kendi postlarını kurtaracaklardı. Nitekim Rauf Onursalı Manisaya parti müfettişi tayin ettirmişlerdi. Manisa kongreleri de durdurulmuştu. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu karantina altına alınmıştı.

Adnan beyden selâm

Ege bölgesinde pek çok kodaman, teşkilât mensuplarıyla konuşurken lâfa "Adnan beyin selâmı var" diye başlıyordu. Bu suretle kendi propagandalarına kuvvet verdikleri kanaatindeydiler. Hakikaten bazı yerlerde, bilhassa ikinci, üçüncü sınıf kimseler nezdinde bu lâfın tesiri gözüküyor, Adnan Menderesin hiziplerden birini tuttuğu intibaı hasıl oluyordu. Zaten bahis mevzuu kimselerin istedikleri de bundan başka bir şey değildi. İşgüzarlar Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun hareketleri hakkında Genel Merkeze günü gününe malûmat vermeyi vazife addediyorlar Ve bunu asla ihmal etmiyorlardı. Karaosmanoğlu izmire mi geldi? Haydi, telefon! Karaosmanoğlu Bursaya mı gitti? Haydi telefon! Bir vehmin da-ma ayakta tutulması için adeta hiç bir şey ihmal edilmiyordu. Halbuki bu sırada Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu geniş çiftliğinde, kardeşiyle düştüğü ihtilâfa çare aramakla meşguldü.

Karaosmanoğlunun bugünkü gidişin bir çok tarafını tasvip etmediği ve nüfuz ticaretinin alıp yürüdüğüne kani olduğu hakikatti. 2 Mayıstan sonraki kanunlara da komisyonlarda itiraz etmiş, pek çoğunun altına kuvvetli muhalefet şerhleri koymuştu. Fakat Genel Başkam devirmek için meselâ Ekrem Hayri Üstündağ ile, meselâ Osman Kibarla, meselâ Kâzım Taşkentle işbirliği halinde olduğunun aslı yoktu. Karaosmanoğlu, eğer mücadele edecekse bunu Gurupta veya Mecliste yapmanın daha tesirli olacağı kanaatindeydi. Fakat Manisa milletvekilini jurnal etmenin kendilerine müzaheret temin edeceğini düşünenler ona hayalî niyetler atfediyorlar, bir rakipmiş gibi ortaya çıkarıyorlardı. İzmirli demokratların ekseriyeti bu zevatı tutmandığı için bunlar iktidarda kalmak için böyle manevralara baş vurmayı elzem addediyorlardı.

Kongrenin arefesinde

Genel başkanın İzmir kongresinde bulunmasını her iki taraf da istiyordu. Ancak Adnan Menderes mevcut ihtilâf halledilmedikçe Kongreye gelmiyeceğini bildirmişti. İhtilâf bir ara tamamiyle patlak vermiş ve il idare koruluna muhalif belediye başkanı ıskat olunma tehlikesine düşmüş, bunun üzerine durumu bizzat Genel Başkanlığa bildirmekten başka çare bulamamıştı. Sonradan vaziyet vehametini kaybetmişti. Belediye başkanı vazifesine dönmüştü. Ama külün altında ateş, bütün hararetiyle devam ediyordu.

Kongre, Adnan Menderes'in gelebilmesi için Sir Anthony Eden'in Ankara'yı ziyaretinin arkasına alınmış ve 21 Marta bırakılmıştı. İzmirde faaliyet son haddini bulmuştu. Hem idare heyetini teşkil edecek liste, hem de Büyük Kongreye gelecek delegelerin listesi o kadar mütenevvidi ki şaşırmamak kabil değildi. Fakat listelerde iki kuvvetli hizbin izi belli şekilde gözüküyordu. Halen iş başında olan hizip Genel Merkez nezdindeki propagandasını "Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunu tutabilecek Büyük Kongre delegesi seçtirmemek" tezi üzerine bina etmişti ve başbakanın müzaheretinin o yoldan kazanılabileceğini sanıyordu. Buna mukabil asıl tutulan gurup, kimsenin tesir altında kalmamasına çalışıyordu. Zira kuvvetine güveniyordu.

Eğer kongre tehir olunmazsa İzmir, pazartesi günü "cümbüşlü" bir gün yaşıyacaktır.

C. H. P.

İnönü konuşuyor

Toplanan büyük kalabalık, vagonunun penceresinden kendilerini şapkasını çıkararak selâmlıyan İsmet İnönüyü uğurlamak için istasyona dolmuştu. İnönü il kongresinde bulunmak için Istanbula gidiyordu. Ertesi gün orada da tezahüratla karşılanacaktı.

İstanbul teşkilâtı kongrede bulunmasını Genel Başkandan ısrarla istemişti. Kongre perşembe günü toplanıyordu. İnönü, o tarihte İngiltere Dışişleri bakanının Ankarada bulunacağını söyliyerek itizar etmişti. Teşkilât, "perşembe akşamı dönersiniz" demişti. Ama perşembe akşamı hükümetin, cuma akşamı İngiltere Büyükelçisinin daveti vardı. İnönü, bunlardan ikincisine gidip birincisine gitmemeyi - hangi sebeple olursa olsun - doğru bulmamıştı. Şimdi, Eden ziyaretini tehir ettiğine göre kongreye gidiyordu. Orada konuşacaktı.

Ne söyliyecekti? Parti Meclisi, bundan bir hafta kadar evvel bir tebliğ neşretmiş ti. Tebliğdeki fikirler İnönünün de fikirleriydi. Demokrasi teminatlara dayanmalıydı. Bunların temini, Halk Partisinin başlıca muhalefet vazifesiydi. Bundan dönmenin, dâvayı yarıda bırakmanın imkânı yoktu. Genel Başkanın konuşması Parti tebliğinin yumuşak tonunda olacaktı. Muhalefet iktidara elini uzatıyordu. Ama, rejimi sağlam esaslar üzerine bina etmek için.. Yoksa, bugünkü durumu olduğu gibi kabul etmek için değil.. Bu sözlerle, Halkçı gazetesinin uyuşturucu politikası ile C.H.P. nin resmi politikası arasında bir münasebet bulun-

Bir C.H.P. toplantısından görünüş

Başbakan'dan İl toplantısına selâm var mı?

madiği bir defa daha belirtilecekti. Tabii İnönü, hiç bir isim söylemiyecekti. Fakat anlayana sivrisinek saz idi.. Ancak, insan anlamak istemezse veya anlamamış görünürse davul zurna bile tesirsiz kalmaya mahkûmdu.

Belediyenin lûtfu

Kongre, büyük bir alâyiş içinde, Sporve Sergi Sarayında yapılacaktı. İstanbul Belediyesi bu sefer Muhalefet partisinin de, tıpkı iktidar partisi gibi kongresini orada toplamasına müsaade etmişti. Madem ki hava yumuşamıştı, İstanbul Belediyesi de elbette ki buna uyacaktı. Fakat müsaade, Ankaranın mutabakat ve muvafakatı alındıktan sonra verilmişti. Hükümet, "küçük politika" nın kendisine bir fayda sağlamadığını görüp anlamış, başka bir yol tutmuştu. Memnun olmamaya imkân yoktu. İstanbullu Halkçılar da sevindiler.. Yaramazlık etmemişlerdi, iktidar baba onları sevindirmişti.

Hava öylesine yumuşaktı ki, bazı gazeteler Başvekil Adnan Menderes'in de kongreye davet edildiğini yazdılar. Bunun aslı yoktu. Adapazarında bir bucak böyle bir davet telgrafını - hem de el öperek - çekmiş, fakat Genel Merkez bütün teşkilâtına derhal bir tamim yayınlıyarak Adnan Menderesin sadece Hükümet reisi değil, aynı zamanda Demokrat Partinin de Genel Başkam olduğunu bildirmiş, eğer kendisile bir temas yapılacaksa bunun merkez tarafından yapılacağını haber vermiş ve ocak, bucak, ilçe veya illerin kendiliklerinden her hangi bir harekete girişmemelerini ehemmiyetle tebliğ etmişti. Bu tamim karşısında bir davet bahis mevzuu olamazdı. Hem fiilen İlhami Sancarın liderliğinde bulunan İstanbul teşkilâtı, iktidarın elini, eteğini öpme pahasına elde edilecek yumuşamanın şiddetle aleyhindeydi ve Sancar Parti Meclisinde Nihad Erimi en ziyade şiddetle tenkit edenlerin başında yer almıştı. Sadece Nihad Erimi değil, Parti içinde hizipler kurma gayretinde olanları... Bu bakımdan, şu satırlar intişar ettiği zaman başlamış olacak kongrenin "enerjik" bir hava içinde cereyan etmesi bekleniyordu.

Başkanlık meselesi

Kongrenin halletmesi gereken bir başka mesele daha vardı: İl başkanlığı! Şimdiki başkan Tacettin özgüder herkesi memnun etmişti. Fakat başkanlıktan ayrılmak niyetindeydi. Yerine kim gelecekti? Bir namzetten bahsediliyordu: Fehmi Atanç. Fakat Fehmi Atanç, Prof. Gökay'a olan yakınlığı yüzünden kâfi derecede emniyet vermiyordu. Buna mukabil ondan başka *göz* dolduran talip de yoktu, İlhami Sancar gurubu, Fehmi Atançı istemiyordu. Fakat, kim İl başkam olabilirdi? Halk Partisi kongresi, bu defa da bir iç meselenin halli için zamanının büyük bir kısmım ayırmak zorundaydı. Zaten kongreden evvel, çok hararetli kulis faaliyeti olmuştu.

Konuşmaların büyük bir kısmının "Nihad Erim meselesi" ne ayrılacağı ise zaten belliydi. Halkçı'nın politikası şu anda devam eden bütün kongrelerde olduğu gibi İstanbul kongresinde de red edilecekti. Hem İhtimal ki, öteki kongrelerden de şiddetli şekilde.. Üstad, 100 bin liralık cezasını affettirmek için elbette istediğini yapabilirdi. Buna hiç kimsenin karışmaya hakkı yoktu. Fakat meramına ermek için partiyi ortaya sürmesi, bir hizip yaratma gayreti tasvip edilemezdi.

Halk Partisinin Erimi takip etmediği, bir defa daha belli oluyordu. Bütün bu işlerden partinin kazancı ise, "1950-54 arasındaki Erim usulü menfi muhalefet" ten kurtulmasıydı. Ama bunun şerefi de partiye değil, bizzat Menderese aitti.

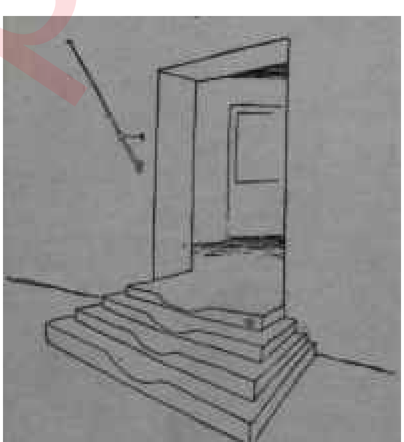
Havayolları

Yeni imkânlar

Bütün havayolları ileri gelenleri, Bakanlık temsilcileri hava meydanında bulunuyordu. Platin şurasında burasında yeni ve pırıl pırıl uçaklar vardı, İngiltere'den yeni gelmişlerdi, fabrika isimleri "Heron" idi.

Uçakların servise çıkmadan önce gazetecilere gösterilmesi arzedilmişti. Gazeteciler uçaklar ile bir "Ankaraüstü turu" yaptılar ve döndüler, intibaları mükemmeldi.

Devlet Havolları bir buçuk seneden beri "gençleşme ve yenileşme" nin faaliyeti içindeydi. Bir buçuk seneden beri elde mevcut uçaklara yenilerinin katılması maksadı ile bütçeden tahsisat koparılması için mücadele edilmişti. Daha sonra bizim memleketin iç nakliyatına uygun düşecek uçak dipleri bulunmasıyla uğraşılmıştı ve İngiltereyle yapılan temaslar müsbet neticeye bağlanmıştı.

HÜKÜMET **KAPISI**

Yeni gelen Heron uçakları - türlü isimler aldılar - dört motorlu idi. Uçuş kabiliyetleri, hızları ve teknik bakımdan haiz oldukları evsaf diğerlerine nazaran çok üstün idi. İngiltere, yedi Heron uçağını bu sene teslim etmişti.

Uçakları derhal servise çıkarmak, fakat resmi servise koymadan önce bazı servislerde hususi uçuşlardan geçirmek kararı alındı. Nitekim, Heron uçakları yaz servisine geçilinceye kadar, İstanbul - Bursa - Balıkesir - Bandırma - Çanakkale - İzmir ve Ankara arasında çalışacaklardır. Yaz servisi de 21 martta başlıyacaktır.

Heron uçakları yolcu adedi bakımından küçüktür; on beş kişiliktir. Fakat makine bakımından, sürat bakımından, konfor bakımından mükemmeldir. Bu yedi uçağın arasında bir tanesi vardır ki bundan böyle hususi surette kendi basma seyahat etmek istiyenler için "mükemmel" vasfım haizdir. Çünkü bu dört motorlu yedi kişilik Heron uçağını Devlet Hava Yolları "hususi taleplere karsı" kullanmak kararındadır. Bu hususi uçak ile İstanbul'a gitmek, iki otomobil tutmak kadar ucuzdur, yedi yüz veya sekiz yüz liraya Ankara'dan İstanbul'a bu hususi uçak ile seyahat imkânı bugün herkesin elindedir. - parası peşin! - .

Şimdi Devlet Hava Yollarının elinde 21 uçak bulunuyor. Bu uçakların yedisi. Heron, diğerleri Duglas tipi uçaklardır.

Duglas tipi uçakların büyük kısmı Hollanda'da revizyon görmüştür; en iyi şekle sokulmasına çalışılmıştır.

Dört motorlu uçaklar bizim için bir adımdır. Şimdilik sadece Yakın Doğunun bazı memleketlerine yapılan dış seferler, bir zaman sonra daha da genişlemek istidadını bulacaktır. Bu da zaman işidir, faaliyet isidir, nihayet para işidir. Uçak bizim için pahalı bir nakliyat vasıtasıdır, fakat vatandaşın zamandan kazanç bakımından gösterdiği hassasiyet, uçak sistemimizin gelişmesine yol açmıştır.

Bütün bu masraflı işlere rağmen, Devlet Hava Yolları idaresi, fiyatlarda bir ayarlamayı düşünmemektedir. Eski fiyatlarla Heron uçaklarına binebilmek imkânı mevcuttur. Galiba zam, bir ona yoktur!

Devlet Hava' Yolları meseleleri ehemmiyetle ele alıp, daha fazla ve geniş bîr itibar ile hareket etmeğe başladığı anda, Türk havacılığının bütün dünyaya yayılmaması için hiç bir sebep yoktur. Nitekim, eldeki uçakların dört motorlu olması, Devlet Hava Yolları için bir dönüm noktasıdır.

Bu dönüm noktasının ilerisi ise, yarı tepkili uçaklara gidiştir. Bu gidişteyiz, ayni hızla devam etmeliyiz.

Agapokrasi

Avni BAŞMAN

Divan şairine göre, yârin endamına "servi" diyenler de vardır, "elif" diyenler de; tabirleri ayrıdır ama hepsinin maksadı birdir.

Demokrasi böyle değildir. Onda herkes aynı tâbiri kullanır da maksatlar başka başkadır. Atina, İsviçre, İngiltere demokrasileri; Amerikan, Fransız demokrasileri; Demir Perde modelinde halk demokrasileri hep "demokrasi" markasını taşırlar. Milletin içtimai gelişmesi ile birlikte şeklini alan yerli demokrasiler ile, yabancı örneklerden alınarak az çok benimsenmiş demokrasiler de gene öyledir. Bunların hepsinde idarenin halk (demos) hakimiyeti (kratos) temeline dayandığı farz ve kabul olunur.

Diğer taraftan şu *kratos* kelimesi ile yapılmış bir takım tâbirler de vardır ki bunların herbiri, bir bakımdan, yirmi-dört ayar demokrasi fikrine az çok zıt bir mefhuma delâlet eder .Okhlokrasi (ayak takımı hâkimiyeti) - den timokrasi (fazilet sahiplerinin hâkimiyeti) - ye kadar, her kafaya, her zevke uygun bir *krasi* çeşidi bulabilirsiniz. XVIII. asrın kısa ömürlü fizyokrasi (toprak ve tabiat hâkimiyeti) doktrinine nazire olmak üzere yirmi yıl kadar önce ortaya atılan tekhnokrasi (teknik hâkimiyeti) davası bunların en yenilerinden biridir.

Fakat bütün hâkimiyetlerin üstünde her yerde, her zaman sessiz sadasız hüküm süren asıl hakiki *krasi,* hiç şüphesiz, bürokrasidir. Ve bütün idare işlerinin beşik ve mezarı olan bürolar baki kaldıkça bürokrasi payidar olacaktır. Devlet demek memleketin ücra köşelerinin birinde, loş bir kalem odasında, masasının başında oturan silik bir memur demekdir, sözü pek yabana atılamaz sanıyorum.

Yazımın biraz uzayan giriş kısmını burada keserek asü maksadıma geleyim.

Başvekilimizin, geçen ay içinde, bir kaç vesileden istifade ederek, iktidarla muhalefetin bundan sonraki münasebetleri lehi nâzım bir esas olmak üzere, pek lâtif bir mehabetle ilân ettiği siyaset muaşeret düsturu, politika hayatımızda mesut bir devrenin bağlıyacağını müjdelemesi bakımından, yazdı olmamakla beraber, hemen hemen Gülhane Hattı Hümayunu ile mukayese edilebilecek bir değerdedir. Yalnız bizde değil, her yerde her zaman siyasi münasebetlerde hüküm sürmesi arzuya şayan olan esasları Millet Meclisi kürsüsünde konuşan

> *İdarenin muhtaç olduğu şey şahsi nufuz değil, esaslı siyasî teşkilâttır.*
>
> *G. Washington*

başvekilimizin ağzından işittik : Samimi Muhabbet, Karşılıklı Mürüvvet, Siyasî Eşitlik.

Siyasi münasebetlere yeni bir revnak veren bu güzel düstura, Garp örneklerine göre, hususî bir isim takılmak istenirse, zannederim ki, *agapokrasiden* iyisi bulunamaz. "Agap-" kökü gönülden sevgi manasına geldiği için *agapokrasi* "gönülden sevgi hâkimiyeti" demek olur. Bilmem siz ne dersiniz ? Ben şu kadarını söyliyeyim ki bu kelimeyi sadece bu yazım için icat ettim. Bir daha kullanacağımı sanmıyorum.

Agapokrasinin cidden güzel bir siyaset üslûba olduğa muhakkaktır. Yalnız diğer *krasiler* gibi bunun da yirmi-dört ayar demokrasi çerçevesine tam bir mutabakla oturması mümkün olacak mı suali üzerinde durulabilir. Samimî muhabbet, gönülden sevgi hâkimiyetini, siyasî eşitliği kim istemez? Fakat bunun kaynağı nerede? Millet Meclisinde muazzam Ur D. P. ekseriyetine dayanarak iktidarı elinde tutan, aynı zamanda o partinin genel başkanı olan Başvekilin kalbinde. Başvekil Adnan Menderesin her sözünde, her işinde olduğu gibi politikada muhabbet ve mürüvvet davasında da samimi olduğundan şüphe etmeğe kimsenin hakkı yoktur. Buna mukabil o samimiyetin bu davayı destekleyerek diğer tezahürlerini de kendisinden beklemeğe herkesin bol bol hakkı vardır. Meselâ, ne kadar kuvvetle ifade edilirse edilsin, şimdilik şahsî bir siyaset gibi görünen yeni politikanın devamlı sabit bir müessese halini alabilmesi için esaslı kanuni müeyyidelere bağlanması Başvekilimizden pek haklı olarak beklenebilir.

İktidarın vazifesi fiil ve icra, muhalefetin vazifesi murakabadır. Bu vazifelerin lâyıkiyle yapılabilmesi için her iki tarafda hüsnü-niyet, dürüstlük, anlayış ve insaf bulunması lâzımdır. Devletin bütün kuvvetlerini elinde tutan iktidar tarafı ile murakaba tarafı arasında, birinci taraf lehine, bir müsavatsızlık vardır. Bu müsavatsızlık ancak her bakımdan teminatlı geniş Ur tenkit hürriyeti ile, bir dereceye kadar, izale edilebilir. Halbuki Demokrat Parti iktidarı, selefinden devraldığı antidemokratik kanun ve hükümlere 1954 seçimlerinden sonra ilâve ettiği yeni hükümlerle zaten mevcut olan müsavatsızlığı bir kat daha arttırmıştır. Bu şartlar altında her şey iktidarın başında bulunan zatın hüsnü-niyetine bağlı kalmaktadır. Hassaten basında tenkit hürriyeti 'şiddetli ceza müeyyideleri ile pek ziyade daraltılmıştır. Geçen yıllarda, bir ara, bir yanda iktidarı müdafaa görünüşü altında her tarafa saldıran şantajcılar, iftiracılar, namus ve şeref düşmanları ile, diğer yanda muhalefet namı altında derece derece aynı marifetleri yapan mütecaviz şamatacılar memleket basını için bir yüz karası olmuşlardı. Hürriyetin başına belâ olan böyleleri için ne kadar şiddetli ceza müeyyideleri konulsa az olar. Fakat bu müeyyideler asıl mevzularından aşıp da hüsnü-niyetle yapılacak dürüst tenkitlere de şamil olacak bir mahiyet alınca memleketin siyasî hayatı durgunluğa uğrar. Bu hal uzun müddet devam ederse nihayet bir tarafta istediği gibi hareket serbestisine malik bir hükümet, diğer tarafta onun karşısında "korku ile rica arasında" Ur duruma düşmüş bir basın ve muhalefetten başka bir şey kalmaz, yani fiilen tek parti, tek şef rejimine dönülmüş olur. Ne kadar samimî olarsa olsun, Uç bir muhabbet, hiç bir mürüvvet, şahsî kaldığı müddetçe, böyle bir akıbeti önliyemez.

Memlekette demokrat iktidarla başlayan şimdiye kadar misli görülmemiş derecede büyük bir kalkınma faaliyeti var; programlı mı, programsız mı münakaşası devam ededursun, bu faaliyetin güzel neticelerini bir kaç sene içinde sevinçle ve iftiharla göreceğimiz muhakkaktır. Gönül öyle istiyor ki bu maddî kalkınma faaliyetine muvazi olarak politikada, idarede, fikirde ve sanatta dört cepheli bir manevi kalkınma hareketi başlasın da memleket hakiki demokrasi hayatının, başta hakiki ve samimî fikir hürriyeti olmak üzere, bütün nimetlerinden bol bol istifade etsin.

Başvekilimizin cemal sıfatı ile kemali ile tecelli eylediği bu günlerin ruhlara ferah veren havası içinde, ondan, kendi açtığı yeni muhabbet ve mürüvvet çığrının, hem arabalılar, hem yayalar için emniyetli bir trafik nizamı içinde, hepimizi büyük ve güzel bir hürriyet meydanına kavuşturacak surette genişletilmesini beklemek herkesin hakkı ve Demokrat Parti Genel Başkam sıfatı ile de, kendisinin başlıca vazifesidir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

Vergide adalet

Her çeşit iktisadi servet insan emeğinin mahsulü olduğundan atalanınız insanla iktisadi servet arasındaki münasebeti "mal çanın yongasıdır" tarçında hülâsa etmişlerdir. insanın mal ve hizmetlere sahip olma arzusu o kadar beşere has bir hususiyettir ki mülkiyet hakkı demokratik memleketlerin hepsinde anayasanın teminatı altındadır. İktisadî servetlerin bir yandan beşerî fauliyetlerih semeresi olması, diğer yandan mülkiyet hakkına mevzu teşkil etmesi keyfiyeti yüz yıllar boyunca idare edilenlerle idare edenlerin kanlı mücadelelerine sebep olmuştur. Çünkü insanlar tarih boyunca daima kazançlarının büyük bir kısmım kendilerine ayırmak istemişler ve kendilerine ağır mükellefiyetler yükliyen vergilerden kaçmışlardır. Fransız" ve Amerikan ihtilâlleri bunun en bariz örnekleridir. Buna rağmen insanın teşkilâtlanmış bir cemiyet içinde yaşaması ve bu cemiyetin zamanımızda devlet adını verdiğimiz otoriter siyasi bir cemiyet mahiyetini iktisap etmesi vatandaşların iktisadi servetlerinin muayyen bir kısmının cebir yoluyla hazineye aktarılmasını zaruri kılmıştır. Cebir yoluyla aktarılan bu iktisadi kıymetlerin maliye ilminde adı vergidir. İktisat ilminin kurucularından olan Adam Smith meşhur eserinde (milletlerin serveti) iyi bir vergi sisteminin riayet etmesi gereken kaideleri dört noktada toplamıştır. Bunlar :

1 — Muayyeniyet kaidesi,
2 — Uygunluk kaidesi,
3 — Tasarruf kaidesi,
4 — Adalet kaidesidir.

Adam Smith'in meşhur eserinin yayınlanmasından bugüne kadar iki asra yakın bir zaman geçtiği halde bu prensipler verginin temel kaideleri, olmakta devam etmişlerdir. Mezkûr kaideler üzerinde durup bunların uzun uzadıya münakaşasını yapacak değiliz. Yalnız son günlerin aktüalitesinde önemli bir yer işgal etmesi bakımından bir nebze adalet kaidesi üzerinde duracağız:

Bilindiği üzere adalet mefhumu nisbî bir mefhumdur. Hattâ denebilir ki zaman içinde hiçbir mefhum adalet kadar nisbi olmamıştır. Çünkü iki bin sene evvel Romada esir ve kölelerin icabında arslanlara parçalatan bir nizam adil bir nizam telakki edildiği halde, zamanımızda vatandaşların kanun karşısında eşitliğini tanımıyan bir nizam gayrıadildir. Demek oluyor ki zaman içinde adalet hakkındaki telâkkilerimiz değişikliğe uğramaktadır. Fakat adalet müessesesi ne kadar değişikliğe uğrarsa uğrasın bu müessesenin degişmiyen bir yönü var ki o da herkese hakkına düşeni vermektir.

Turizm Dâvamızda Gerçekler

Aydemir BALKAN

Paris... Mart

Önümde güzel bir broşür duruyor.. Adeta bir kitap cesametinde olan bu broşürü Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı yayınlamış. Konusu Avrupada ve üye memleketlerde Turizm olan bu broşürü aynı teşkilâtın turizm komitesi hazırlamış. Bu etüd ise "muhtelif iktisadi kesimlerde durum" faslında bizlere sunuluyor...

İktisadi kesimlerde durumların veya ekonomik işbirliği teşkilâtının turizmle de alâkası ne diye düşüneceklerin bizde hâlâ çok olacağını tahmin ediyorum. Geçen yaz başından beri alınan muhtelif kararlara bakılacak olursa buna da pek hayret etmemek lâzımdır. Yalnız son zamanlarda basına intikal eden şayialardan - bizde ihtiyaç olduğu veçhile muayyen indirmeler yapmak şartiyle - bazıları üstünde durakladık. Bunlardan birisi Turizm Müdürlüğünün genişletilerek tamamen bağımsız bir teşkilât haline getirileceği, hattâ bir bakanlık ihdas olunacağı havadisleridir. Tabii teklifleri yapanlar açık ve kapalı kendi adaylıklarını da ileri sürmeyi unutmamaktadırlar..

İkincisi ise Türk seyyahlarına tatbik edilen "abluka" nın kaldırılacağı ve kendilerine döviz, primli döviz ,temin edileceğidir. Bu prim terimi kimseyi boş hayallere salmasın. Prim burada avantajlı bir mânaya alınmamaktadır. Primli döviz hükümetten çok daha pahalıya, paramızın dışardaki hakiki kıymetiyle ters orantılı olarak, üç ilâ dört misli pahalıya satın alınabilinecektir. Demek oluyor ki, hükümet bazı İktisadi realiteleri geç de olsa, resmen tanıyacaktır.

*

Geçen yazdan beri yapılan bazı hesapların "Bağdattan döneceği" havadisi, hattâ şayiası ile fazla sevinmeden biz yine mahut broşüre avdet edelim:

Broşürdeki Türkiye haneleri oldukça acıklıdır. 1954 senesinde en az turist gelen memleket Türkiye olmuştur. Aynı müddet zarfında en az turist "ihraç", eden yine Türlüyedir. Avrupa İktisadi İşbirliğine üye devletler on sekiz tane olduğuna göre bu hususta şimdilik on sekizinciyiz demektir. Bir kıyaslama varabilmek için şu rakkamları verelim:

Bir senede Türkîyeyi ziyaret eden turist miktarı 70.055 olmasına mukabil Norveçte 690.000. Belçikada 883.000, Avusturyada 1.600.000, İrlandada 2.048.000, İtalyada 7 milyon 081.000 dir. Turistlerin bıraktıkları paralara gelince.. Bu miktar memleketimizde aynı senede ancak 2,9 milyon dolar olmasına mukabil Yunanistanda bizden dokuz defa fazla olarak 26,3 milyon dolardır. Hollandada 41 milyon; Avusturyada 60,8 milyon, Danimarkada 42 milyon, Fransada 122 milyon, İsviçrede 182 milyon, İngilterede ise 246 milyon dolardır, Tabii bu memleketler seviyesine çıkmak şimdilik aklımızdan bile geçmemektedir. Fakat Yunanistanın, Portekizin bizden kat kat yukarıda olmalarına ne buyrulur?

Galiba bu sualin cevabını diğer sayfada buluyoruz. Bu sayfada üye memleketlerdeki yolcu ve turizm otelleri, yaz kampları, gençlik yurtları, dağ pansiyonları ve bunlardaki yatak adetleri hakkında malûmat var. İngilterenin, Avusturyanın, Fransanın ve İtalyanın hanelerinde astronomik rakkamlar.. Bunları geçelim, fakat Portekiz, 20 bin, Yunanistan 41 bin, Danimarka 52 bin, Norveç 88 bin yatağa sahip.. Bir açtan diğerine Beykoz - Pendik mesafesinden pek büyük olmayan Lüksemburg dükalığında bile 11 bin turist için yer var.. Ya Türkiye? Diyeceksiniz. Broşür burada bizi kibarca es geçiyor. Buna da şükür.. Ya meselâ 322 gibi gülünç bir rakkam verseydi?..

*

Broşürün en alâkalı sayfalarından biri de turistlere, memleketleri tarafından verilen döviz fasuları.. Bu memleketlerin bazılarında döviz tahdidi hiç yoktur. Meselâ: Portekiz, Danimarka, İsveç, Belçika. Diğerleri ise senede 200 ile 700 dolar arasında değişmektedir. Bizim hakkımızda yine kibarca ve manidar bir not: "Otomatik müsaade yoktur. Her müracaat kabil olduğu kadar liberal bir zihniyetle tetkik edilir..."

Turizm tabii bir ihtiyaçtır. Aynı zamanda öğretici ve yetiştiricidir. (Sayın milletvekillerimiz de turizmin bu hassalarına vakıf olmalılar ki son iki senede Mecliste Avrupaya gitmek üzere sekiz yüz müracaat vuku bulmuştur) Ancak hükümetler vatandaşlara da turizm imkânları bulmak, hattâ turizm kolaylıkları temin etmekle mükelleftirler. Elde olmayan sebepler veya iktisadî güçlükler yüzünden vatandaşların seyahat ve döviz hakları tahdit edilirse bu ka-

Maliye ve siyaset

Bu kere Büyük Millet Meclisinde 1955 - 1956 bütçesinin müzakereleri yapılıyordu. Yeni mali yılın bütçesi bir evvelki yılın bütçesine nazaran üçte bir artışla gelmişti. 1964 yılı kuraklık yılı olduğundan milli gelirimizdeki azalışa rağmen devlet bütçesinin büyüyerek gelmesini izah etmek biraz da vatandaşa yeni mükellefiyetlerin tahmil edilmesiyle mümkün olabilirdi. Nitekim hükümet bütçe müzakereleri başlarken iki vergi kanunu hakkındaki tadilâtı - gelir vergisi kanunu ve arazi vergisi kanunu - Büyük Millet Meclisine getirmişti. Bunlardan gelir vergisinin 89 uncu maddesine müteallik tasarı 1954 yılma ait yüz bin lirayı aşan matrahların daha büyük mabetlerde vergilendirilmesini istihdaf ediyor ve takvim yılı sona erdikten sonra geçen yıl matrahlarından daha yüksek vergi alınması makable şamil kanun çıkarmak demek oluyordu. Eğer böyle bir kanun çıkacak idiyse vergiyi doğuran hadise sona ermeden, yani takvim yılı bitmeden çıkmalıydı. Alsancak limanının temel atma töreni münasebetiyle tüccarla da şahsen temas edebilme fırsatını bulmuş olan Başvekil Adnan Menderes gelir vergisi tadili tasarısının hatalı bir şekilde hazırlandığını anladı ve hatada ısrar etmemek basiretini gösterdi. Zaten bu değişiklikten 700-800 mükellef müteessir oluyor ve bunların hazineye ödiyecekleri verginin de 20-25 milyon civarında artacağı tahmin ediliyordu. Fakat arazi vergisi üzerindeki tadilât bu kadar cüzi değildi. Bir kerre geçen yıllarda özel idareler tarafından tahsil edilen bu vergi bu yıl ilk defa muvazene! umumiyeye ithal ediliyor ve bütçenin gelir kısmında nisbeti dokuz kat arttırılmış bulunuyordu. Nüfusunun yüzde sekseni köylerde yaşıyan bir memlekette geniş vatandaş kitlelerinin bu verginin şümul sahasına gireceği muhakkaktı. Mesele onu bir bütçe meselesi olarak Büyük Millet Meclisine gelmişken ve mali bir mahiyet taşıyorken şimdi siyasi bir karakter iktisap etmeğe-başlamıştı. Hükümet denk olarak getirdiği bütçeyi denk olarak meclisten çıkarmak istiyordu. Bir ara Adnan Menderes söz aldı ve "arazi vergisi tasarısı tasvibinize uğramasa bile biz hükümet olarak tasarıyı huzurunuzda müdafaa edeceğiz" dedi ve köylümüzün mali durumunun düşük olduğu tarzındaki iddiaları "çiftçimizin beş senedenberi iktisadi durumunda büyük gelişmeler olmuştur. Buna rağmen kendisinden hâlâ adalet ölçülerine taban tabana zıd mabetler dahilinde vergi alınmaktadır" şeklinde cevaplandırdı. Başvekilin söyledikleri şu idi. Memleketimizde arazi vergisi 18 sene evvelki arazi kıymet tahrirleri üzerinden alınıyor ve Malatya'daki bir vatandaş dönüm başına üç kuruş vergi öderken Manisadaki başka bir vatandaş altı kuruş vergi ödüyor ve bu nisbetler vilâyetten vilâyete değişerek Rize gibi bazı vilâyetlerimizde de dönüm başına 50 kuruşa kadar yükseliyordu. Başvekile göre bu nisbetler ahenkleştirilmeli ve halen mevcut olan yüzde yüz adaletsizlik yüzde elliye indirilmeliydi. Milletvekilleri ise köylüye vergi tahmil etme taraftarı değildiler Muhalefetin bunu gelecek seçimlerde istismar edeceğinden korkuyorlardı. Başvekil maliye ilminin prensiplerini kalkan olarak kullanıyor ve vergide adalet konusu üzerinde milletvekillerine güzel bir maliye dersi veriyordu. Lâkin başvekil dersi ne kadar güzel anlattı ise de milletvekillerini ikna edemedi, çünkü milletvekilleri bindikleri dalı kendi elleriyle kesmek taraftarı değildiler.

Sezarın hakkı

Aslını isterseniz bu münakaşalarda hem milletvekilleri haksızdı hem de başvekil. Milletvekilleri haksızdı, çünkü meseleyi "malî iyi" yi bulacak tarzda ele almıyorlar, müstakbel seçimlerin neticesi üzerinde duruyorlardı. Halbuki milletvekillerimizin meseleye bu yandan bakmaları değil de mali imkânlar yönünden bakmaları Ve mali imkânların en iyisini bulmakta yardımlarını esirgememeleri beklenirdi. Ancak o zaman isabetli hareket etmiş olurlardı.

Başvekil haksızdı, çünkü vergi adaletini tam olarak anlamıyordu. Ona göre ortada yüzde yüz adaletsiz bir durum vardır; yüzde yüz adaletsizlik yüzde elliye inerse mesele nisbî de olsa halledilecektir.

Meclisle hükümet noktai nazarlarım bu şekilde hülâsa ettikten sonra kendimiz vergide adalet müessesesinden ne anladığımızı anlatmak isteriz. Vergide adalet demek vatandaşların müsavat üzere hazineye vergi' ödemeleri demek değildir. Vergide ada • let kaidesinden kastolunan şey, herkesin kendi malî imkânlarına göre devlete vergi ödemesidir. Bunu da burada izaha lüzum vardır. Çünkü ortada yıllık geliri on bin lira olan iki mükellef varsa ve bunlardan biri evli, diğeri bekâr ise bunlar aynı nisbette vergi ödememelidir. Zira bekâr olan mükellefin kendinden başka bakacağı hiçbir kimsesi olmadığı halde, evli olanın bakacağı bir kimsesi olacak Ve aile yükü kendiliğinden artacaktır. Onun için âdil bir vergi deyince hatıra gelen vergi vatandaşı sıkmıyan, onun aile yükünü nazarı itibara alan vergidir.

Başvekilin yanıldığı ikinci nokta da vergi sistemimizdeki adaletsizliği tamamen gayrıadil bir vergi şekli olan arazi vergisindeki tadilâtla düzeltmek istemesiydi. Bilindiği üzere arazi vergisi arazinin dönümü üzerinden alınmakta, toprağın imbat kudreti, kıtlık ve bolluk yuları pek nazarı İtibara alınmamaktadır. Üste-, lik herkes arazisinin miktarına göre vergi ödediğinden mesele nisbî vergi mi ,yoksa müterakki vergi mi' ye müncer olmakta ve bu vadideki münakaşalar "nisbî vergi daima gayrı - adildir, müterakki vergi bazan gayrıadildir" tarzında halledilmiş olduğundan vergideki adaletsizlik daima gayrıadile müncer olan bir tarikle tashih edilmek istenmekteydi. Bu ise hatalıydı. Halbuki gönül arzu ederdi ki vergi sistemimizdeki ıslahat bir seri ekspres kanunlar yoluyla yapılmasın. Vergi sistemimiz iyice tetkik edilsin, mükellefi sıkmıyan, onu maliye dairesinden veya . tahsildardan kaçırmıyan vergiyi kendi nazarında yük telâkki ettirmiyen ve hattâ ifası hoş bir vazife, haline getiren bir yol bulunsun. Bu yol mevcuttur. Büyük zirai kazanç sahibi vatandaşlar gelir vergisinin istisna hükümlerinden hâ-

rarlar Parlâmentolarda - bizde olduğu gibi alkışlarla değil - bir an evvel kaldırılmak vaad ve temennileriyle karşılanır. Geçen sene Fransada, evvelsi sene İngilterede turist dövizleri arttırıldığı zaman hükümet üyeleri bunu siyasi bir başarı kazanmış kadar iftiharla müjdelemişlerdi...

Bu bakımdan Meclisimizdeki mahut alkışlarla, broşürün hakkımızda kullandığı "liberal zihniyet" tabirini bağdaştıramadığımızı itiraf etmeliyiz. Ne turist, ne de turizm bizde gerektiği manada anlaşılmamıştır. Bu hak ve hürriyetler "lüks" tanınmakta berdevamdırlar. Bu fasıl şüphe, çekingenlik bazan kıskançlık bazan da anlayışsızlık ile doludur.. Gümrükteki çirkin didiklenme, yolcu salonundaki acaip seyir, otoritelerin lâkaydisi bu faslın muhtelif sahneleridir.

*

Diğer memleketler ise kendi vadaşlarından başka, tahsil, staj veya çalışma v.s.. gibi sebeplerle topraklarında muvakkaten ikamet eden yabancılara da aynı hakları tanımaktadır. Bu, aramızdaki muazzam zihniyet farkına küçük bir misaldir. Fransada muvakkaten oturan bir yabancı, turizm için Fransız vatandaşı kadar döviz hakkına sahiptir.

. . . Bu sonbahar Tarsus'un "son" turistik seferiyle Fransaya dönüyordum. Doğruca Rivyeraya geldik. Oradan İspanya ve İtalyaya gidilecekti, ben Napoliden ayrılacaktım. Nis'ten İspanya ve İtalya için hakkım olan dövizi aldım. Bunu bizim Tarsus yolcularına bir türlü anlatamadım. Bir bakıma anlamamakta haklı idiler. Durup durup :

— "Nasıl oluyor yahu? diyorlardı, biz kendi hükümetimizden bu memleketler için döviz alamıyoruz, sen Fransadan alabiliyorsun!.."

Alkış sahiplerine sunulur!

Adnan Menderes

Sezarın hakkı Sezara

la istifade etmektedirler. Memleketimizde mecmu talebi arttırmak suretiyle enflâsyonu kamçılıyanlar bu yüksek zirai kazanç sahibi vatandaşlardır. Bir kaç dönüm tarlayı, birkaç bağı vergilendirmek veya mevcut vergilerin nisbetini arttırmak suretiyle devlete varidat yollan aramak hatalıdır. Zira modern maliye anlayışına göre verginin mevzuu bizatihi toprağın kendisi değil, belki her yıl ondan elde edilendir, yani zirai gelirdir. İşte mail iyi buradadır. Bunun üzerinde düşünelim. Kötü bir vergi sistemiyle bütçenin denk getirilmesindense iyi bir vergi sisteminin gelmesine intizaren bütçenin açıkla kapanması ehveni şerdir.

Sanayi

Traktör Fabrikası

1950 senesinde iktidara gelen Demokrat Parti memleket kalkınmasını önce zirai sektörün kalkınması yönünden ele aldı. Bu isabetli bir hareketti. Çünkü nüfusumuzun yüzde sekseni köylerde yaşıyor ve bunun tamamı ziraatla meşgul bulunuyordu. Kaldı ki ta Kanuni Sultan Süleyman zamanında bile memleketin hakiki efendisi olduğu söylenen büyük vatandaş kütlesi' - köylü - hakikaten kalkınmak için devletin yardım eline muhtaç durumda idi. İ948 senesinde Marshall Plânının iktisaden geri kalmış memleketlerin kalkınmasına matuf faaliyetleri, birkaç sene müddetle devam eden iyi konjonktür yılları zirai makinalaşma ile birlikte ziraatte istihsalin artmasını tevlit ediyordu. Toprak mahsullerine tatbik edilen baremle zirai krediler de istihsali teşvik eder mahiyette idi. Marshall plânından temin edilen traktörler ziraatımızın makinalaşmasında büyük rol oynadılar. O kadar ki bu yardım plânından sağlanan traktörlerin miktarı altı bini geçmediği halde memleketimizde bugün traktörlerin sayısı kırk bini aşmaktadır. Ziraatta bu derece makinalaşma hiç şüphesiz tabii bir gelişmenin neticesi ise memleket iktisadiyatı için övünülecek bir durumdur. Lakin mesele fiiliyatta rakamların arzettiği kadar göz kamaştırıcı değildir. Çünkü kırk bin traktör iki yüz tip traktör arasında tevzi edilmiştir. Her traktörün muayyen bir faaliyet devresinden sonra aşınması ve parçalarını değiştirmek mecburiyeti hasıl olması memlekette atıl traktör depoları meydana getirmektedir. Çünkü döviz kıtlığı dolayısiyle her tip traktörün yedek parçası ithal edilememektedir. Bu vaziyet karşısında iki şıktan birini tercih etmek gerekiyor, ya bundan böyle ithal edilecek traktörlerin tipini tayin etmek ve başka tip traktörlerin ithaline mani olmak - ki bu serbest ticaret kaideleriyle pek bağdaşmıyor - veya kendimize has bir traktör tipini kendi memleketimizde imal etmek. Yabancı sermayeyi teşvik kanununun hükümlerinden istifade ederek yabancı sermayeyle yerli sermayenin iştiraki suretiyle 20 milyon lira sermayeli bir ortaklık meydana getirildi. Şimdi Ankarada faaliyette bulunan bu fabrika Amerikadan ithal edilen yedek parçaların montajını yapmaktadır. Fakat 1958 senesinde bütün parçalariyle Türkiyede imal edilmiş, her yönüyle yerli malı Traktöre kavuşmuş olacağız. Gazetelerden edindiğimiz malûmata göre fabrika o zaman senede beş bin traktör imal edebilecektir. Memleketimizde traktörlerin muayyen tipler etrafında toplanması, en büyük iktisadi sektörün kendi sanayiine kavuşması bakımından traktör fabrikasının kurulması hiç şüphesiz faydalı olmuştur ve hattâ zirai kalkınmaya matuf bir iktisat politikasında şimdiye kadar bu nevi bir faaliyet gösterilmemesi hatalıydı. Ankarada meydana getirilen bu tesisle milli iktisadiyatımızın boşluklarından biri doldurulmuştur. Çünkü bir memleket İktisadiyatı, kalkınmak için traktörün dışardan ithal edilmesine veya yedek parçaların dışardan gelmesine uzun müddet intizar edemez. Ama buna rağmen Türkiye hayvan ihraç edip traktör ithal etse daha iktisadi hareket etmiş olurdu tarzında mütalâalarla karşılaşmak gene de mümkündür. Ne yapalım ki teorik gerçek, tatbikatta her zaman başarı gösterememektedir.

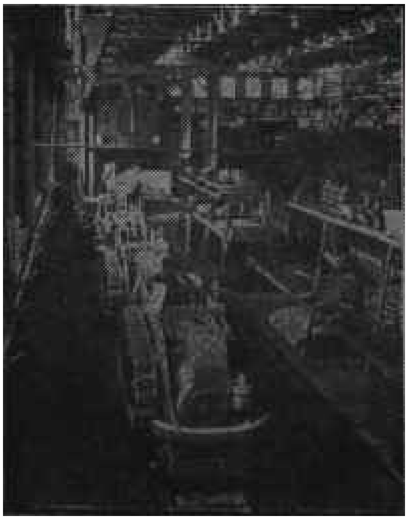
Fuarlar

İkî yeni **fuar**

İki bin İngiliz sanayicisi doksan sanayi şubesini temsilen 2-13 mayıs tarihleri arasında otuz dördüncü ingiliz sanayi fuarına iştirak edecektir. İngiliz sanayi fuarı ilk baharın en büyük ticari faaliyetlerinden birini teşkil edecektir. Çünkü ingilizler için fransızlar nazarında Lyon ve Paris fuarları ne ise Londra ve Birmingham sanayi fuarları da odur. Bu seneki fuarın hususiyeti iyi bir şekilde teşkilâtlanmış olması ve tamamen hususi sanayiin iştirakinden ibaret bulunmasıdır. Fuar diğer senelerde olduğu gibi bu sene de iki ayrı merkezde açılacaktır. Bu merkezlerden birisi Londra, diğeri Birminghamdır. Londradaki kısım ingiliz sanayii fuar limitedi tarafından hazırlanmıştır ve Olympianın dört geniş holü içinde İngiliz sanayi mamullerini teşhir edecektir. Dokumalar, çakı-bıçak gibi çelik mamuller, büro teçhizat ve malzemesi, fantazi eşyalar, oyuncaklar, hafif sanayi mamullerinin başlıcalarını teşkil etmektedir. Ağır sanayi mamulleri arasında ise makinalar, elektrik malzemeleri, inşaat malzemesi, teshin malzemesi gibi şeyler vardır. Ağır sanayi mamulleri Bromwich kalesinde toplanacaktır. Bu kale bilindiği gibi Birmingham'ın sergi parkıdır. Parkın sevk ve idaresi büyük sanayi merkezi olan bu bölgenin Ticaret Odasına verilmiştir.

Meraklılardan mürekkep bir halk topluluğunun, müşterilerin diledikleri şekilde satın alacakları malları incelemelerine mani olmaması için sergi holleri ancak öğleden sonra halka açık tutulacaktır.

Aynı gaye ile bundan evvelki yıllarda olduğu gibi yabancı iş adamlarının işlerini kolaylaştırmak üzere deniz aşırı memleketlerden gelmiş satın alıcılar kulübü kurulacaktır. Bu kulübün gayesi tatbikatta rastlanan dil, mübadele ve muhaberat güçlüklerini halletmektir .

Bir traktör fabrikası

Bizimki monte edecek

Fuarı tertipliyenler bu suretle 125 bin yabancı ziyaretçi miktarını arttırabileceklerini ummaktadırlar.

Leipzig ilkbahar fuarı

Leipzig ilkbahar fuarı 27 şubat cumartesi günü açılmıştır. 1291 senesinden beri ilk defa olarak Leipzig fuarı ilkbahar ve sonbaharda olmak üzere açılacaktır. Fuar iki yüz elli bin metre karelik bir saha üzerine uzanacak ve bu sahada ancak yirmidört bin metro karelik bir saha Batı Almanya firmalarına tahsis edilecektir. Bu 125i senesinde Batı Almanyaya ayrılan yerin iki katından daha fazladır. Leipzig fuarında 58 Batı Almanya çelik sanayii temsil edilmektedir.

Sovyet sanayii tek başına 190 bin metrekarelik bir saha işgal etmektedir. Fransa Leipzig fuarında 1500 metre karelik bir sahada temsil olunmaktadır. Leipzig fuarında deniz aşırı memleketler için bir pavyon meydana getirilmiştir. Leipzig fuarına iştirak eden başlıca memleketler Avusturya, Belçika, İngiltere, Hollanda, İtalya ve İsviçre'dir.

Doğu Almanya halk cumhuriyeti Leipzig fuarı vasıtasiyle Batı Almanyadan iki yüz milyon dolarlık ithalât ve ihracat siparişinde bulunmayı tasarlamaktadır.

Biri İngiltere, diğeri Merkezi Avrupada olmak üzere ele aldığımız bu iki fuar tipi birbirinden tamamen ayrılmaktadır. Fuar bilindiği üzere en mütekâmil pazar demektir. İngilizler fuarı bu mânada anladıkları için fuara iştirak eden firmaların artmasını özlemekte ve fuarda alım satımda bulunacak müşterilerle fuarı ziyaret edecek olan yabancı iş adamlarına ellerinden gelen kolaylığı göstermektedirler. Fuar bu manada anlaşılınca iktisadi ve ticari münasebetlerin gelişmesinde önemli bir rol oynar. Bunu İngilterede bariz bir şekilde görmek mümkündür. 125 bin yabancı iş adamının fuarı ziyaretini başka bir şekilde tefsir etmeye imkan yoktur.

En mütekâmil iktisat kitaplarından en iptidai coğrafya kitaplarına kadar geçmiş olan Leipzig fuarına ismi maalesef zamanımızda eski "Leipzigsmesse" şöhretini kaybetmiştir. Senede iki defa da olsa Leipzig fuarı fuardan daha çok bir propaganda sahası mahiyetini taşımaktadır. Bunu, rakkamların şu basit mukayesesinden anlamak mümkündür. Bir Alman şehri olan Leipzigte iki yüz elli bin metre karelik saha üzerinde eski meşhur fuar açılıyor ve iki yüz elli bin metre karenin 120 bin metre karesi Rusyaya tahsis ediliyor. Batı Almanya pavyonuna ilk defa olarak 24 bin metre karelik bir yer. ayrılmıştır. Bu da bize gösteriyor ki Leipzig fuarı pazar yeri olmaktan daha çok komünist propaganda sahası olarak kullanılmaktadır. Ruslar otuz seneden beri Rusyada ne meydana getirmişlerse, onların hepsini Alman halkuta göstermekte ve böylece kollektivist iktisadiyatın kapitalist iktisadiyatına nazaran üstünlüğünü belirtmek istemektedirler. Çünkü onlara göre Batı Avrupanın komünist olması Almanyanın komünistleştirilmesine bağlıdır. Birinci ve İkinci Cihan Harplerinden sonra Batı Avrupayı komünistlikten kurtaran Almanya olmuştur. Elhasıl Avrupanın komunistleştirilmesi Almanyanın kollektivistleştirilmesidir. Fakat Almanya en aşağı Amerika Birleşik Devletleri kadar kapitalist bir memlekettir. İşte bunun için Ruslar Avrupada kuvvetli bir mukavemet yuvasıyla karşılaşmışlardır. Öyle bir mukavemet yuvası ki, bir çeyrek asırda rus emellerinin iki defa gerçekleşmesine mani olmuştur.

Pazarlar

Dünya yün istihlaki

Commonvealth iktisadi komitesinin son tahminlerine göre dünya yün istihlaki geçen sene yüzde dört nispetinde bir tenezzül göstermiştir. Buna rağmen geçen seneki istihlâk 1234-1238 yılları ortalamasından daha fazladır. 1954 senesinde başlıca yün istihlâk eden memleketlerde istihlak yüzde on düşmüştür. Buna mukabil dünya yün istihsalinin üçte ikisini istihlak eden memleketlerin dışında kalan diğer memleketlerde, meselâ Sovyet Rusyada istihlâk umumi temayülün aksine olarak yüzde dokuz artmıştır.

Sovyet Rusyadaki istihlâkin artması yün ithalinin, bilhassa Avustralyadan ithal edilen yünlerin artmasından ileri gelmektedir. Başlıca yün istihlâk eden 11 memlekette (Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Batı Almanya, İtalya, Japonya, Belçika, Avustralya, Kanada, Hollanda, İsveç) istihlak 1851 milyon pound iken 1254 yılında 1672 milyon pound'a düşmüştür. İstihlâkteki tenezzül bilhassa Amerika Birleşik Devletlerinde göze çarpmaktadır. Zira bir evvelki yıla nazaran - istihlâk yüzde 23 düşmüştür. Geçen seneki yün istihlâkinin ulaşmış olduğu seviye harpten beri Amerika Birleşik Devletlerinin en düşük seviyesidir. İstihlakin düşmesi diğer bazı memleketlerde de husule gelmiştir. Mesela, Japonyada istihlâk yüzde 13, İtalyada yüzde 8, düşmüştür. Commonwealth iktisat komitesinin belirttiğine göre mezkûr memleketlerde ve bilhassa Fransa, İtalya ve Belçikada yün İstihlakindeki düşüklük istihsali yüne bağlı olan diğer maddelerdeki istihlâkin yüzde beş nispetinde artması ile telâfi edilmiştir.

İktisadi faaliyetler daimi olarak tercihler mihrakı etrafında döner. Onun için her hangi bir istihsal vetiresinde hangi malın kullanılacağı tamamen iktisadi bir davadır. İktisat, bilindiği gibi mahdut vasıtalarla sonsuz ihtiyaçları giderme yollarını öğreten bir ilimdir. Mesele bu yönden ele alınınca yün istihlâkinin düşmesi yün yerine başka maddeleri istihlâk etmenin daha iktisadi olmasındandır. Meseleyi biraz müşahhaslaştırmak istersek diyebiliriz ki mesele nerede pekmez, nerede şeker yeme meselesidir.. Ama iktisadî dâvaları tek bir hal yoluna bağlamak daima hatalıdır. Amerika Birleşik Devletleri başta gelen yün müstehliki bir memleket olduğuna ve istihlâk da en başta gelire bağlı bulunduğuna göre denebilir ki yün istihlâki de 1254 senesindeki Amerika Birleşik Devletleri iktisadi hayatındaki duraklamadan müteessir olmuştur. Kaldı ki Avustralya gibi ziraat memleketleri hayvancılığa daha fazla önem vermek suretiyle yün istihsalini de arttırmış durumdadırlar. 1254 senesinin, silâhlı ihtilâfların çözülme yılı olması da her halde küçük de olsa yün talebinde bir tesir icra etmiştir.

Batı Birliği

Refahın temeli

Avrupada sulhun ve refahın temeli, İngiliz - Fransız dostluğudur. Fransadan vazgeçemeyiz!

Bu sözler İngiltere maliye bakanı Mr. Butler tarafından İngilteredeki Fransız ticaret odasında söylenmiştir ve Butler bir ara sözlerine devamla "Biz ekseriya Avrupa ekonomisi üzerinde Fransız ekonomisinin geçmişte oynadığı ve halde oynamakta olduğu kalkındırıcı rolünü unutuyor gibiyiz. Temenni ederim ki Fransa Avrupa savunma hareketinin başı olsun Ve sadece sanatta, hukukta, edebiyatta usta olmakla yetinmesin, fakat medeniyeti kurtarmak istiyen gurubun kılavuzluğunu yapsın" demiştir.

İngiliz maliye nazırı bundan sonra Avrupa ekonomisinin kaydetmekte olduğu inkişafı belirtmiş ve Avrupanın Amerika Birleşik Devletlerine nazaran daha az istihsalde bulunmuş olmasına rağmen Dünya ticaretindeki hissesinin daha büyük olduğunu tebarüz ettirmiştir. Filhakika 1954 te Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkil;-tına aza memleketler istihsallerini % 9 nisbetinde artırmışlardır. İngiltere geçen sene en yüksek istihsal seviyesine ulaşmıştır. Fransa çelik ve otomobil istihsalinde rekor kırmıştır. Avrupanın ihracatı ise yüzde sekiz artmıştır ve artmakta da devam etmektedir.

Bundan sonra Mr. Butler Fransız ekonomisinin gücü hakkındaki sitayişkâr sözlerini söylemiş ve Fransanın ithalâtının yüzde yetmiş beşinin liberasyona tabi olmasını ve Fransanın Birliğe karşı olan borçlarından seksen milyon doları ödemesini "işte bu emareler, Fransız iktisadiyatının artan gücünü göstermektedir" şeklinde tefsir etmiştir.

Orta Doğu

İkinci perdenin sonu

Cemal Abdülnasır, karşısında oturan uzun boylu, ince yüzlü, orta yaşlı adamı büyük bir dikkatle dinliyordu. İki politikacı Kahiredeki başbakanlık binasının mükellef çalışma odasındaydılar. Koltuklarda oturuyorlardı. Başbakan masasının başında bulunup, görüşmeye tamamiyle resmi ve soğuk bir hava vermek istememişti. Uzun boylu adam Amerikanın yeni Mısır Büyük elçisi Mr. Henry Byroade idi. Mr. Byroade evvelce Dış işleri bakanının Orta Doğu işlerine bakan muaviniydi. Bu sıfatla memleketimizi de ziyaret etmişti. Şimdi Amerika hükümeti kendişini Kahireye tayin etmişti. Bu, Birleşik Devletlerin Mısıra verdikleri ehemmiyeti gösteriyordu. Mr. Byroade Cemal Abdülnasıra Amerikanın Orta Doğuda takip edilen ayırıcı Mısır politikasını tasvip etmediğini söylüyordu. Amerika Dış isleri bakanlığı bu hususta Kahire hükümetinin dikkatinin çekilmesinde fayda görmüştü.

Hemen aynı esnada Türkiyenin Şamdaki Maslahatgüzarı da Suriye Dışişleri bakanlığına Ankara hükümetinin mutasavver Mısır - Suriye paktı hakkındaki notasını tevdi ediyor ve bu pakt karşısında Türkiyede duyulan endişeyi anlatıyordu.

Nihayet bir kaç gün evvel de İngiltere Dış işleri bakam Mr. Anthony Eden gene Kahîrede, Cemal Abdülnasıra Majestelerinin hükümetinin Orta Doğudaki Mısır politikasını tasvip etmediğini söylemiş ve itidal tavsiye etmişti.

Her şey gösteriyordu ki Amerika Orta Doğuda bir. emniyet sisteminin en' süratli şekilde kurulması için harekete geçme zamanının geldiğini görmüş, bu işe o bölgenin tek batılı devleti olan Türkiyeyi memur etmiş, sonradan İngilterenin de mutabakatı elde edilmiş ve ilk ağızda Türk - Irak paktı imzalanmıştı. Şimdi Amerika da, İngiltere de ve Türkiye de Mısırın bu pakt karşısındaki aksülâmelini beğenmiyorlar, bunu tehlikeli buluyorlardı. Kahire hükümeti, politikasını değiştirmeliydi.

Kapaktaki diplomat

Sir Anthony Eden

1938 yılında İngilterede bir bakan istifa ediyordu. Kabinesile fikir ihtilafına düşmüştü. - Batı memleketlerinde bakamar bu gibi hallerde istila ederler. - Gerçi hadisede İngilizler için anormal bir şey yoktu ama o istifa bir bomba tesiri yaptı, sadece İngilterede değil, bütün dünyada. Zira bahis mevzun olan, Dışişleri bakanı Mr. Antnony Eden idi. Eden, yeni bir harem arefesinde olduğumuzu ve faşistlere itimadın caiz bulunmadığını, Mussolıni ile müzakereye girişmeden evvel İtalyanın İspanya harbindeki tümenlerini çekmesinin şart koşulması gerektiğini söylüyordu. Başbakan Chamberlain ise aksi kanaatteydi. Diktatörlerle uyuşulabilir zannediyordu. Eden istifa etti, arkadan harp çıktı. Böylece «takdirlerin en büyüğüne - her bakımdan - hak kazanan Dış işleri bakam o sırada 41 yaşındaydı.

1897 tarihinde doğmuş, kibar İngilizlerin okuduğu Eton kolejinde iken harp çıkınca askere alınmış, Fransada çarpışmıştı. Harbi müteakip gene kibar İngilizlerin okuduğu Oxford'a girmiş ve Sark lisanları fakültesini birincilikle bitirmişti. Orta doğuya karşı hususi bir alâka duyuyordu. Bu alâka el'an devam etmektedir. Nitekim yakışıklı bakanın meraklarından biri acem el yazmaları toplamaktır.

26 yaşında Muhafazakâr mebus olarak Avam Kamarasına girmiş, 1936 da Dışişleri bakanı Sir Austin Chamberlain'ın özel Parlamento sekreterliğine getirilmişti. Daha sonra Dışişleri bakanlığı Parlamento müsteşarlığı, Mührü has lordluğu ve Devlet bakanlığı yapmış, 1935 de Dışişleri bakanlığına tayin edilmişti. 38 yaşındaydı, yakışıklıydı, evliydi. Fakat karısı, 1935 de İngilterenin Dışişleri bakanı olan bir insanın nelerle ve nasıl meşgul bulunacağını anlamak istemiyordu. Eden 1938 e kadar hem Milletler Cemiyetinin toplantılarına katıldı, hem de muhtelif memleketleri dolaşarak devlet adamlarıyla tanıştı. Bir harbin arefesinde bulunulduğundan emindi.

Hakikaten bütün harp yılları Harbiye, sonra Dışişleri bakanı olarak vazife gördü. Bu arada Ankaraya da geldi. Bütün beynelmikî toplantılarda Churchill'in yanında veya yalnız yer aldı. Fakat barışı o yapamadı, zira 1945 de partisi iktidarı kaybetmişti. 1951 e kadar Muhalefet liderlerinden biri olarak çalıştı. Partisinin 2 numaralı adamıydı. 1951 de Muhafazakârlar yeniden iş başına geçince tekrar Dışişleri bakam oldu. Artık, İngilterenin *2* numaralı adamı ve başvekilin tabii halefiydi. Çantasını gene eline aldı ve diyar diyar dolaşıp barış için çalışmasına devam etti. Bu sırada ilk karısından ayrılmıştı. Bir müddet sonra lendi. İzdivacı gürültülere yol açmıştı. Zira İngilizler, boşanmış kimselerin yeniden evlenmesinden haz etmezler. Fakat Edeni o kadar beğeniyorlardı ki mazur gördüler ve müsamaha ettiler. Biraz sonra da Kraliçe Elizabeth kendisine Diz bağı nişanını verdi ve Churchill'den sonra onu da asilleştirdi. Artık adı Sir Anthony idi.

Sir Anthony Eden hemen her batılı devlet adamı gibi aynı zamanda kültürlüdür ve kültürün okumakla elde edildiğine kaniidir. "Güneşteki yerler" adlı bir esere sahiptir, ayrıca nutuklarım üç cilt halinde toplamıştır. Zevkleri de kültürlü bir devlet adamının zevkleridir. Tıpkı lideri - ve şimdi bir gibi - yağlıboya resim yapmak suretiyle mesleğinin meşakkatini, Eden de ona bu zamanlarda yardım eder.

İkinci pakt teşebbüsleri

Mısır, Irakın Arap birliğinden uzaklaştığını görünce, başka partnerlerle ayrı bir sistem kurmaya çalışmıştı. Evvelâ kesif bir propagandaya girişerek tamamiyle yalan üzerine bina ettiği hücumlarla imzalanan paktı yaralamaya çalışmış, hiç bir iftiradan eskinmemiş, öteki arap devletlerini kandırmaya uğraşmış, ondan sonra da Millî İstikamet bakanı Selah Salemi arap başkentlerinde turneye göndermişti.

Beliren netice şuydu: bir kısım devletler, Türk - Irak paktına girmeye hevesliydiler. Bunlar paktın Amerika tarafından desteklendiğini, hattâ fiilen kurulduğunu biliyorlar, istikballerini o bloka bağlamakta menfaat görüyorlardı. Bu hakikati Amerika hükümeti de gerek oradaki temsilcileri gerekse Washington'un selâhiyetli ağızları vasıtasiyle ifade etmişti. Türk - Irak paktına girmek isteyenler bilhassa Lübnan ile Ürdündü ve Mısırlı liderler bu iki devletten ümidi kesmek lâzım geldiğim anlamışlardı.

Buna mukabil, başka iki devlet Mısırın vaad veya şantajına kapılmışlardı ve akıllarından çok hisleriyle hareket ediyorlardı. Bunlar da Suriye ve Suudi Arabistan idi. Mısır kendilerine Türk - Irak paktının en sonda "Büyük Suriye" yi meydana getireceğini söylemişti. Büyük Suriye ingilizlerin usun zamandan beri Suriye, Irak ve Ürdünü Haşimilerin idaresi altında birleştirerek meydana getirmek istedikleri projeydi. Suriye yutulmaktan korkuyordu. Vallahilerin idaresindeki Suudi Arabistan ise rakip Haşimîlerin kuvvetlenmesi karşısında endişe duyuyordu. Bu iki devlet Mısır için ideal ortak-

lardı. Üstelik Suudi Arabistan zengindi ve Amerikanın yardımına ihtiyacı yoktu. Suriyeye gelince o hâlâ Hatayın peşindeydi. Nitekim Selah Salem Ammanda ve Beyrutta muvaffak olamadı ama Şamda başarı kazandı. Üç devlet aralarında bir pakt yapıyorlardı. Türk - Irak paktının Batı blokuna dahil olmasına mukabil Suriye - Mısır - Suudî Arabistan pakta blokların ortasında kalacak ve Arap birliğinin eski zararlı cambazlığına devam edecekti.

Diğer iki Arap devleti, Libya ve Yemen ise mütereddittiler. Mısır, komşusu Libya üzerinde tazyik yapıyordu. Yemen Suudi Arabistana pek yakındı Böylece OrtaDoğu iki ayrı pakta bölünmek tehlikesi arzetmeye başlamıştı. Amerika bu durumu önlemek için en kuvvetli diplomat ve Orta Şark mütehassıslarından Henry Byroade'u Kahireye Büyük elçi tayin etti.

Amerikanın yumuşak sözleri

Mr. Henry Byroade Kahirede Mısır liderlerini tatlılıkla yola getirmeye çalışıyordu. Cemal Abdülnasıra Amerikanın Türk - Irak andlaşmasını tasvip ettiğini bildirmekle beraber Washington'un bazı milletleri istemedikleri paktlara zorla sokup bundan fayda bekliyecek kadar saf olmadığını da söylemişti. Mısırın menfaati, Orta Doğuda batıya dost, batıdan yardım gören bir savunma sistemine dahil olmaktaydı. Liderlik sevdasından vaz geçmeliydi. Batıya karsı şantajları da kazanç sağlıyamazdı. Halbuki Amerika, kendisine yardım elini uzatmaya hazırdı. Bunun için gerekli fedakârlıktan kaçınmıyacaktı. Mr. Henry Byroade ilk basın toplantısında söyle dedi:

"— Türk - Irak andlaşması Orta Doğunun müdafası için kafi yeterlikte değildir. Bütün bölge karşılıklı savunma yolunda işbirliğinde bulunmalıdır."

Türkiyenin sert ihtarı

Buna mukabil bizim radyolarımız Mısır hakkında çok sert bir lisan kullanıyor ve Kahiredeki liderlere şiddetle hücum ediyordu. Bunlar bir takım yalan ve dolanlarla koca bir bölgenin emniyetini tehlikeye sokuyorlardı. Hele Suriye üzerinde yaptıkları baskıyı mazur görmeğe İmkân yoktu. Suriye ile koca bir hududumuz vardı ve o memleketin dış politikası bizi şiddetle alâkadar ederdi.

Evvelâ başvekil konuştu. Adnan Menderes Suriyeli liderlerden akıllarını başlarına almalarını istiyordu. Bu, bir ihtar kadar tehdit havası da taşıyordu. Zira başvekil aradaki hududtan da bahsetmişti. Beyanat bütün dünyada derin akisler uyandırdı.

Hakikaten cenup hududumuz, bizzat Suriye tarafından desteklenen, hattâ teşkilâtlandırılan kaçakçılar yüzünden açık bir manzara arzediyordu ve orada "vahim hadiseler" cereyan edebilirdi. Bu hadiselerden en fazla zarar görecek olanın bizzat Suriye olacağından şüpne yoktu. Kaçakçıların takibi için Türkiye hükümeti sert tedbirler aldığı takdirde Suriye askerleriyle çarpışmalar bile vukua gelebilirdi. Zira komşumuz, kaçakçılık üzerine hakiki bir endüstri kurmuştu.

Prenses Dina

Ürdüne gelin gidiyor

Suriye derhal yumuşadı ve Türkiyeye dostluk mesajları göndermeğe başladı. Fakat Mısırla işbirliğinden vazgeçmiş değildi. "Büyük Suriye" nin gerçekleşmesinden ve böylece kendi istiklâlini kaybetmekten korkuyordu. Fakat Mısır ile olan paktının Türkiyeye müteveccih bulunmadığını temine çalıştı. Halbuki Orta Doğunun güvenliğini sarsacak her hareket Türkiyeye müteveccih sayılabilirdi.

Fransanın durumu

Bu sırada "Fransanın resmi sesi yükseldi. AKİS daha iki sayı evvel Fransanın Türk - Irak paktına itiraza hazırlandığım Türk matbuatında ilk defa olarak haber vermişti. Hakikaten geçen hafta içinde Paris hükümeti resmi bir sözcüsü vasıtasiyle Türk - Irak paktı karşısında endişe duyduğunu ilân etti. Sözcüye göre bu pakt Orta Doğuyu ikiye ayırmıştı ve güvenliği temin edemiyordu. Mısır, Suriye ve Suudi Arabistan'ın ayrılmaları son derece zararlı ve tehlikeliydi. Sözcü bu beyanatı yaparken Fransanın Londra ve Washingtondaki büyük elçileri de oradaki hükümetlerin dikkat nazarını çekiyordu.

Fakat Fransanın derdi, Orta doğu milletlerinin ikiye bölünmesinden ziyade bu bölgeyle ilgili projelerden haberdar edilmemesi ve teşebbüslere partner yapılmamasıydı. Gerçi Lübnan ve Suriye ikinci dünya harbinden sonra istiklâllerini aldıklarından beri Fransanın Orta Doğu ile fazla bir alâkası kalmamıştı. Fransızlar da bunu pek âlâ anlıyorlar, fakat hâlâ bir rol oynamak sevdasında bulunduklarından aradaki "kültürel bağ" lardan bahsediyorlardı. Şurası bir hakikattir ki Fransa, kendisini Suriye ve Lübnanın hamisi saymakta devam ediyordu.

1950 senesinde Amerika - İngiltere - Fransa ve Türkiye Orta Doğuda bir sistem kurulması için müştereken harekete geçmişler, fakat o teşebbüs ortada Süveyş meselesi bulunduğundan gene Mısırın gayretiyle netice vermemişti. Şimdi batılılar Türkiye vasıtasiyle ikinci bir harekete girişmişlerdi. Fakat bu sefer Fransa dışarıda bırakılmıştı. İşte Paris hükümetinin asıl derdi buydu ve bu, kendisini hâlâ hakiki mânasiyle bir Büyük Devlet sayma hülyasından ileri geliyordu. Fransa, dünya politikasında Büyük Devlet rolü oynama kabiliyetini tamamiyle kaybetmiş bulunduğunu kabule yanaşmıyordu ve bu gibi prestij meselelerinde son derece hassas davranıyordu. Hele Türk - Irak paktının Orta Doğudaki ezeli rakibi İngiltere tarafından desteklenmesi ,hatta bundan faydalanılması Fransayı kızdırmaya ve pakt aleyhinde cephe aldırtmaya yetiyordu.

Halbuki Fransa ile Mısır, Kuzey Afrika meseleleri yüzünden âdeta kanlı bıçaklı idiler. Mısır, Kuzey Afrikadaki müslümanları Fransa aleyhinde kışkırtan 1 numaralı devletti. Kahire hükümeti kendisini onların da hamisi addediyordu ve onlara her türlü yardımı yapıyordu. Mısırın elindeki "Arap sesi" radyosu Kuzey Afrika yerlilerini fransızları kesmeye davet ediyordu. Bu yüzden iki hükümet arasında son derece sert notalar teati edilmişti. Hatta bir ara münasebetlerin kesilmesi bile düşünülmüştü. Halbuki şimdi ihtiras ve küçük hisler iki memleket liderlerini Türk - Irak paktının aleyhinde birleştiriyordu.

Yeni perdenin arefesinde

İkinci perde böylece sona eriyordu. Orta Doğu memleketleri ikiye ayrılmışlardı. Bir kısmi Türkiyenin etrafında toplanıyordu ve bu bloku Amerika hükümeti büyük bir kudretle destekliyor, İngiltere de müzahir davranıyordu. Diğer bir kısmı ise Mısırla beraber maceraperest politikalarına devam ediyorlardı. Amerika, türlü vaadlerle onları yola getirmeye uğraşıyordu, fakat bundan nasıl bir netice alacağı meçhuldü. Gaye, Mısırı da sisteme dahil etmekti, ancak Kahirenin inadı yenilmemişti. Nihayet bir yandan Rusya, öteden Fransa ayrı sebeplerden dolayı Paktı baltalamaya çalışıyorlardı.

Üçüncü perdede ne olacaktır? Hiç şüphesiz Anthony Eden ve Türk devlet adamları arasında yapılacak müzakereler bu perdenin hazırlanmasında birinci derecede rol oynıyacaktır. Eğer Amerika ve İngiltere, Mısırdan ümidi kesip kurulan yeni sisteme girerlerse üçüncü perde çok lehimizde cereyan etmiş olacaktır. Zira sistem, ancak onlarla bir mâna taşıyacaktır.

Kuzey Afrika

Kaynayan kazan

Marakeş paşası El Glaoui :

"_ Eğer Fas Sultanı Sidi Muhammeni Ben Arafa istifaya mecbur bırakılırsa, bu hareketin Fas içinde son derece tehlikeli aksülâmelleri olacaktır.." dedi.

El Glaoui, Fransız mandası altındaki bu memlekette Fransanın en güvenilir dostlarından biriydi ve frangız menfaatlerini memleketinin menfaati sayıyordu. Memleketinin veya kendisinin... Zira Fransa da bu arap paşasına "şükran" mı büyük bir cömertlikle ödüyordu. Fakat arap paşası Pariste cereyan eden son kabine değişikliğinden ürkmüştü ve Fransız Umumi Valisi M. Lacoste'un Fas'ın merkezi Rabat'a avdeti arefesinde bu beyanatı yapmayı faydalı görüyordu. İddiasına göre bu açıklamaya, basında çıkan ve "hanedan meselesi" diye bir meseleyi ortaya atan haberlerden dolayı lüzum görmüştü. Kendi kanaatince böyle bir mesele mevcut değildi ve her şey mükemmeldi. Halbuki gazeteler, Fas'ın milliyetçi partisi İstiklâlin, Fransa ile tekrar temas etmek için Sultanın istifasını şart koştuğunu yazmışlardı ve bu haber hakikatin tâ kendisiydi.

Fas Sultanı

Kukla!

1953 senesinde bütün Fas, istiklâlini kazanmak veya hiç olmazsa fransız hakimiyetini azaltmak için ayaklandığı sırada o zamanki Sultan bu hareketi desteklemişti. Fransanın menfaatleri tehlikeye giriyordu. Paris hükümeti derhal Marakeş paşasım kukla, olarak kullanmış, ona bağlı kabileler vasıtasiyle bir gösteri tertipletmiş, sanki Fas halkı Sultanı istemiyormuş gibi bir hava yaratarak tehlikeli hükümdarı tahtından indirmişti. Onun yerine geçen Ben Arafanın ipleri ise El Glaoui'nin elindeydi.

Sultan değiştirildikten sonra milliyetçileri yola getirmek daha kolay olmuş, bunların üzerinde hem içerden, hem dışardan tazyikler başlamıştı. Marakeş paşası, hep, baş rolü oynuyordu ve bundan dolayı son derece memnundu. Fakat, işler gene iyi gitmiyordu. Üstelik istiklâl ateşi Fastan Tunusa , hattâ Cezayire sıçramış ve Kuzey Afrika Fransanın başına dert kesilmişti. Her gün sayısız suikast oluyor, fransızlar veya Fransa hizmetindeki yerliler pusuya düşürülüp katlediliyordu. Bu hareketleri en ziyade hararetle destekliyen Mısırdı. Mısır tarafından kontrol edilen "Arap Sesi" radyosu tedhişçileri teşvik ve kendilerine Cennetin anahtarlarını vaad ediyordu. Milliyetçilere hariçten silâh ve cephane de temin ediliyordu. Adeta küçük çapta bir harp cereyan etmekteydi. Paristе hükümetler, ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Mendes-France'ın arzusu orada da Hindiçinide olduğu gibi Fransa için şerefli bir hal çaresi bulmaktı. Fakat Meclis buna müsaade etmemiş ve Kuzey Afrika meseleleri yüzünden başvekili düşürmüştü.

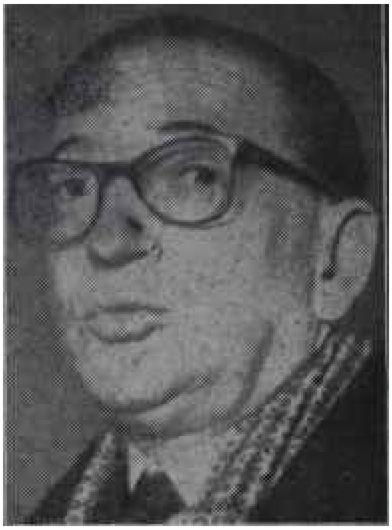
Şimdi Fransa, Fas için milliyetçilerle yeniden temas tesis etmek istiyordu. Fakat İstiklâl Partisi bir şart koşuyordu: bugünkü Sultanın değiştirilip, yerine eski Sultanın getirilmesi. Marakeş paşasının "Hanedan meselesi" dediği buydu. Bundan başka fransız sosyalistlerinin de Ben Arafanın tahttan indirilip yerine eski Sultanın değil de onun ikinci oğlunun geçirilmesi taraftarı bulunduğu biliniyordu. El Glaoui'yi korkutan bunlardı. O takdirde hem yıldızı sönecek, hem de kendisinden intikam alınacaktı.

Şu anda, tedhiş hareketleri devam ediyor. Fransız parasiyle beslenenlerin bütün gayretlerine rağmen İstiklâl ile Paris hükümeti arasında temas kurulmadıkça ve samimi müzakereler başlanmadıkça sükûnun geri geleceği de beklenmemelidir. Fransa Kuzey Afrikaya istiklâl verilmesi fikrini er geç, uysallıkla veya zorla kabul etmek mecburiyetindedir,

İngiltere

Seçim var mı, **yok mu?**

Geçen hafta içinde bütün İngiltere, başvekil Sir Winston Churchill'in cebinde bulunduğu bildirilen bir kâğıtla meşgul oldu. Kâğıdın altında bizzat Kraliçe İkinci Elizabeth'in imzası ve mührünün bulunması gerekiyordu. Bu, parlamentonun feshini bildiren kâğıttı. Sir Winston'un yeni seçimlere gideceği rivayetleri çıkmıştı. Fakat ihtiyar başvekil - eğer varsa - kâğıdı henüz kullanmış değildir.

Edgar Faure

Kovulmadan çıksalar

1951 senesinin sonbaharında yapılan seçimler, Muhafazakârların zaferiyle neticeleniyor ve Churchill yeniden iktidara geliyordu. Şimdi, kanuni müddeti beklemeden yeniden seçimlere gitmek arzusu muhalefeti temsil eden İşçi partisinin güç durumda bulunmasından ileri gelmektedir. Hakikaten İşçi partisinde Bevan meselesi bir hadise halinde patlak vermiş ve partinin sol kanadını temsil eden ateşli sosyalistin tardı şayiaları ve arzusu belirmişti. Eğer Bevan İşçi partisinden atılacak olursa Muhafazakârlar bir puvan alacaklardı. Zira sendikalardan bir kısmı eski Sağlık bakanına hararetle bağlıydılar ve Bevan'sız İşçi partisine o kadar iltifat etmiyeceklerdi. Zaten eski kurt Churchill gayet iyi biliyordu ki bir parti içindeki ihtilâf, mutlaka öteki partinin işine yarar..

Bevan, Avam Kamarasında yapılan müzakereler sırasında hem hükümeti ,hem de kendi partisini şiddetle tenkit etmişti. Vaktiyle Churchill Avam Kamarasında, Ruslarla müzakerelere girişileceği vaadinde bulunmuştu. Şimdi Bevan onu tutmasını istiyordu. hem de derhal.. İşçi liderlerle ihtilâfı da buradan geliyordu. Attlee ve arkadaşları da ruslarla müzakere taraftarıydılar. Hattâ Churchill ve hükümeti de... Ama onlar görüşmelerin. Almanyanın silâhlanması meselesi halledildikten sonra yapılmasını istiyorlardı. Bevan ise, Alman silahlanmasının radarla pazarlık mevzuu olması ve eğer sov-

yetler kâfi teminat verirlerse bundan vaz geçilmesi kanaatindeydi .Bunu açıkça ifade etmekten de çekinmiyordu.

İngilterede iki tane kabine vardır. Biri hakiki kabine. Ötekine "Gölgeden kabine" adı verilir. İkincisi, hükümeti kontrol için muhalefetin kendi arasında kurduğu kabinedir. Bu kabinenin de bakanları vardır ve o bakanlar hakiki bakanları Avam Kamarasında "karşılarlar". Yani hükümetin Maliye bakanı konuştu mu, onu muhalefetin maliye bakam cevaplandırır. Bu suretle Kamarada daima ihtisas sahipleri konuşur, tartışır. İşte, Muhalefetin "Gölgeden Kabine" si Bevan hakkında tard kararı verilmesini teklif etmişti.

Sir Anthony Eden bunun üzerine derhal Sir Winston Churchill tarafından kabul edildi. Muhafazakârların iki lideri, aralarında durumu müzakere ettiler. Bundan sonra başvekil Kraliçeden mülakat talep etti ve Buckingham'da kabul olundu. Saraydan dışarı çıkarken cebinde Parlamentonun feshine dair kâğıt var mıydı, yok muydu? İşte, İngilterenin meşgul olduğu sual buradan geliyordu.

Dünyanın 1 numaralı demokrasisinde hükümete, seçim kazanmak için bir tek rüçhan tanınmıştır: yem seçimleri, kendisi için en münasip zamana alabilir. Bu, demokratik bir usul olarak kabul edilmiş ve hükümete bu hak verilmiştir. Ancak Churchill'in şimdi bu yola gitmesi ve yeni bir devre boyunca daha iktidarı garanti etmek Muhafazakârlar arasında bile itirazlara sebebiyet vermektedir. Zira bizzat kendi partisi dahilinde pek çok kimse seksenini geçen Churchill'in artık politikadan çekilmesini ve yerini gençlere bırakmasını istemektedir. İşçilere, karşı kazanılacak yeni bir zafer ise başvekili kuvvetlendirecektir.

Nitekim işçiler de Bevan meselesini derhal uyutmuşlardır.

Bu sırada Churchill, paskalya tatilini geçirmek üzere Sicilyaya gideceğini bildiriyordu. Haber başvekilin çekilmek mi, yoksa çekilmemek mi istediğini büsbütün meçhul hale sokuyordu. Zira evvelce bir karar alınmıştı. Bu karar gereğince Sil Winston seçimlerden altı ay evvel makamını Sir Anthony Eden'e devredecekti. Bu suretle yeni kabine seçimlere hazırlanmak fırsatını bulacaktı. Karar değişmemişti. Ama, eğer derhal seçime gidilirse ne olacaktı? Sonra Churchill Sicilya'ya siyasetten çekilip mi gidecekti, yoksa çekilmeden mi?

İngiltere seçimlerinin kaderi, bir kaç güne kadar belli olacaktır.

Prensesin hikâyesi

Buckingham sarayının resmi sözcüsü gazetecilere kafi bir eda ile:

"— No comment" dedi.

Clement **Atlee**

Partisinde kazan kalktı

Bu, sarayın, Margaret'in aşk hikâyesi hakkında hiç bir tefsirde bulünmıyacağını gösteriyordu. Hakikaten saray, resmen, her hangi bir açıklama yapmamış, güzel prensesin hava albayı Townsend ile evlenip evlenmiyeceğine dair malûmat vermemişti. Fakat prensesin son seyahatinden dönüşünden beri İngilterenin en çok satan sansasyon gazeteleri yeni bir neşriyat kampanyasına girişmişlerdi. Bunların başında 4,5 milyon tirajlı Daily Mirror geliyordu. Onunla beraber, rakip Sketch gurubu da faaliyete geçmişti. Buekingham sarayı sözcüsü "No comment" mi demişti? Mirror'cular derhal Brüksele muhabir yolladılar. Öteki alâkalıyı, Belçikada hava ataşesi' olan Albay Townsend'i konuşturacaklardı. Hakikaten yakışıklı albay konuştu. Bu, ilk defa vaki oluyordu. Zira Margaret ile Townsend arasındaki romans çoktan duyulmuş ve gazeteciler o zaman albayın peşinde koşmuşlardı. Ama Albay, suallere cevap vermemişti. Halbuki şimdi, çok mültefit davranıyordu. Evvelâ Mirror'cuları kabul etmişti. Hem de kendilerine, Margaret'ten bahsetmemişti tabii ama manalı lâflar etmişti. Ertesi gün tekrar Mirror'cularla görüşmüştü. Bu sefer kendisine, Kraliçenin kız kardeşiyle evlenmesi bahsinde çıkarılan şayialar hakkında ne düşündüğü sorulmuş ,o da açıkça cevabın kendisinden değil, başkasından gelmesi lâzım geldiğini söylemişti. Müteakip gün sıra Sketch'cilerdeydi. Albay onlarla da görüştü ve malûmat verdi. Herkes hayretler içindeydi. Albay hareket hattını niçin değiştirmişti? Acaba konuşması için Londradan müsaade mi almıştı, bu suretle hava izdivaca mı hazırlanıyordu.

Bilinen şeyler

Bilinen, Prenses Margareth'in Albay ile evlenmek istediği, Ana Kraliçenin bu izdivaca müzahir bulunduğu, fakat Albay evlenip boşanmış olduğundan - karısı başkasiyle yakalanmış ve ayrılma kararı Albayın lehine olarak verilmişti - Anglikan kilisesinin böyle bir izdivaca müsaade etmiyeceği idi. Kraliçe resmen kilisenin reisi bulunduğundan izdivaca resmen rıza gösterebilmesi kabil değildi. Ama rivayet, Elizabet'in kardeşini serbest bıraktığı idi.

Margaret hanedanda kraliçeden sonra 3 numaralı yeri işgal ediyordu. Taht sırasında kendisinden evvel Elizabeth'in iki çocuğu vardı. Prenses 21 ağustosta 25 yaşında olacaktı. O tarihte, ablasının muvafakatini almaksızın da evlenebilirdi. Fakat taht üzerindeki hakkından vazgeçmesi icap edecekti. İngiliz kilisesinde de evlenemezdi. Ancak İskoçya kilisesi, aşıkları evlendirmeğe hazırdı.

Margaret'in 21 ağustosta kararını resmen açıklaması bekleniyor. Bu karar her halde Albayla evlenme kararı olacaktır.

İngiliz milletine gelince, evde kalmış kızlar hariç, hemen herkes güzel prensesin sevdiği adamla evlenmesine taraftardır.

Uzak Doğu

Uzaklaşan harp

Telgraf, bir bomba tesiri yaptı. Tokyodan geliyordu ve umumiyetle doğru haber vermekle tanınmış United Press havadis ajansı tarafından çekilmişti. Metin geçen hafta, bir anda dünyaya yayıldı: birkaç güne kadar Asyada umumi harp başlıyordu.

En ziyade telâşa düşenler tabii Washington'un siyasî ve askeri çevreleri oldu. Böyle bir harp, Amerikan çocuklarının yeniden seferber olması ve Uzak Doğuya gidip kanlarını orada akıtması mânasına geliyordu. Fa- 1
kat küçük bir tahkik, haberin tamamile uydurma olmasa bile pek fazla şişirme olduğunu meydana çıkardı. Resmî Amerikan makamları harbi muhtemel sormuyorlardı. Zira komünist Çinlilerin buraya kadar işi götürmeleri çok güçtü

Harp nasıl çıkabilirdi? Harp, resmen, kızıllar Formoza ve Pescadore'lara tecavüz ederlerse patlak verir-1
di. Kızılların böyle bir harekete girişmeleri için ise üçüncü dünya harbine Kremimin karar vermiş olması icap ederdi. Zira Milliyetçi Çin ile Amerika arasında bir andlaşma imzalanmış ve Birleşik Devletler bu andlaşma ile iki adanın müdafaasını garanti etmişlerdi. Yani iki adadan birine tecavüz, sanki Amerikaya tecavüzmüş gibi mukabele görecekti. Washington hükümeti o hususta İngiltere ve öteki müttefikleriyle mutabakat halindeydi.

İkinci bir ihtimal daha vardı. Dışişleri bakanı John Foster Dulles bir nutkunda Amerikanın Formoza ile Çin kıtası arasındaki Quemoy ve Matsu adalarını komünistlere terketmek niyetinde olmadığını açıklamıştı. Bildirildiğine göre bunların stratejik kıymeti büyüktü ve komünistlerin eline geçmesi Formoza ile Pescadore'lara taarruzu kolaylaştırırdı. Eğer kızıllar Formoza'ya tecavüz niyeti beslemiyorlarsa o iki Küçük adayı rahat bırakmalıydılar. Bırakmazlarsa, demek Formoza tehlikedeydi. Fakat Dulles Amerikanın Matsu ve Quemoy için harbe girip girmiyeceğini açıklamadı. Ortada böyle bir şüphe bırakmayı tercih etti. Hattâ Formozada Çan-Kay-Şek ile görüştüğünde de Çinli kumandan kendisinden sarih bilgi istemişti. Dulles onu da reddetmişti. Buna mukabil adadaki Amerikalı kumandanlar Amerikanın böyle bir hareketi önliyeceğinden hiç kimsenin şüphe etmemesi gerektiğini söylüyorlardı. Fakat Amerika Dışişleri bakanı kati bir taahhüde girişmekten çekiniyordu. Muhafazakârlar İngilterede umum efkârı Amerikanın Formoza için harbe gireceği fikrine büyük zorlukla alıştırıyorlardı. Şimdi, bir de Quemoy ile Matsu'lar çıkarsa, işler çatallaşacaktı. Hem, andlaşma Amerika'yı sadece Formoza ile Pescadores için taahhüdde bulunmaya icbar ediyordu.

Çinliler deneyecekler mi?

Şimdi mesele, bütün bu beyanların üzerine Kızıl Çinlilerin küçük adalara taarruz ederek Amerikalıların ne yapacaklarını denemeyi göze alıp almıyacaklarıdır. Belki tecrübe mahiyetinde harekete geçerler, fakat Amerikalıların müdahalesini görünce onlarla çatışmadan attıkları adımı geri alırlar. Her halde, şimdilik Uzak Doğuda nisbî bir sükûnun teessüs ettiği aşikârdır. Hatoyama Japon seçimlerini kazandığından beri Rusya nazarlarını oraya çevirmiştir. Hatoyama hiç şüphesiz Amerikalıların izini bırakacak değildir. Fakat eski kuvvetli Japonyayı yeniden meydana getirmek için Rusyanın yardımını reddedecek bir adam olmadığı da aşikârdır. Bu, elbette Kremimin de işine yarar. Belki de Uzak Doğudaki sessizlik, Japonya üzerinde alınacak neticeye kadar devam edecektir.

K İ T A P L A R

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ

(Yayımlıyan: Maarif Vekâleti. 64 üncü cüz. İstanbul 1954 Maarif Basımevi. 721-800 sayfa, fiyatı 300 kuruş.)

İslâm âleminin tarih, coğrafya, biyografya, etnografyasiyle İslâm dini hakkında malûmatı ihtiva eden bu ansiklopedinin 64 üncü fasikülü (cüz'ü), geçen fasikülde bitmiyen "kıptiler" maddesi ile başlıyor, "Kızıl-ırmak" la bitiyor. Bu iki madde arasında yer alan diğer maddeler şunlardır: kıraat, kırat, Kırgızistan, Kırım, Kırklareli, Kırşehir, kısas, kıssa, kıyafet, kıyamet, kıyas, kız, Kızılarslan, Kızılbaş, Kızıldeniz. Kırım, 21 sayfa ile bu fasikülün en uzun maddesini teşkil etmektedir.

İNSAN HAKLARI

(Yazan: Thomas Paine. Türkçeye çeviren: Mehmet Osman Dostel, Ankara 1954 Maarif Basımevi. 416 sayfa, fiyatı 360 kur.)

Eser, Maarif Vekâleti Dünya Edebiyatından Tercümeler - İngiliz Klâsikleri'nin 61 nci kitabı olarak yayınlanmıştır. Amerikan ve Fransız ihtilâllerinin heyecaniyle yazılmış olan İnsan Hakları ilk defa 1791 de basılmıştır. Yazarın yoksulluk ve ızdırap içinde yetişmiş olması, inkılâpların taze tesirleri ifadenin canlı, sert ve kuvvetli olmasını sağlamıştır. Fihrist, takdim, biyografi, ithaf, önsözler, İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesi hakkındaki mülahazalarla müteferrik meselelere ait bir fasıldan sonra asıl konuya ayrılan, kitabın ikinci kısmının başlıkları şunlardır: Cemiyet ve medeniyet hakkında, eski ve yeni hükümet sistemleri hakkında, anayasalar hakkında, Avrupa durumunu düzeltmenin yolları ve çareleri... "Bütün milletlere hürriyet ve saadetler" dileyerek sona eren eserde bugün yazılmış gibi kuvvetli ve isabetli fikirler vardır.

TIBBİ BİOKİMYA

(Yazan : A. t). Tıp Fakültesi Biokimya Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Kâzım Araş. Yardım edenler: Dr. Cemil Rota - Dr. Gazenfer Bingöl. Ankara 1954 İstiklâl Matbaası. 188 sayfa, fiyatı 7,5 lira.)

Vitaminler eski klâsik tasnife uyularak sıralanmakta ve "suda erir", "yağda erir" vitaminler olmak üzere iki büyük gurupta mütalâa edilmektedir. Her vitamin bir sistem dahilinde anlatılıyor: tarihçe, özellik, kimyasal yapı, bulunduğu yerler, absorbtionu, depo edilmesi, itrahı, tesir mekanizması, günlük ihtiyaç, Avitaminasis ve dosage metodları vitaminlerin işleme plânını teşkil etmektedir. Eser, hekimler ve tıp öğrencilerinden başka veteriner, eczacı, zoolog ve kimyacılar için de faydalı olacaktır. Vitaminler biokimyanın en çok hızla gelişen bölümlerinden biridir. Kitabın bibliyografyasını 1948 den sonraki kitaplar teşkil etmektedir. Bu itibarla ilerleme ve yenilikler kitapta yer almıştır. Ancak, henüz araştırma safhasında bulunan vitaminler kitapta bulunmamaktadır.

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN

(Hazırlıyan: Dr. Gündüz Akıncı. Ankara 1954 T. T. K. Basımevi. 202 sayfa, fiyatı 5 lira.)

Eser, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi yayınlarındandır. Abdülhak Hâmit'in hayatı, 'eserleri ve sanatı üzerinde yapılmış bir doktora çalışmasıdır. Hâmidin hayatına ait olan bölüm tamamen arşiv vesikalarına dayanmaktadır. Eserleri tek tek ele alınıp incelenmekte ve Hâmidin edebiyatımıza getirdiği yenilikler ve sanatı belirtilmektedir. 217 maddelik haşiye, eserleri hakkında yazılanlar, konu ile ilgili diğer eserlere ait bibliyografya kitabın sonunu teşkil etmektedir. Abdülhak Hâmidin "mizac" ı üzerindeki çalışma ve mizaciyle sanatı arasında gözetilen irtibat eserin orijinal bir tarafım teşkil ediyor. Kitabın asıl adı A. H. Tarhan'ın "hayatı, eserleri ve sanatı" olmasına rağmen merkez A. H. Tarhan'ın nazmıdır. Hayatı ve eserlerine ait bölümler ancak bu konunun tamamlayıcısı olabilir. İfadedeki yumuşaklık, eserin Hâmidi seven herkes tarafından okunmasını ve anlaşılmasını mümkün kılacaktır.

TÜRK ARGOSU

(Hazırlıyan : Ferit Devellioğlu. Genişletilmiş üçüncü basım. Ankara 1955 T.T.K. Basımevi. 213 sayfa, fiyatı 250 kuruş.)

Dilin kelime ve değişimlerinden ayrı karakterde olan argo için bir sözlük büyük ihtiyaçtır. F. Devellioğlu bu mevzudaki ısrarlı çalışmasiyle bu ihtiyacımızı karşılıyor. Eser ilk basımına nazaran çok gelişmiştir. Asıl sözlük, kitabın 100 sayfası içindedir. 40 sayfa tutan indeksi, bu kısmın mütemmimi sayılabilir. Kitabın başına konan argo hakkındaki etüd, ayrı bir kitap mevzuudur. F. Devellioğlundan, 100 sayfalık sözlük kısmını, yeniden ve sözlük karakterinde bastırmasını ve herkesin alabileceği bir fiatla satışa çıkarmasını dileriz. Dil Kurumunun, Tarih Kurumu Matbaası gibi mükemmel sayılabilecek bir matbaada bastırdığı eserde tashih hataları ve düzeltme cetveli görmek istemezdik. Bibliyografya bilgisi memleketimizde bir hayli gelişme kaydetmiştir. Kitap kaynaklarının tesbitinde bu gelişmeye as da olsa uyulması, arzu edilirdi.

Sosyal hayat

Boşanmaya karşı baraj!.

Boşanma tıpkı kanser gibi, dünyadaki mühim yaralardan biridir. Bugün birçok memleketlerde, boşanmaların sebebini araştırmak, bunu önlemek ve birbirlerile geçine--eyen çiftlerin arasını bulmak, nişanlılara faydalı nasihatler vermek için izdivaç büroları kurulmuştur.

Bu büroların yaptıkları tetkiklerin neticesi oldukça düşündürücüdür. Meselâ Fransada çiftçi sınıfının, diğer sınıfların üçte'biri nispetinde boşandığı meydana çıkmıştır, çünkü çiftçilerin izdivaçları menfaat üzerine bina edilmiştir. Demek ki, Kalpleri ayırmak tarlaları ayırmaktan dona kolaydır!

Dünyanın her tarafında, en kolay ayrılan sınıf ise, isçi sınıfıdır. Çünkü günü gününe yaşıyan bu insanların, paylaşacak malları yoktur ve izdivaçları doğrudan doğruya sevgiye dayanmaktadır.

Diğer sınıfların izdivaçları ise, hem maddeye, hem hislere dayanır.. Şurası muhakkak ki, insanlar gittikçe daha mürekkep, daha müşkülpesent oluyorlar. Mütekâmil . insanın izdivaç hayatında mesut olabilmesi için aradığı şartlar, basit insanın aradığı şartlardan daha çeşitlidir... İnsanlar, en başta geçimsizlikten, sonra fena iptilalardan ve hiyanetten ayrılırlar; fakat psikologlara göre asıl ayrılma sebepleri çiftlerin yaradılışları arasındaki farklardır..

İdeal çift, birbirini anlıyacak kadar birbirine benziyen, fakat birbirini tamamlıyacak kadar da birbirinden değişik olan çifttir.

Evlenen iki insan, şayet birbirine çok benzer yaradılışta ise, bu izdivaç tatsız, renksizdir. Karıkoca, karşıda daima kendi hayallerini görür gibi olur ve sıkılırlar.

Bu iki şahıs birbirinden çok değişikse, bütün hüsnüniyetlerine rağmen, birbirlerini anhyamıyacaklardır. Demek ki, ikisinin ortası şarttır..

"Young" a göre evlilerin bir tanesi, ister erkek olsun, ister kadın, ister küçük ister büyük, daima ötekini ihtiva eder. Yani izdivaçta daima bir ihtiva eden ve bir ihtiva edilen vardır. İhtiva eden taraf kuvvetli taraftır. Aileyi o korur, dizginler onun elindedir. İzdivacı idare eden o olduğu gibi, istediği anda izdivacı bozan gene olur..

Bazı kanunların da mevcudiyetini kabul etmek lâzımdır. Meselâ boşanmış ailelerin çocukları boşanmaya meyil gösterirler ve boşanmış insanlar, yeni izdivaçlarını da kolaylıkla bozabilirler..

Annelerine çok fazla düşkün olan veya aksine, her dakika onunla mücadele halinde bulunan, onunla uğraşan erkekler izdivaç hayatında mesut olmaz ve boşanırlar. Aynı şekilde, babalarına çok düşkün olan veya aksine onunla mücadele eden kızlar da kolaylıkla boşanırlar.

Bu psikolojik sebeplerden başka, boşanmada mühim bir rol oynayan şey, cinsi anlaşmamazlıktır.. Mamafih cok tekemmül etmiş çiftlerin, birbirlerini fikren ve manen tatmin ederek, cinsi anlaşmamazlığa rağmen mesut yaşadıkları da görülmüştür.

Biraz cesaret

Jale CANDAN

Kadınlarm, mantık dahilinde ve bütçeleri nispetinde, modaya uymaları şarttır. Çünkü şurası muhakaktır ki, kadınlar hattâ erkekler, yabancı oldukları bir cemiyette, ilk kanaat notunu, dış görünüşlerine göre alırlar. Bir kadının zekâsı, intibak kabiliyeti, görgüsü ve hattâ hareketleri ve ruhi durumu ve bütün bunların neticesi olarak, heyetteki muvaffakiyeti giyinişi ile çok yakından alakadardır. Bunun içindir ki, dünyanın her tarafında moda mecmuaları, kadınlara, yalnız uzayıp kısalan eteklerden, açılıp kapanan yakalardan bahsetmekle iktifa etmeyip mütemadiyen giyim bilgisi verir..

Modanın Paristen çıktığı malûm. Ne Amerikanlar, ne ingilizler ne de herhangi başka bir millet, ince ve zarif giyinmenin sırrını Fransızların elinden tamamile alabilmişlerdir. Ancak her memleket, modayı tatbik ederken, mümkün mertebe kendi yerli malzemelerinden istifade eder. Biz de yerli bir modadan bahsederken modanın ana hatlarını değiştirmek, yeni icatlar çıkarmaktan değil, yerli kumaşlarımızdan, yerli malzemeler ve kendi hususiyetlerimizden bahsetmek istiyoruz.

Geçen sene Ankarada seyrettiğimiz büyük Türk moda defilesi, hakikaten gözlere bir ziyafet teşkil etmişti. Bütün elbiselerde kullanılan Türk işleme motifleri, renkli olarak yapılan klâsik Antep işleri, tarihi Türk kıyafetlerinden alman ilhamlar göğüslerimizi iftiharla kabarttı.. Vakıa bu, ecnebi memleketlerde reklam yapma gayesi güden sembolik bir defile idi, kabili tetkik modeller çok azdı. Fakat Anadoludan gelen gümüş işi bir iğnenin, en son moda bir tayyör üzerindeki beklenilmez tesirini ve eski bir Türk bohçasından yapılan bluz ve şapkanın nefasetini ve bunun gibi birçok buluşları gözlerimizin önüne sermiş ve bize, unuttuğumuz güzel şeylerimizi hatırlatmıştır.. Bundan başka, memlekette Türk elişleri sergileri açılıyor, halk bunlara, sergi müddetince rağbet ediyor. Sanat mekteplerinde, genç kızlar yazmalardan, bezlerden, en ucuz Türk kumaşlarından elbiseler yapıyorlar ve bunları ucuza malettikleri nispette iftihar ediyorlar..

Ancak bütün bu hareketler faydalı birer gösteriden ibaret kalıyor, ne halk bunları lâyıkı ile benimsiyor, ne de Türk sanatini inkişaf ettirecek olan sanatkârlar yeni, cazip

yorlar!. Şu siyah Erzurum taşından ne nefis süs eşyaları yapılabilir.. Sonra Diyarbakır, Sivas ve daha birçok Anadolu şehirlerimizin ince gümüş işçiliği, biraz yenilikle, ne harika şeyler yaratmaya muktedir değildir?.

İşte hakiki bir hikâye: geçenlerde eşyalarını satan bir Amerikalı hanıma bir Türk hanımı şu suali sormuş:

— Acaba kulaklarmızdaki küpeleri satmaz mısınız?. Çok hoşuma gitti, . Siz nasıl olsa gidiyorsunuz, yenisini alırsınız. Amerikalı gülümsemiş:

— Siz bunları benden daha büyük bir kolaylıkla alabilirsiniz. Çünkü bunlar Amerikadan değil, Anadoludan gelmedir..

Küpe, altın zincir ucunda sarkan büyük altın top şeklinde, tamamile modern birşey olduğu için, Türk kadını çok şaşırmış.

— Demek bunlardan yapıyorlar.

— Evet, ısmarlarsanız.. Biz Anadoluda altın ve gümüş olarak, ne ısmarladıksa, fevkalâde bir surette yaptılar.. Tabii hep model verdik,

Biz model vermeye cesaret edemeyiz. İşçiler yeni birşey denemeğe hem üşenirler, hem de biraz çekinirler. Şurada burada en çok görünen, imkânları fazla, şık hanımlarımız yerli malı kullanınca zerafetlerinden bir şey kaybetmekten korkarlar.. Ve işte, böylece, yukardaki küpenin eşi olan bir Avrupa malı küpe, hem de alan olmadığı halde, iki misli fiyata satılabilir.. Stepimize biraz cesaret lâzım.

Normal olarak, hakikaten mesut addedilebilecek izdivaçların üç şartı haiz olmaları icap eder. Aşk - karakter ahengi cinsî hayat ahengi

Büroların iç yüzü

İzdivaç müesseseleri, ciddi şekilde, mütehassıslar tarafından idare edilen bürolardır. Buraya anlaşamıyan, fakat anlaşmak üzere hüsnüniyet besleyen karıkocalar, mesut ol' mak azminde bulunan nişanlılar ve yahut da, kendilerini mesut edecek insanlarla tanışıp evlenmek istiyen bekârlar müracaat ederler..

Anlaşamıyan karıkocaların yaşlarını, bulundukları hayat şartlarını bütün hikâyelerini kendi yazıları ile yazıp bildirmeleri icab eder.. İçlerinde "solak" 1ar varsa, bunu da mektuba ilâve etmeleri şarttır; çünkü izdivaç bürolarındaki "grafolog" 1ar yani yazı mütehassısları bunların yazılarını tetkik edip karakterleri hakkında neticelere varacaklardır.

Bundan başka, anlaşamıyan karıkocalar, büroya yüzden ve profilden olmak üzere, İki resimlerini bırakırlar. Bu resimler, yüz hatlarına ve yüz adalelerine göre karıkocayı karakter guruplarına ayıran "psycho - morphologue" 1ar tarafından tetkik edilir. Böylece, yazı tetkiki ile başlayan karakter fisi tamamlanmış olur. Buna zekâ notları da ilâve edilince şahısların bütün vasıfları meydana çıkmış olur. Şayet bu karıkocalar, tamamiyle birbirinden ayrı yaradılışta insanlarsa, izdivaç büroları bunlara, bir müddet için ayrı yaşamayı teklif eder. Aşkları galebe çalarsa, haliyle yeniden birleşecekler ve birbirlerinden çok ayrı tipler olduklarını bildikleri için, belki bu yeni birleşmede birbirlerine karşı biraz daha müsamahakâr olacaklardır.. Fakat aşkları kifayetsizse, nasıl olsa hiçbir zaman anlaşamıyacakları için, ayrılmalarında ne kendileri, ne cemiyet, ne de 'hattâ çocukları için mahzur vardır. Bilâkis doğacak çocuklar bakımından bu boşanma faydalı olabilir. Fakat bu derece anlaşamıyacak, ahenksiz çiftler zannedildiği kadar çok değildir.

Ekseriya anlaşamıyan karıkocalarm kendi bildikleri sebepten değil de bambaşka şeyler yüzünden geçinemedikleri meydana çıkar. Bunlara yapılacak nasihatler, dalma, müspet neticeler verir. Çünkü anlaşmamazlıkta en fena şey, hakiki sebeplerin bilinmemesidir. Eğer iki taraftan birinde veya her iki tarafta ruhi bir bozukluk, bir kompleks varsa büro, onları psikologlara gönderir ve durum, yüzde doksan düzelir..

Büroya müracaat eden nişanlıların vasiyeti biraz daha naziktir. Biribirlerini sevdikleri halde karakter ve zekâ fişleri, beraberce mesut olma imkânı vermiyecek rakkamlar gösteriyorsa ne yapacaklar? Onlara menfi şeyler söyliyerek, maneviyatlarını bozmak doğru mudur? İzdivaç bürolarını İdare edenlere göre hayat yoluna kapalı gözle girmektense, kayaları ve uçurumları bile bile yürümek daha doğrudur ve yalnız aşkla yürüyen gemiler batmaya mahkûmdurlar.

Nişanlılar bu hususta ne düşünürler bilinmez. Fakat hayatlarının en deli ve en güzel günlerinde, bir izdivaç bürosuna müracaat edip karakter fişi istiyecek kadar gözleri açık olanların, bu bürolara uğramaları her halde faydadan âri değildir..

Anlaşamıyan karıkocaları barıştırmak, onlara yardım etmek, yıkılan yuvaları kurtarmak fevkalâde iyi birşeydir; fakat bunlardan ideal çiftler teşkil etmek bir hayalden ibarettir. Şu halde izdivaç bürolarının başlıca gayeleri çiftleri barıştırmak değil, kendilerine müracaat eden bekârları karakterleri, kabiliyetleri ve zekâlarına göre guruplara ayırarak birbirlerile tanıştırmaktı.. Böylece mesut olma şansları artan gençler, korkusuzca evlenebileceklerdir. Teknikle elde edilen bu yeni saadet formülü, daha doğrusu insanların değil de "karakter fişlerinin" izdivacı önceleri alay mevzuu olmuşsa da, birkaç sene içinde, bu şekilde yapılan izdivaçlar şayanı hayret neticeler vermiş ve izdivaç bürolarını idare edenlerin cesaretini artırmıştır. Sevişen çiftler istedikleri gibi hareket etsinler çünkü anlaşamadıkları takdirde bile, onların flok kuvvetli bir kozları, aşkları vardır. İzdivaç bürolarının niyeti, dünyadaki hislerin en kuvvetlisini ortadan kaldırmak değildir. Fakat komşusunun, annesinin, arkadaşının nasihati ile, sırf evlenmek için evlenenler neden bu işi, anlıyanların vasıtası ile yapmasınlar? İzdivaçtan sonra sevişenler izdivaçtan evvel sevişenlerden çok daha mesut ve şanslı insanlardır.. Bunların çocukları gıpta edilecek çocuklardır.

Kısacası, bugün izdivaç büroları, prensip itibarile, tıbbın şu mühim kaidesini kabul etmişlerdir: Hastalığa yakalandıktan sonra onu yenmeğe uğraşmaktansa, hastalığa yakalanmadan tedbir almak daha çok faydalıdır.

Moda

Paristen haberler

Nihayet, büyük terziler, İlkbahar modellerini basına ve bütün dünyaya arzettiler ve böylece yaz modasının sırrı ifşa edilmiş oldu.

Bu moda, kadınları daha uzun boylu, daha ince, daha hafif ve zarif göstermek üzere düşünülmüştür.

Hakikaten ince ve vatkasız o» muzlar, 5 santim kadar uzayan etek boyu, kemersiz beller ve beden belden değil de, daha aşağıdan takılan etekler, kadınların boyunu daha uzun gösterir.

Lüzumsuz detaylardan, fuzuli süslerden tamamiyle uzak kalan kolsuz ve hattâ yakasız, elbiseler, döpiyesler ve tayyörlere gelince, bunlar kadınlara cidden daha çevik, daha hafif bir hal verir.

Hülâsa edecek olursak 955 modası ölçülü hatları, düz çizgileri, şapkadan ayakkabıya kadar "tek renk" kullanma cereyanı ve bilhassa herşeyde mübalâğadan kaçma prensibi ile kadınları güzelleştirmekten ziyade onları ince, zarif ve kibar göstermek gayesini gütmektedir.. Fakat hergün değişen güzellik telâkkisi göz önünde tutulacak olursa, bu da gine bir nevi güzelleşmek sayılabilir..

Hatların bu sadeliğine mukabil renkler sıcak ve cazip, kumaşlar alabildiğine değişik ve göz alıcıdır. Kadınlar bu sene, bol ve hattâ aşırı miktarda inci ve rengarenk boncuk kolyeler, bilezikler, küpeler takabilecekler, koyu renkli elbiselerini geniş beyaz yakalarla gençleştirecekler, egzotik desenli şantug kumaşlara sıcak renkli emprimelere, kayısı sarısından mandalın sarısına kadar bütün sarılara çok rağbet edecekler. Ve bütün gayrelerini, fazla düz ve sade biçimli elbiselerine cazip ve çekici bir hal yermek için sarfedecekler.

Bu sene beller geçen mevsimdeki gibi bol değilse de, geçen seneler gibi mübalâğalı şekilde sıkı da değildir. Ve bilhassa dikkat edilecek nokta, bellerde kesik olmayışıdır. Beden kısmı, belde sıklaşan penslerle oturtulmuştur. Kemerde ise hiçbir zaman belde değildir.. Onlar ya hiç kullanılmıyor, ya da, bazı modellerde olduğu gibi, onları belden birkaç santim aşağıda buluyoruz.

halinde inmeyip aşağıya doğru, A harfi gibi açılmaktadır. Kadınların A modasını, seve seve tatbik edecekleri muhakkaktır. Fakat Dior'un modellerinde göğüsleri yok eden pensleri, onlar biraz açacaklar, omuzları biraz daha geniş tutacaklar, belleri biraz daha sıkı, daha yapışık tercih edecekler.. ama şurası da muhakkak ki şık kadınlar, bu sene bellerini sıkı kemerlerle boğmayacaklar..

Mevsimin en sükseli terzilerinden biri de Geneveve Fath'dır.. Onun modellerinde de göğüsler siliktir, beller ya hiç gösterilmemiş, ya da çok aşağıya düşmüştür.. Bu dümdüz görünüşe "Fath şoku" ismi verilmiştir.

Son senelerin büyük süksesi "Givencby*' ye gelince, o yine "genç görünme" prensibine dayanan hoş ve taze havalı, cici modeller teşhir etti. Gençliği, körpeliği, cazibeyi sembolize eden artist "Audrey Hepburn'ün terzisi olan "Givenchy" yalnız genç kızların değil, genç kalmaya azmetmiş bütün kadınların hayranlığını

düz kumaş üzerine yapılmış düz pillerle bolluk verilmiştir ki, bu da onlara, bolluklarına rağmen düz hatlı bir manzara vermektedir.. Yazlık emprimelerde bile dar etekler nazarı dikkati celbediyor. Emprimeler aynı kumaştan pardesö ve ceketlerle giyilmekte ve böylece hem bir ihtiyaca cevâp vermekte, hem de gayet sık durmaktadır. Pardesünün veya ceketin astarı ile eş olan elbiseler de çoktur.

Bu sene kadınların en çok giyecekleri kıyafet, muhakkak ki elbise ve ceket birleşmesinden doğan yeni tip tayyörlerdir. Birkaç seneden beri, zaten kadınların çok tuttukları bu, tarz kıyafet o kadar pratiktir ki, her gardropta elzem olmuştur. Ve bütün terziler tayyörlerini bu şekilde hazırlamışlardır.

İlkbaharın yıldızı ise, "çizgili flanel" tayyörlük ve pardesülük kumaşlardır..

Dans elbiselerine gelince, bunlar alabildiğine geniş, kloşlu, veya pilli olabilir, belleri kemerle sıkılanlar bi-

Parisin bu seneki modası

Bomba — *Süpriz* — *Darbe* — *İhtilal*

Bu sene A modası

C hristian Dior'un geçen seneki H modası kadınları erkekleştirdiği için tutunmadı fakat esas olarak bugünün modasının ana prensipleri gene onun bu H modasından çıktı: Bu prensip, kadınların göğüs, bel, kalça gibi göz alıcı hatlarını mübalâğalı şekilde meydana çıkarmaktan vazgeçip onları hafifçe göstermek, hissettirmek ve aratmak esasına dayanmaktadır.

Bu sene Dior A modasını icat etti. A modasında omuzlar çok dar, göğüsler yine geçen seneki gibi penslerle bastırılmış fakat bel geçen seneye nispeten daha bariz seklide görünmektedir ve etekler düz hat

toplamaktadır. Onun gösterdiği her model bir sürpriz teşkil etmiştir. Meselâ bedenin sırt kısmında açılıp kapanan, yakaları yalnız sırtta açık olan dümdüz elbiseler tek kolunun üzerinde beyaz bir fiyonk bulunan kısa kollu bir döpiyes, ceket eteği festen seklinde kesilmiş çok sade bir tayyör.. Ve kumaşların en fantezisi, en sıcak renklisi, en hoşu!..

Bu mevsimin pardesüleri

İ lkbahar ve yaz pardesüleri, "trois-quarts" 1ar, kış mantoları gibi düz hat halinde inmektedir. Onlarda nazarı dikkati celbeden şey yakasız ve çok teferruatsız oluşlarıdır..

Gündüz elbiselerinin etekleri daha ziyade dardır. Ve yahut onlara,

le vardır.. Bunların yakaları çok açıktır fakat omuzlar aşağıya doğru, kol hissi veren yaka uçları ile, veya kısa, uzun, balon her türlü kolla örtülmüştür. "Streples" 1er gece tuvaletlerinde bile azalmıştır ama yine de mevcuttur. İspanyol vari, kat kat etekli gece tualetleri bilhassa revaçtadır. Ve "Dior" un kırmızı zeminli bir markizet emprime ile hazırladığı ispanyolvari bir tualeti mevsimin büyük süksesi olmuştur.. Bu elbiseyi giyen manken altın zincirlerden kat kat bir kolye, bilezik ve küpe takmıştır..

Zaten bu mevsim, çok sade olan elbiseleri zenginleştirmek için her kadın aynı hileye başvuracak: bol bol kolye, bilezik ve küpe takılacak ve

yahut en akla gelmez renklerde, desenlerde kumaşlar giyilecek ve neticede kadınlar yine kadın kalacak!--. C.

Almanya

Geçmiş zaman olur ki...

Bir millet mağlûp oldu. Bir rejim devrildi. Mesullerin bir kısmı intihar etti. Bir kısmı hapse girdi, bir kısmı da idam edildi. Fakat bu mesullerin karıları ne oldu-. Onlar fiilen kocalarının icraatına iştirak etmedikleri için, hakiki bir cezaya çarpılmadılar. Fakat bir kadın, kocası, nın fikirlerine iştirak etsin etmesin, onun İcraatından haberdar olsun veya olmasın, onun akıbetini maddeten ve manen paylaşır.

İşte bir zamanlar, çok parlak günler yaşamış olan nazi şeflerinin karılan, bugün sanki kocalarının işlediği suçların karşılığını ödüyorlar. Bunların her biri birdenbire ihtiyarlamış, Ümitsiz bir yalnızlık içine gömülmüştür. Herbirinin kaşları, çatıktır ve hepsinin gözlerinde bir suçluluk korkusu, bir şüphe, bir çaresizlik ifadesi mevcuttur.

Bazıları tam bir sefalet içindedir. Nazi şeflerinden "Göbbels" in karısını ve çocuklarını öldürdükten sonra intihar ettiği hatırlardadır.. Demek ki, o bugünü düşünmüş ve işlediği hataların cezasını ailesine ödetmek istememişti..

Ribentropp ailesi
Refah şampanyadan geliyor

Emmy Goering

Madam Goering bugün geçmişteki hayatının iki parlak hatırası ile yasıyor: birisi hava mareşali "Hermann Goering" le evlenerek tayyareye bindiği gün. Diğeri Wagner operalarının parlak yıldızı olduğu zamanlar.

Emmy Goering halen Münihte, fok şık bir evde yaşamaktadır. Gelirini nereden teinin ettiği belli değildir. Her zaman kapalı duran büyük demir kapı, onu meraklıların nazarından korumakta ve kendisi nadiren sokağa çıkmaktadır. Kızı Edda *15* yaşındadır ve şayanı hayret derecede babasına benzemektedir.. Liseye devam eden 'kız çok çalışkan, dikkatli fakat mahcup ve biraz mahzun bir talebedir. Son zamanlarda, artist olacağına dair çıkan havadisler tekzip edilmiştir. Edda babasının parlak nişanlarını, bembeyaz üniformasını hatırlamakta devam ediyor..

Magda Himmler

S. s. in şefi ve toplama kamplarının reisi olan Heinrich Himmler'in intiharından sonra karısı, aylarca enterne edilmiştir. Kamptan çıktığı zaman tamamiyle parasız olduğu görülmüş ve yardım bürosu kendisine ayda 57 mark vermeye başlamıştır. Halen bu para ile, minimini bir odada yaşamakta' ve yemeğini kendi pişirmektedir. 24 yaşındaki kızı Münihte bir hazır elbise müessesesinde çalışıyor. Ruslar tarafından esir edilen üvey oğlu ise, henüz dönmemiştir. Himmler'in karısının bugün hayatta bir tek gayesi vardır: bir gün müstakil bir apartman katı kiralıyarak, insan gibi yaşıyabilmek.. Fakat bu kadar para sahibi olabileceğini de pek ümit etmiyor!.

Brigitte Frank

Polonyanın eski umumi valisinin dul karısı, bu kadar felâketten sonra hâlâ yaşadığına şaşıyor. Bir müddet, devletin verdiği maaşla geçinmiş fakat sonra bu para kesilince, Himmler'in karısı gibi, o da yardım bürosunun merhametine muhtaç" olmuştur. Arjantine giderek bir maden ocağında çalışmaya başlıyan büyük oğlu Vorman'ın gayesi işe bir gün annesini sefaletten kurtarabilmektir.

Elisabeth Sauckel

Sauckel'in dul karısı 6 oğlunu yetiştirebilmek için "Berchtesgaden'de Führerin mahut "kartal yuvası" na birkaç kilometre ötede, bir pansiyon işletmektedir.

Oğulları yakında askere alınacaktır.

Anne • Lise Von Ribbentrop

*R*ibbemtrop'ların mali sıkıntısı yoktur, çünkü Anne-Lise'in şahsî serveti vardı. Kendisi meşhur Henckel şampanya evinin hissedarlanndandır.. Üç oğlu da şampanya ticareti ile meşgul olmak niyetinde bulunduklarını söylemişlerdir. Zaten babaları da işe şampanya ticareti ile başlamıştı. Ribbentrop'un 20 yaşındaki kızı Ursule'ye gelince o gazeteci' olmak gayesindedir.

Ilse Hess

Spandon'da halen hapiste bulunan Hess'in karısı, tenha ve kırlık bir yerde, bir evin alt katında oturmakta ve hemen hemen bir hapis hayatı sürmektedir..

Sabahlan saat sekizde, birkaç dakika bahçeye çıkıp köpeğini havalandırdıktan sonra, bütün gün odasına kapanan bu kadın, "Rudolf Hess ile hayatım" isimli bir kitap yasmaktadır. Bütün gayesi kocasını temize çıkanp, onu hapisten kurtar-' maktır. Kitabında kocasından "941 den beri sulhu istiyen adam" diye bahseden Ilse"nin çok zor günler yaşadığı muhakkaktır. 18 yaşındaki oğlu küçük bir köyde marangozluk yaparak hayâtını kazanıyor.. Annesini sık sık ziyarete gelen bu çocuk babasını hiç mektupsuz bırakmamaktadır.

Margarethe Speer

Kocası hapise girdikten sonra doğduğu şehire giderek, kendisini iki oğlunun tahsil ve terbiyesine vakfeden bu kadın sahip olduğu evin odalarını pansiyon vererek geçimini temin etmektedir.. Çocuklarının bilhassa, iyi ingilizce öğrenmelerini arzu etmiş ve onları çok iyi yetiştirmiştir.. Daima ekonomi yaparak, Berline tayyare bileti alır ve sık sık kocasını hapiste ziyaret eder. Kocasının 20 seneyi doldurmadan affedileceğini ümit etmesinin sebebi, vaktiyle onun Hitlere' suikast hazırlamış olmasıdır.

F E N

Astronomi

Aya gidiyoruz

Nihayet bizde de bir "Aya Seyahat Derneği" kuruluyor. Önümüzdeki yirmi sene esnasında memleket içinde ve dışında gezip görülecek yer kalmıyacağından korkan turistlerimiz sevinebilirler. Yirmi sene sonraki Ay seferleri için müracaatları kabul edecek bir seyahat acentası yakında İstanbulda açılıyor. "Resmî formaliteleri ikmal eder etmez" yolcuların müracaatlarını kayda başlıyacaktır. Bu derneğin kurucuları üç üniversiteli gençtir. Gazetelere açıkladıklarına gören, bir kaç gün önce Londra mahreçli bir ajans haberinden Aya yirmi sene sonra gidilebileceğini ve bu husustaki hazırlıklara şimdiden başlanıldığını öğrenmişler; bunun üzerine müthiş heyecanlanmışlar, meseleyi bir defa tahkik etmek için Teknik Üniversitedeki "ilgili" profesörlere sormuşlar, onlar da aya gitmenin mümkün olduğu kanaatini izhar edince artık daha fazla tereddüt etmeden "Aya gitmek istiyenler cemiyeti" ni kurmaya geçmişlerdir. Maksatlarının tam mânasiyle bir "Aya seyahat bürosu" açmak olduğu anlaşılıyor. Çünkü programları, "Aya gitmek istiyenler! kaydetmek, diğer memleketlerde bulunan bu nevi cemiyetlerle temasa geçerek seyahat için şartların neler olduğunu ve yapılması gereken işleri öğrenmek, Aya gitmek katileştiği takdirde yolcuları çıkış istasyonuna göndermek" ten ibarettir.

Resmen kurulduğu zaman aya seyahat derneğine bir çok müracaatlar yapılacağına şüphe etmiyoruz. AKİS de ilk seferlerin birine bir muhabirini iştirak ettirmek için bu dernekten faydalanmak istiyecektir. Bu bakmadan teşebbüsün başarı kazanmasını dilemek içimizden geliyor. Yalnız, macera arzumuzu şiddetle kamçılayan bu seyahat hazırlığında bir nokta zihnimizi karıştırıyor ve hayallerimizi biraz kırıyor. Dernek kurucuları maksatlarım açıklarken, bir kaç gün önce okudukları bir gazete haberi üzerine bu Aya gitmek fikrine kapıldıklarını itiraf ediyorlar ve bir taraftan derneği kurmaya teşebbüs ederken, öte taraftan da bu mesele etrafında daha fazla bilgi toplamaya çalışacaklarım söylüyorlar. Şimdi korkumuz şudur: Ya bu mesele etrafında daha fazla bilgi topladıkları zaman Aya gitmenin yirmi değil de, meselâ kırk sene sonra mümkün çalacağına kanaat getirirlerse o zaman seyahat bürosunu kapatmak hatırlarına gelmez mi? Gerçekten, bizim bildiğimiz kadar, bu kanaatte olan bir çok mütehassıs vardır. Aya gitmek prensip olarak bu gün de mümkündür. Ama şimdilik bu, lüzumundan fazla pahalı ve tehlikeli olan bir seyahattir. Yani bugün bile dünya ile ay arasındaki mesafeyi bir kaç merhalede aşabilecek uzay gemilerini yapmak muazzam masraflar pahasına mümkündür ve bu gemilerin, içindeki yolculara büyük bir şey olmadan hedeflerine varmaları ihtimali vardır. Fakat bu ihtimal o kadar küçük ve göze alınacak masraf o kadar büyüktür ki hiç bir devlet şimdiden böyle bir seyahate teşebbüs etmez. Bugün için yapılacak şey, Ay seyahatini ucuzlatmaya ve tehlikelerini azaltmaya çalışmaktır. Nitekim bir çok memleketlerde kurulmuş olan "Uzayda seyahat dernekleri" bu maksatla büyük bir faaliyet göstermektedirler. Bu teknik çalışmaların ne kadar süreceği, Aya nisbeten tehlikesizce ve kolayca ne zaman gidilebileceği hakkında kesin bir şey söylenemez. 20 sene diğen aşırı iyimserler olduğu gibi 100 seneden bahseden aşırı kötümserler de vardır. Ortalama olarak 50 sene içinde Aya ilk yolculuğun gerçekleşeceği kabul edilebilir.

• Görülüyor ki Aya seyahat büroları açmak için vakit henüz erkendir. Buna mukabil Aya seyahat meselesinin ortaya çıkardığı sayısız ilmî ve teknik teferruat problemlerinin-üzerinde çalışmanın tam zamanıdır. Başka memleketlerde senelerden beri faaliyette bulunan uzay yolculuğu derneklerinin esas çalışma programı da işte budur. Vakıa, mesele Amerikada da zaman zaman Dazı teşekküller uzay yolculuğu için müracaat kabul ettiklerini ilân ederler. Ama bu, halkın ilgisini öteki çalışmaları üzerine çekmek için başvurulan bir propaganda usulünden başka şey değildir. Sadece Aya seyahat acentalığı yapmak üzere kurulmuş hiç bir ciddi dernek yoktur.

Temennimiz, üniversiteli gençlerimizin bu gerçeği bir an önce görmeleri ve Aya seyahat bürosu açmaktan vazgeçip ciddî bir uzay yolculuğu derneğinin kurulmasına ön ayak olmalarıdır. Bundan yirmi beş sene kadar önce iki üç arkadaşıyla birlikte bu çeşit derneklerin belki birincisini kurmuş olan bir üniversiteli, Wernher von Braun, ilk önce sağdan soldan topladığı parçalarla küçük füzeler imal edip uçurmakla işe, başlamıştı. Bugün von Braun dünyanın en tanınmış füze uzmanlarından biri ve uzay yolculuğu heveslilerinin de birincisidir. Aya gitmek için uğraşmak isteyen herkesten bir von Braun olması şüphesiz beklenemez. Ama her halde von Braun'un ve öteki ilim adamlarının bu yoldaki çalışmalarım iyice öğrenmesi ve bu çalışmaların ilerlemesine gücü yettiği kadar yardıma gayret etmesi beklenebilir.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Kral Güstav kalp dinliyor

Tıbda da demokrasi

İ sveç Kralı Gustav Adolph, açtığı romatizmalılar tedavi yurdunda hastalardan birinin kalbini dinlemiştir. Stockholm'un banliyösünde 2 Martta açılan bu tedavi merkezi, en modern cihazlarla mücehhezdir.

(A.P.)

*****

İngiliz kitap müzesinden geçenlerde çok kıymetli bir eser kaybolmuştur. 50 sterlin kıymeti olan "1791 den 1814 e kadar Fransız üniformaları kolleksiyonu" isimli eser 1860 dan beri müzede idi..

Kitabın kaybolması üzerine telâşa düşen ve aramaya başlayan Scotland Yard, piyasada kitabın birden çoğaldığını ve yeniden binlerce adet basıldığını görmüştür. Tahkikat derinleştirilmişse de, kitabı kimin çalıp bastığı anlaşılamamıştır.

(Daily Telegraph)

*****

İ kinci dünya harbinde Ohioda Nazi Roket tekâmül merkezinin müdürlüğünü yapmış olan Alman Generali Dr. Walter Dronberger gelecek 15 sene zarfında roketlerle yolcu taşımanın mümkün olacağını söylemiştir.

Dronberger, Amerikan roket cemiyetinde yaptığı bir konuşmada, bu füzelerin saatte 21 bin kilometre hız--la seyredebileceğini ve 45 bin metre yüksekliğe çıkabileceğini ifade etmiştir. Bu roketlerle San Fransiscodan Sydney şehrine bir buçuk saatte gidilecektir.

(Daily Telegraph)

D ünyanın her tarafında hırsızlar daima yükte hafif, pahada ağır şeyleri tercih ederler.. Meşhur Penicilin mucidi Sir Alexander Fleming'in evine - üstadın ölümünden iki gün evvel - giren hırsız ise bu kaidenin aksine evin bütün kıymetli eşyasından başka hizmetçi kızı da beraberinde götürmüştür. Lady Fleming'in ne kadar kürk ve mücevheri varsa toplayan hırsızlar, evde buz dolabı, dikiş makinesi gibi eşya da bırakmamışlardır.

Kapının önündeki kamyonu gören komşulardan bir kadın, evvelâ evin taşındığını zannetmişse de bilâhare ağzı ve eli, kolu bağlı hizmetçi kızın kamyona bindirildiğini görünce bağırmaya başlamıştır. Ancak kadının bağırması hiç bir işe yaramamış, o zamana kadar işlerini bitiren hırsızlar gaza basıp uzaklaşmışlardır.

Hadiseyi haber alan Lady Fleming, kürk ve mücevherleri kadar hizmetçi kızın da kaybolmasına üzüldüğünü söylemiş ve "Bu zamanda hizmetçi bulmak çok zor iş..." demiştir. (A. P.)

*****

S üveyş kanalından geçerken içindeki yabancı lejyon askerlerinden 69 tanesinin denize atlıyarak kaçtığı Fransız askeri nakliye gemisi Pasteur, Marsilya limanına girer girmez askeri nezaret alma alınmıştır.

Gemi kumandanı Albay Hous, gazetecilere verdiği beyanatta, mevzubahis 69 lejyon askerinin Süveyş kanalında kendilerini denize attıklarını söylemiştir.

Gemi, 300 ü yaralı olmak üzere, hınca hınç harp yaralılarını hamil olarak Saygondan gelmekte idi.

(U.P.)

*****

E ski bir Fransız hastabakıcısı tarafından bir İngiliz sabitine yazılan aşk mektubu, zabitin karısının açtığı boşanma davasında büyük bir delil teşkil etmiştir. Mrs. Joan Noble, kocası aleyhinde, kendisine karşı zalimce hareket ettiği iddiası ile dava açmıştır. Kocası Binbaşı Harold Noble 35 yaşındadır. Hindistanda da vazife gören Binbaşı Noble karısı Joan ile 1944 de evlenmiş, iki de çocukları olmuştu.

1950 de Kalkütadan karısına yazdığı bir mektupta, Fransız matmazel Miss Lesley Fielder'den bahsetmekte idi. Bu mektuptan şüphelenip, evde de Fransız matmazele ait bazı resim ve mektuplar bulan Mrs. Noble bunları mahkemeye İbraz etmiştir. Bu mektuplardan 1946 tarihli bir tanesinde Miss Fielder şöyle demektedir :

"— Sevgilim; senden uzak olduğum için kalbim ağrıyor. Senin yanında olmak için her şeyi feda ederim. Kocam bu akşam Delhi'ye gidiyor. Beni kollarına aldığın zaman tekrar saadetime kavuşacağım. O günleri hatırladıkça gözlerim yaşanyor."

Karısının İlâve ettiğine göre binbaşı Harold, bir gün banyoyu doldurarak kendisini içine sokmuş ve saatlerce çıkmasına müsaade etmemiştir. Karısı sıcaktan şikâyet ettiği zaman da vantilatörü durdurup bir de ateş yakan binbaşının zalim hareketleri bu şekilde hülâsa edilmektedir. Mahkeme binbaşı Noble ile karısının ayrılmalarına karar vermiştir.

(Daily Telegraph)

*****

B ir pencere temizleyicisi meslek hayatı bakımından enteresan bir açıklama yapmıştır.

Dört sene müddetle sobasız bir odada hapis edilen 52 yaşında bir adam kendisi camları silerken, günleri ve ayları sorarmış. Masa ve iskemle dahi bulunmayan bu odada üstü örtüsüz bir yataktan başka eşya yokmuş. Ekseriya çıplak gezen adam, yere oturup bir teneke kaptan yemek yermiş. Adamı hapis eden kız kardeşi, ağabeysinin kendisini idareden âciz olduğunu, bunun için hapsetmeğe mecbur kaldığım söylemiştir. 1950 ocağında hapsedilen adam dört sene odada kalmıştır. Komşularından John Harvey, cam silicisinin verdiği malûmata şunları ilâve etmiştir: Bu esrarengiz mahpus arasıra haykırmakta ve krizler geçirmektedir. Adamın yeğeni ise, annesinin dayısına çok iyi baktığım ve neş'esinin yerinde olduğunu söylemiştir. Mahkeme bu hususta hâlâ kararsızdır. (Daily Telegraph)

T İ Y A T R O

Ankara

Ankara Players

Son perdenin nihayetinde, şiddetli alkışlar üzerine perde tekrar açıldı. Eserde rol alanlar bir dizi halinde sahneye gıktılar, alkış devam etti, birinci derecede rol sahipleri bu defa küçük bir dizi olarak göründü, alkışlar dinmiyor, perde açılıp kapanıyor, her defasında da sahnedeki durum değişiyordu. Çiçekler küçük bir buketten başlayıp kocaman çelenk ve sepetlere kadar büyüdü. Son defa sahnede, *zarif,* beyaz elbisesi içinde bir çocuk kadar masum ve sevimli bir kadın kalmıştı; yerlere kadar eğiliyor, gösterilen teveccühe, büyük bir tevazu ve mahcubiyet hâlesi içinde selâmlar, reveranslarla mukabeleye çalışıyordu.

Küçük Tiyatroyu tamamen doldurmuş olan Amerikalı, İngiliz ve İngilizce bilen diğer misafirlerin, dakikalarca alkışladıkları bu sanatkâr Devlet Tiyatrosu artistlerinden Yıldız Akçan idi. Doğrusu istenirse, Yıldız Akçan bu alkışları tam manası ile hak etmiş olmakla beraber, diğer rol alanların ve eseri sahneye koyanın da bunlardaki payı onunkinden pek aşağı değildi.

Türk - Amerikan Kültür Derneği, bir müddet evvel "Ankara Players" adı ile bir amatör tiyatro gurubu tesis etmiş ve Thornton Wilder'in "Bizim Şehir" isimli eserini hazırlamaya başlamıştı. Eserin rejisörlüğünü Amerikan kültür ateşesi Argus Tresidder yapmakta idi. İngilizce aslından çalışılan "Bizim Şehir" in genç kızını, Devlet Tiyatrosu sanatkârlarından Yıldız Akçan canlandırmıştı. Yıldız hakikaten büyük bir vukufla canlandırdığı rolünde, haklı bir başarı kazandı.

Devlet Tiyatromuz da aynı eseri bir kaç sene önce, Ebert'in mizanseni ile temsil etmiş, unutulmaz bir başarı sağlamıştı. O zaman, amatörlüğe çok yakın olan sanatkârlarımız, bütün varlıklarını ortaya koymuş, Thornton Wilder'i bile utandırmıyacak bir oyun vermişlerdi. Bununla beraber Devlet tiyatromuz, "Ankara Players" kadar cesur davranamamış, dekor ve aksesuvarı kısmen kaldırmış ve kısmen de sembolleştirmişti. Halbuki Amerikalı amatörler dekor ve aksesuvarı tamamen kaldırmışlar, sandalye ve masa gibi, zaruri eşyadan başkasına sahnede yer vermemişlerdi. Hattâ, evin ikinci kâtı, iki sıvacı merdiveni ile ifade olunmuştu. Hemen bildirelim ki, sahnedeki bu yokluk eserin başarısına hiç bir suretle gölge düşürmedi. Belki de takdirlerimizin artmasına sebep oldu. Şüphe yoktur ki dekorsuz, aksesuvarsız oyun, her esere gelişigüzel tatbik edilemez. Ancak beynelmilel, daha doğrusu beynelinsan hadise ve duyguların belirtilmesi için herhangi bir vasıtanın ehemmiyetli bir rolü olmıyacağı hakikati bu gibi denemelerle ispat edilmiş oluyor.

Bizim Şehir'in her hangi bir Amerikan kasabasını temsil etmeyip, bilâkis hepimizin içinde yaşadığımız şehirleri canlandırdığı düşünülürse, orada, isimleri yabancı olmakla beraber görünen her şahıs tanıdıklarımızdan birisi, bazan bizzat kendimizdir. Üstelik bu eserde, ahretten de haber var. Ahret hakkındaki düşüncemizi müşahhas olarak görebiliyoruz. Bu eserde bir şey daha var ki, Amerikalı amatör aktör onu, eşine az rastlanabilen bir sanat olgunluğa ile başardı: Sahne ile seyirci ve dünya, ile ahret bağlarının düğümlenip çözüldüğü "rejisör" rolü.

Ne kadar mümkünse o derecede tabii oynanan bu rolün sahibi, keski kendisini sahneye vermiş olsaydı. Hakikaten, tiyatro sahnesi bir değer kazanırdı.

İstanbul

Bir ihbar etrafında

Gazeteler yazdı; İstanbul'da bir komünist tiyatro kurulmasına teşebbüs edilmiş. Bir ajansa atfen verilen haberde, kızılların bir tiyatro kurmak için faaliyete geçtiklerinin ihbar edildiği ve hadisenin tahkik edilmekte olduğu bildiriliyor ve şu tafsilât veriliyordu: Bir matbaacı ile üç gencin, İstanbulda bir tiyatro kurmak üzere teşebbüste bulundukları ve bu tiyatro ile komünist propagandası yapacakları polise ihbar edilmiş. Muhbirlerin bildirdiklerine göre, kurucuların bir sanat teşekkülü hüviyeti vermeye çalıştıkları tiyatro için muazzam masrafa hazırlanmaları calibi dikkatmiş!

Tiyatronun müteşebbisleri arasında iki tanınmış artist, bir ressam ve iki tane de mühendis varmış. Verilen isimlerin bazıları hakkında evvelce komünizm propagandası yaptıkları iddiası ile takibat açıldığı, birinin de pek yakında aynı suçtan tevkif edilmiş olduğu anlaşılmışmış. Müteşebbislerin büyük meblâğlarla bu işe girişmeleri gizli ellerin kendilerine yardım ettikleri şüphesini kuvvetlendiriyormuş...

Bütün bu "mış" veya "muş" lardan önce belirtilmesi icabeden bir nokta var: Bu ihbarı yapanlar çok cahilmiş. Tiyatronun, sanatın ne demek olduğunu öğrenemedikleri, üstelik Türkiyede ticaret ve teşebbüs serbestisinin kanunların himayesinde bulunduğunu bilmedikleri de aşikâr. Polise, günde yüzlerce ihbar yapılır. Bunların içinde hakikaten üzerinde durulması icap edenler bulunduğu gibi, safsatadan ibaret olanları da çoktur.

"Komünist tiyatro" ne demektir? Üç, beş kişi bir tiyatro kurmaya teşebbüs ederse, bir an için müteşebbislerin hakikaten komünistlik suçundan takibata uğradıklarını, suçları görülmediğini - aksi halde cezalı bulunmaları icabeder - kabul etsek ve gene, aynı şahısların tiyatro kurmak için büyük bir sermaye temin ettiklerini düşünsek ve kendilerine yardım edilmekte olduğunu hissetsek; bunlar ayrı ayrı emniyeti ilgilendiren tahkik mevzuları olmakla beraber, kanunlarımız muvacehesinde bir tiyatro kurmaya mani ahval midir? Yeter ki, ayrı ayrı tahkik edilen huşualarda bir suç unsuru görülmesin!

Bir tiyatro kurulmadan, "müteşebbisleri şüpheli kimselerdir" diyerek teşebbüsü boğmak doğru olmaz. Bekliyelim bakalım: tiyatro repertuvarını seçsin, perdesini açsın, eserini göstersin... Eğer temsil edilen eser memleket menfaatlerine aykırı, komünist gayeler taşıyorsa, böyle menfurca bir propaganda yapılıyorsa, o zaman işe el koyalım. Aksi halde, hiç yoktan ortalığı velveleye vermek asıl şüphe edilmesi icabeden hareket sayılmalıdır.

Tiyatro, İçinde bulunduğumuz devirde, büyük sermayeye ihtiyaç gösteren bir "endüstri" dir. Hakikaten, sahnenin üzerine sanat hakimse, sahnenin önünde ve arkasında iş adamları vardır. Dünyanın her tarafında da bu, böyledir. Şimdi, bir kaç müteşebbis büyük sermayeyle işe girişiyorlar diye derhal vesveseye kapılmak, "paranın membaı nedir?" diye ortaya şüphe atmak, daha eser meydanda değilken gürültü patırdı koparmak yobazlıktan başka bir şey değildir. Küçük sahne de büyük sermayeyle kurulmuştur, Ankarada Devlet Tiyatrosu, İstanbulda Şehir Tiyatroları da büyük sermayeyle işler, Muammer Karaca tiyatrosuna bir servet yatırmıştır. Zira, artık, tiyatro kurmanın başka yolu yoktur. Keşke sermaye sahiplerimiz paralarını "sanat endüstrileri" ne aktarmaya başlasalar.

Kimsenin şevkini kurmaya hakkımız yoktur. Her sanat hareketine, anlayıp dinlemeden "kızıl" damgası vurmıyalım ve tabloları pertavsizla incelemekten - orağa, çekice benzer hat var mı diye... lütfen vaz geçelim.

Bir Cevap

Vasfi Rıza ZOBU

12 Şubat 1955 tarihile çıkan mecmuanızın 81 inci sahifesinde benim için kaleme alman yazıya cevaptır :

1 — Sabri Esat Sivavuşgil'in 2 Şubat tarihli Yenisabah gazetesinde çıkan yazısını okuduktan sonra, tıpkı sizin anladığınız gibi, bu yazı ile beni kasteddiğini sezdim; bahsedilen "Şamar" ın kendi yanaklarında ne kadar isabetli sakladığını gösterecek vesikalara sahip olduğum için cevap vermesini pek arzu ederdim.. İlerde inkâra sapmaması için bir mektup yazıp, bu yazı ile kimi kasdeddiğini açıklamasını kendisinden rica ettiğim halde, cevap vermek lütfundan kaçındılar.. Eğer tavassut eder de, ondan mektubuma mukabele etmesini temin ederseniz hoşunuza gideceğine emin olduğum "Şamar" la alakalı bir kaç fıkrasını size nakledeceğime söz veririm..

2 — Rahmetli Hasan efendiyi hayırla yad eder, sanatı karşısında onun için duyduğum hayranlığı her zaman her yerde söylemekten de zevk duyarım.. Eğer onun büyük kabiliyet ve zekasına sahip olsaydım, onun sanatı tarzında bir istidada malik bulunsaydım, sağ iken onun yanında, vefatından sonra da onun yolunda gitmekten şeref duyardım. Dünkü Darülbedayide, bugünkü Şehir tiyatrosunda Göbeğimizi çatlatsak onun seviyesine erişemiyeceğimizi de müdrik olduğumuz için, Çizmeden yukarı çıkma teşebbüsüne kalkmayı kâr-ı akıl saymam.

3 — "Tiyatro seyircisi" nin "Sanat eseri" nden anladığım, kırk senelik repertuvarile düşmanlarına her zaman için ispat edecek durumda olan bir Müessesede yetişmiş benim gibi bir insanın, bunun aksini düşünmesine imkân olmadığını muharririnizin de bilmesi lâzım gelir.. Eğer iddia ettikleri gibi, bunun aksi bir mütalâada bulunduğumu bana hatırlatırlarsa lâzım gelenlerden mahcubiyetle özür dilerim..

4 — Tiyatro seyircisinin ancak kaba farslarla gıdıklanmak suretiyle celbedilebileceğini, alafranga sanat eserinden bizim seyircinin nasibi olmadığını" iddia ettiğime dair yazdığınız yazının ya bir kasid veya yanlış bir ihbar yüzünden mecmuanıza geçtiğini zannediyorum.. Bunun da tarafınızdan tahkiki ile, hakikatse ispatını, değilse tashihini rica ediyorum.

5 — Vazifesine geleli üç seneyi doldurup, dördüncü senesine giren Max Meinecke'nin "Beyaz Güvercin" isimli eseri için, "Sahneye vaz eylediği ilk alafranga sanat eseri" denilmektedir. Bir insanı kötülemek için bundan daha kuvvetli bir iddia olamaz. Üç senedir bu rejisör hep "Hasan efendi" vari çalıştı da, bu sene mi "sanat" ı öğrendi?. Yoksa "Sahneye vaz eylediği sanat eserterinin ilk beğenileni" mi denilmek istendi de hataen sayın rejisör kabahatli duruma düşürülmek talihsizliğine uğradı?

Kimseden ne "intikam" almaya, ne de kimsenin ayıbını yüzüne vurmaya hevesliyiz.. Yalnız hakkımda uydurulan iftiralarla mütalâa yürütülmesi hoşuna gitmiyor işte o kadar..

İster basın kanununa uyularak, ister hatır gözeterek bu cevabımın Mecmuanızda neşrini saygılarımla rica ederim efendim.

AKİS : Sayın Vasfi Rıza Zobunun hatırı hakikaten büyüktür.

M U S İ K İ

Opera

Şef ve soprano
Muvaffakiyet yolunda

İtalya'da bir Türk kadını

*Mi*lâno'da neşredilen Giornale degli Artisti (Sanatkârlar Gazetesi), La Scala'da verilen bir Carmen temsiline ateş püskürüyordu. Temsili şöhretli bir orkestra şefi, Herbert von Karajan idare etmiş ve dünyanın opera başkentinin ileri gelen sanatkârları rol almışlardı. Fakat gazete memnun değildi. Herşeyi yerin dibine batırıyordu.

Aynı gazetenin başka bir sütununda, Napoli'nin San Carlo Tiyatrosundaki Tosca temsiline dair bir tenkid yazısı vardı. Bir sopranodan bahsediliyordu. Fakat, son derece methedici sözlerle... Meselâ şöyle diyordu; "Duygularını ifade etmekteki ustalığı ile bu rolü öylesine canlandırıyor ki başka bir soprano, bu kadar güzel sesi olsa bile, bunu yapmadıkça onun seviyesine yaklaşamaz." Gazete, bu sopranonun kim olduğunu hatırlıyordu: "Geçen senenin meşhur Cio-Cio-San'ı Leylâ Gencer..."

Napoli halkı onu gecen seneden tanıyordu. Aynı tiyatroda verilen Madame Butterfly ve Öjen Onyegin temsillerinde onun nasıl defalarca sahneye çağrıldığı unutulmamıştı. Bu defa da San Carlo Tiyatrosunun 3 bin kişilik büyük salonu son iskemlesine kadar dolmuştu. Leylâ Gencer, bu tiyatroda verdiği üç Tosca temsilinde gene büyük bir başarı kazanmış, şöhretini sağlamıştı. "Sanatkârlar Gazetesi" onu metheden tek gazete değildi. Beraber çalıştığı tenor Vittorio de Santis, bariton Giuseppe Taddei, orkestra şefleri Vincenzo Bellezza yahut Franco Patane gibi tanınmış operacılar arasında bir Türk şarkıcısının üstünde bilhassa duruluyordu. Meselâ *"Il Giornale"*, 21 Ocak günü verilen - dünya turuna çıkmış bir milyarderler kafilesinin de hazır bulunduğu - Tos--a temsili hakkındaki yazısında Leylâ Gencer'den ezcümle şöyle bahsediyordu:

"Leylâ Gencer'in geniş ve lâtif bir sesi var. Fakat o. herşeyden önce, hakiki bir sanatkârdır. Bu trajik şahsiyete (Floria Tosca'ya) hayat verdi. Ses bakımından olsun, sahne bakımından olsun, büyük bir muvaffakiyet kazandı."

Cetra ile kontrat

Leylâ Gencer bu defa İtalya'ya gidişinde ilk iş olarak Napoli'de bir konser verdi. Gazeteciler Cemiyeti menfaatine tertiplenmiş bir konserdi bu. İştirak edenler arasında, tenor Tito Schippa'dan sinema yıldızı Silvana Pampanini'ye kadar, tanınmış birçok sima vardı.

Konserin ertesi günü Cetra, Leylâ Gencer'e bir teklif yaptı. Sanatkâr, "Cetra da nedir?" dedi. Cetra, opera plâkları neşreden büyük bir firmanın adı idi. Leylâ Gencer'in fazla düşünmesine fırsat vermeden iki yıllık bir kontrat imzalattı. Sopranonun menaceri Francesco Ansaloni bundan pek hoşlanmadı. Öyle ya! Daha fazla para vermeleri muhtemel olan Sahibinin Sesi yahut Columbia ile anlaşma yapılabilir, böylece onun komisyonu da daha yüksek olurdu. Bununla beraber. Cetra gibi, İtalya'nın büyük opera yıldızlarını plâklariyle dünyaya tanıtan bir firmanın listesine girmek az şeref değildi. Hem, plâk kumpanyaları aralarında anlaşmalar yaparlar ve sanatkârlarını birbirlerine kiralarlardı. Böylece - şayet şartsa - Leylâ Gencer'in Sahibinin Sesi'nde yahut Cobumbia'da çalışması mümkün olabilirdi. Yalnız bir mesele vardı. Cetra kataloğunda hemen bütün başlıca 1-talyan operaları mevcuttu. Öyle ise Leylâ Gencer'e plâk için hangi opera verilecekti? .Bunu kendi henüz bilmiyor. Eğer katalogdaki eski plâkların bu defa yeni "Leylâ Gencer versiyonları" hazırlanacaksa, is o zaman daha önem kazanır.

Her halde sanatkâr, Nisan ayı sonunda bu firma için oniki uzunçalan plâğa ses vermek üzere İtalya'ya gittiği zaman durumu öğrenecektir.

Menotti'nin tebrikleri

Plâkları, muhakkak ki, Avrupa çapında bir şöhret yapmış olan Leylâ Gencer'i bütün dünyaya tanıtacaktır. Tanınmasında, Associated Press ajansının Napoli muhabirinin de gayretleri vardır. Bu zat, Leylâ Gencer'in rol aldığı opera temsillerini A. P. nin haber servisine dahil ederek ismini dünyaya yaymıştır. Halen İtalyan gazeteleri soprano Gencer'den "Avrupa'da gayet iyi tanınan..." diye bahsetmektedirler. Geçen yıl Amerikalı orkestra şefi Fritz Reiner onu dinlediği zaman "derhal benimle beraber Amerika'ya, Metropolitan'a geliniz" demişti. Fakat Leylâ Gencer'in "derhal" gitmesine imkân yoktu. San Carlo tiyatrosundaki angajmanı buna imkân vermiyordu. bu angajman, Roma'dan aldığı bir teklifi - Montemezzi'nin "Üç Kralın Aşkı" operasında Fiora rolünü oynama teklifini - de kabul etmesine mani oldu. San Carlo, ele geçirdiği bir kıymeti başka tarafa kaptırmamakta titiz davranıyordu.

Bu yıl, Leylâ Gencer'in Ankarada "Konsolos" temsillerindeki muvaffakiyetini öğrenen operanın bestekârı Gian-Carlo Menotti ona tebriklerini yolladı.

Diğer taraftan, sanatkârımızın büyük bir soprano olarak değerinin tealim edilmesinde ve isminin, günümüzün birkaç büyük ses sanatkârı arasında yer alması imkânının sağlanmasında, orkestra şefi Tullio Serafin'in gayretleri mühim bir rol oynamıştır.

Serafinin son Traviata'sı

78 yaşında, Tullio Serafin İtalyaya'nın ikinci Toscanini'si sayılır. La Scala'nın ve Metropolitan'ın şefi olarak Serafin'in opera tarihinde önemli bir mevkii vardır. Eski günlerin birçok büyük şarkıcısını o yetiştirmiştir. Amelita Galli-Curci, Lucrezia Bori, Claudia Muzio gibi sopranolar onun nezaretinde çalışmışlardır. Traviata'ya karşı bilhassa bir zaafı vardır. Violetta'yı gerektiği gibi teganni edecek sopranoların pek az olduğuna inanır. Son senelerde bu rol için Renata Tebaldi ve Maria

Tosca
Alkıştan inledi

S. Carlo'nun afişi
Boş yer yok!

Meneghini Callas'ı yetiştirmişti. Bu partiyi söyliyecek sopranoda lirik, dramatik ve koloratur tezatlarının bir arada bulunmasını istiyordu. Bunları Leylâ Gencer'in sesinde buldu. "Son Traviata'mı yetiştireceğim" dedi.

Bu rol, Leylâ Gencer'e yabancı değildi. Fakat Serafin'le çalışmaya başladıktan sonra, partinin daha bir çok inceliği olduğunu anladı. Temsil, Şubat ayı içinde, Sicilya adasının Palermo şehrinde, İtalya'nın en büyük operalarından biri olan Teatro Massimo'da verilecekti. Serafin'le onbeş *gün* Floransa'da, bir hafta Napoli'de ve bir hafta da Palermo'da çalıştılar, iddialı bir Traviata ortaya çıkacak, Galli-Curci, Boci, Muzio, Tebaldi, Callas hattına bir de Gencer isminin ilâvesi gerekecekti.

Nihayet temsil verildi. 17 Şubat tarihli Sicilia del Popolo gazetesi, tenkid yazısına "Traviata'nın Zaferi" başlığını koydu. İddia isbat edilmişti. Başka bir gazete, Giornale di Sicilia, yazısına "Teatro Massimo'da Tullio Serafin'in Traviata'sının Başarısı" diye başlıyor, "Artık Avrupa'da gayet iyi tanınan Türk sopranosu Leylâ Gencer, Violetta'yı beşeri ve sanatkârane bir davranışla oynadı; iyi eğitim görmüş güzel ve sıcak sesiyle büyük bir başarıya ulaştı" diye devam ediyordu. Diğer gazeteler de aynı derecede methedici idiler. Temsilden sonra yaşlı İtalyan opera meraklıları Leyla Gencer'i tebrike geldiler. Söyledikleri sözler arasında onu bilhassa memnun eden "siz yeni bir Claudia Muzio olacaksınız" sözü oldu.

Leylâ Gencer Palermo'da dört defa Traviata'yı oynadı. Diğer başlıca roller, tenor Luigi Infantino ile bariton Enzo Mascherini'deydi.

Alkış tutanı

Şimdiye kadar huzuruna çıktığı bütün dinleyici topluluklarının davranışından son derece memnun olan Leylâ Gencer, geçen hafta Cumartesi günü Riyaseticumhur Filarmoni Orkestrası'nın Üniversite Konserine solist olarak iştirak etti. Adolfo Camozzo idaresindeki orkestra refakatiyle Aida'nın birinci sahne sonundaki aryasını (Numi, pietâ!" ve Il Trovatore'dan Leonora'nın dördüncü perdedeki ilk aryasını (D'Amor sull'ali rosee) söyledi. Bitirdiği zaman salon, alkış ve bravo sesleriyle çınlıyordu. Ankaralı dinleyicilerin pek az sanatkâr karşısında böyle coştuğu görülmüştür. Gencer, ilâve olarak, La Traviata'dan Violetta'nın son perde aryasını (Addio del passato) söyledi.

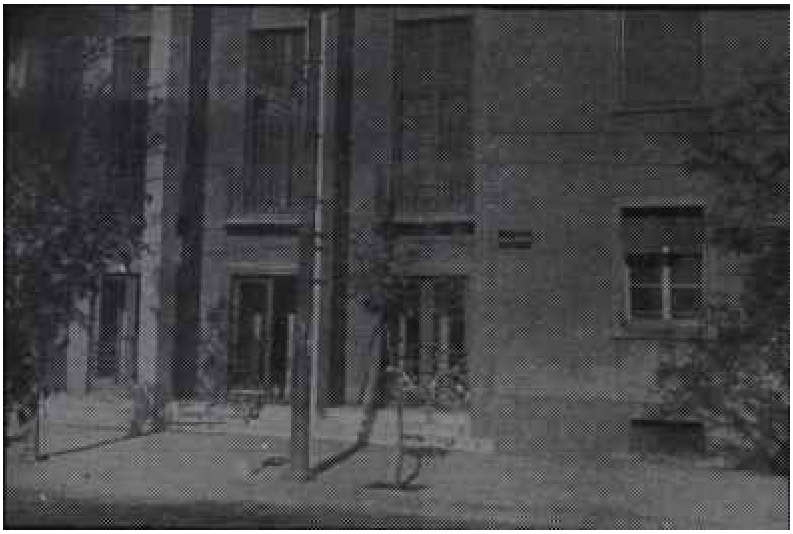
Sanatkâr, Verdi söylemenin iyi bir ses çalışması olduğu ve şarkıcıların günlük çalışma olarak Verdi söylemelerinin iyi netice verdiği kanaatinde.

Yeniden Avrupa'ya

Bu konserden ve Devlet Tiyatrosunda Il Trovatore'ye çıktıktan sonra Leylâ Gencer, önümüzdeki ay gene İtalya'ya gidecek. Plâk doldurmaktan başka R.A.I. (İtalyan Radyosu) televizyon servisinde, bir opera temsilinde rol alacak. Massenet'-nin "Werther" inde Charlotte rolünü teganni edecek.

Bonn'daki sefaretimiz, Leylâ Gencer'in orada da bir konser vermesi için tertibat almıştır. İtalya'dan sonra, Gencer'in Alman başşehrine gitmesi de ihtimal dahilindedir.

R A D Y O

Ankara Radyosu
Mesele vardı, kapandı

Ankara

Garip bir kapanış

O gece, etrafını alan gazetecilere Doktor Mükerrem Sarol şunları söyledi:

"— Mesele kapanmıştır,." ——

"Doktor", gazetecilerle bir kokteylde - kendi kokteylinde - konuşuyordu. Kokteyl memleketimizi ziyaret eden Amerikalı gazeteciler şerefine verilmişti. Bakan, Daldandala programındaki aday nutkundan söz açmıştı . Mesele kapanmıştır derken, bu aday nutkunun hakikaten bir "mesele" olduğunu kabul etmiş, fakat sonradan "kapanmasına" çalışıldığını belirtmişti. Bu iki kelimelik cümle, bakanın, "kendi servisi" nden doğan hâdisenin bir hata olduğunu kabul ettiğini gösteriyordu.

Hakikaten Sarol, İstanbul'dan Ankara'ya döner dönmez bu mesele ile meşgul olmuştu. Geçen hafta, Daldandala programındaki meşhur nutkun akisleri o kadar geniş olmuştu ki, radyoevinde büyük bir telâş başgöstermiş, hattâ İstanbul'a telefonlar açılmış, "Doktor" un fikri alınmıştı. "Doktor" bu telefonlara ne cevap vermişti, nasıl hareket edilmesini istemişti, bilinmiyor. Yalnız bilinen tek şey, hadise ile alâkalı Erdoğan Çaplı'nın ertesi günü daha rahat ve daha sakin geçirdiğidir.

Fakat "Doktor" İstanbul'da boş durmamıştı. Ankara ile temaslarda bulunmuştu, hattâ özel kalem müdürü vasıtasiyle radyoya bir emir bile vermiş, Daldandala programından "sözlü kısımlar" m çıkarılmasını istemişti. Bu haber gazetelere intikal etmişti. Bu sırada, yapılan "ihbar" üzerine Ankara savcılığı da tetkikata başlamıştı. Başsavcı Hayri Mumcu gazetecilere verdiği beyanatta, Daldandala programının bu kısmının "tetkik edildiğini" söylemişti. Programın bu kısmının bulunduğu bandın bir sureti Ankara Savcılığına verilmişti.

Hattâ Ankara Savcısı ikinci gün, beyanatına bazı yeni kısımlar da ilâve etmişti. Bu nutkun "B.M.M. nin manevi şahsiyeti ile istihza mı, yoksa ona bir hakaret rai" olduğunu henüz tespit edemediklerini bildirmişti.

Osman Şevki Çiçekdağ'ın da bazı milletvekillerinin şikâyetlerini dinlediği bir vakıa idi. Çiçekdağ, pek memnundu.

İşte, Ankarada hâdiseler bu yönden gelişirken, İstanbulda da bakan, Daldandala programından sözlü kısımların çıkarılmasını istiyordu. Demek ki, milletvekillerini sinirlendirecek bir hâdise mevcuttu, demek ki "Doktor" bunu anlamıştı, bu hale göre mesele büyüyor. "Doktor" da hâdisenin büyümesinden ve gurup önüne gelmesinden çekiniyordu. Bu sırada Erdoğan Çaplı kendi programından sözlü kısımların çıkarılmasına itiraz ediyor, Naci Serez'in "Musiki ve Komedi" saatinden de sözlü kısımların çıkarılmasını, aksi takdirde' böyle bir kararı tanımıyacağını bildiriyordu. "Doktor" Ankarava dönmeden. Radyoevi içinde hadise gün ve gün genişliyordu. Erdoğan Canlı, kendisine hatalı olduğu yolunda yapılan ikaz ve tenkidleri şu şekilde cevanlandırmıştı:

"— Mükerrem Sarol'un emri ile bu işi yaptım".

Bu konuşmalar, hâdisenin büyüme istidadını alevlendiriyordu.

Tam bu sırada birden rüzgârın istikameti değişti. Kimsenin mana ve mahiyetini anlamadığı bir açıklama gazetelerin birinci sütunlarında yer aldı. "Doktor" Ankara'ya dönmüştü, Adalet Bakam Osman Şevki Çiçekdağ bir açıklama ile ne kendisine milletvekillerinin müracaat ettiğini, ne de Ankara Savcılığının bir tetkik safhasında olduğunu bildirdi..

"Doktor", Başbakanın, meselenin kapatılması hususunda tasvibini almıştı. Birden fiiliyatı da değiştirdi. Bir kaç gün önce Daldandala'dan sözlü kısımların çıkarılmasını istemişti. Bir kaç gün sonra bir gazeteye verdiği beyanatta "daha bu türlü programların, konuşmaların arttırılması yoluna gidileceği" ni ifade ve ilân etti.

"Doktor", Osman Şevki Çiçekdağ'm böyle bir açıklama yapmasını temin etmişti; halbuki Adalet Bakanlığı, konuşmanın bir kopyası üzerinde hassasiyetle tetkiklerde bulunuyordu; bu da bir vakıa idi. Başbakanın müdahalesi, D.P. gurubu önüne böyle bir mesele ile gelinmemesini arzu etmesi, "Doktor" un durumunu kurtarmıştı, o da Osman Şevki Çiçekdağ'dan böyle bir açıklama almış, bir beyanat ile "halkı neşelere gark etmek için" çalıştıklarını ilân edivermişti.

Meselenin, bazı "fazla hassas" milletvekilleri tarafından ziyadesiyle izam edildiğinde ve monologun hakikaten pek hoşa gittiğinde kimsenin şüphesi yoktu. Şakaya tahammül, medeni insanlar için vazifelerin başında gelir. Eğer bir mizahçı, milletvekilleriyle değil, milletvekili adaylariyle bu kadar dahi şaka edemezse, onlara takılamazsa rejimimiz abus bir çehreye bürünür. Zaten basın kanunu, eksik olmasın, memleketten siyasi karikatürü kaldırmak üzeredir. Bari, monologculara müsaade verilse.. Latifeye müsamaha, demokrasilerin belli başlı karakterlerinden biridir.

Ama bizim radyo...

Mesele bu tarafından değil, başka tarafından mühimdi. Bir radyo, haftanın bir gününün bir saatinde başka rejim, diğer gün ve saatler başka rejim tatbik ederse Devlet radyosu, şahsî çiftlikten farklı olmaz. Eğer her program sahibi radyonun mesul makamlarını hiçe sayıp, lüzumlu kontrol ve murakabeden geçmeden bandını koltuğunun altına sıkıştırın alâkalı ahbap bakana koşar ve onun müsaadesini alınca gene hiç kimseye haber dahi vermeden bunu yayınlarsa Devlet radyosuna o bakanın ismini verip, meselâ "Münevver bey radyosu" veya "Muhterem bey radyosu" demek icap eder. Bakanlar, bütün demokrasilerde siyasi şahsiyetlerdir. Daldandala işlerle uğraşmazlar. O mevkilerin daha başka işleri vardır. Yahut olmak lâzımdır. Gerçi Mazi Almanyasında Goebels sadece Devlet radyosunu değil, tiyatroyu ve operayı da istediği gibi idare eder. İstediğine imkânlar verir, sanatkârları himaye" eder. bir tek emirle bütün programlan meselâ bir gözdesi için ala-

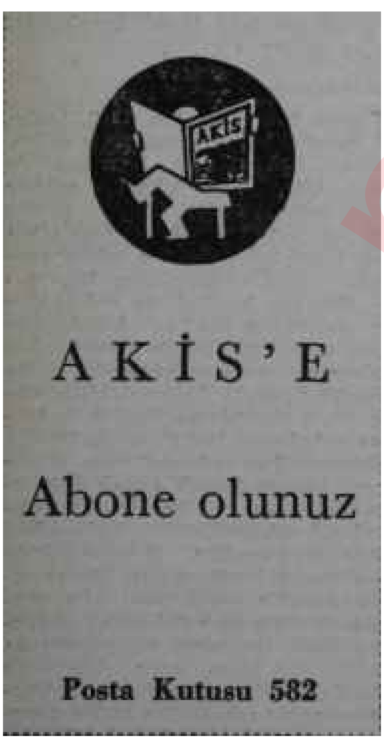
bura ediverirdi ama, herkesin bildiği o tarihlerde Almanyadaki rejimin adı Demokrasi değil, Diktatorya idi. Bizim, o yola sapmak için hususi bir arzumuz yoktur.

Her sanatkâr, hususî durumu ne olursa olsun, kabiliyetleri ne kadar parlak bulunursa bolunsun radyoda cari usullere riayetle mükelleftir. Yarın Doktor Mükerrem Sarol'un hoşuna gitmeyen şahıslarla alay eden başka bir monolog "Doktor" un hoşuna gitti diye yayınlanacak mı? Yarın Doktor Mükerrem Sarol'un hoşuna giden şahısları göklere çıkaran konuşmalar "Doktor" hoşlandı diye yayınlanacak mı? Bunun sonu gelir mi? Bizim de radyomuzda iyi kötü bir program dairesi vardır. Her önüne gelen, ilk yakaladığı mikrofonu eline alıp dinleyiciye istediğini anlatamaz. O usulü bozmamak lâzımdır. "Doktor" un yapacağı iş, kendisine koltuğunun altında bandı, müracaat eden sanatkârı haşlayıp yerine göndermek, fakat eserini tasvip ediyorsa o türlü programların hazırlanmasını alâkalı merciler vasıtasiyle istemekti.

Mükerrem Sarol, iyi bir hareket yapmamıştır.

Hem, bir monologla bir radyonun demokratik radyo oluvereceğine alâkalılar inandırsalar inandırsalar Prof. Nihad Erimi ' inandırabilirler. Bunun için üstada müracaat etsinler. Kendisine yeni sevinme vesilesi vereceklerdir. Ama seçim zamanlarında dahi muhalefete söz hakkı tanımayan bir radyo - iktidar bakanlarının konuşmalarına cevaz verirken - hangi monologu okutursa okutsun, sadece komik olur; demokratik olmaz.

Biraz mühim işlerle uğraşalım!

S P O R

Galatasaraya gol!
Turgay baka kaldı

Futbol

Büyük Maç'ın kulisi

Haftalar var ki gazetelere bir göz atan İstanbullu spor severler 150 nci defa karşılaşacak olan iki ezelî rakip Fenerbahçe - Galatasaray'a ait yeni bir iddia ve hattâ yeni bir itham ile karşılaşmamış olsunlar. Bu müddet içersinde neler söylenmedi, neler yasılmadı ki... Bütün bunlar zaten ağzına kadar dolmuş olan bardağı taşırtmaya kâfi gelen bir damla oldu. Pazar günü sabahın erken saatlerinde yola dökülen Mithatpaşa stadının bahtsız yolcuları soğuk havada en azından beş, altı saat tribünlerde titremek mecburiyetinde kaldılar. Tribünler tıklım tıklım dolu idi. İspanya millî maçından sonra 26.305 kişi ile yeni bir seyirci rekoru tesis edilmişti. Vakıa bu rakam bilet alanları gösteriyordu. Bir de bunun yanında bedavacılar vardı. Hele "L" tribününe bu bedavacı gurubu çok daha fazla itibar etmişti. Kapalı tribünün sağ tarafında Galatasaray flamaları göze çarpmakta idi. Sol taraf ise ilk bakışta insana Kırkpınar yağlı güreşlerini hatırlatıyordu. Davul, Zurna ve Sarı-Lâcivertli flamalar...

İngiliz hakem W. E. Dellov idaresinde oynanan maçın ilk devresi 0-0 beraberlikle bitti. Fenerbahçeli çocuklar Osman Kavrakoğlunun sert nutkundan olacak, gayet canlı ve istekli bir oyun oynuyorlardı. Hücum insiyatifi onlarda idi İkinci devrenin hemen birinci dakikasında Lefterin ayağından bir gol kazanan Sarı - Lacivertliler büsbütün şahlandılar. Tribünlerdeki tezahürat son haddini bulmuştu. Kapalı tribündeki 10.000 kişilik gurup davulun hareketine uyarak dalgalanıyordu. Bir ara gürültüden ve "Fenerbahçe, çok yaşa" diye tempolu bağırmadan adeta hakemin düdüğü duyulmaz olmuştu. Bu hal ikinci golün yapıldığı 41 inci dakikada bir kat daha arttı. Artık tribünlerde meşaleler yanıyor, sayısı binleri aşan Fenerbahçe taraftan kazanılan zaferi tesit ediyordu. Bu kritik maç böylece 2-0 bitmişti. Zihinlerde takılan istihfamlar sahada cevaplanmış oluyordu, iş burada kalmalıydı. Fakat hiç de öyle olmadı.

Müessif hadiseler

Bir taraftan stadın dahilî hoparlörü düdüklü sambayı çalıyordu. Buna mukabil 1500 kişilik bir gurup stadın önünde davul zurna ile göbek atıyordu. Doğrusu samba ile davulzurna arasında bir münasebet kurmak çok güçtü. İşte bu gurup Taksim'in yolunu tuttu. Galatasaray kulübü camlarını taşladı ve bir kaç kişinin yaralanmasına sebebiyet verdi. Bundan evvel Mithatpaşa stadının tribünlerinde Galatasarayı alkışlayan bir genç bir kipti tarafından öldürülmüştü.

Lig maçlarının durumu

On altıncı hafta lig maçlarında Fenerbahçenin Galatasaray'a

Kavrakoğlunun tebriki
Peynir gemisi lafta yürüdü

2-0 lık galibiyeti, Beşiktaş'ın Emniyeti 5-1 mağlûp edişi, Kasımpaşanın Beyoğlusporu 4-1 yenmesi, Vefanın Beykoz karşısındaki 4-1 lik başarısı, Adaletin İstanbulsporu 2-1 yenmesi ile sona erdi. Önümüzdeki haftada Ordu takımının seyahati münasebetiyle ligler tehir edilecektir. Beşiktaş Galatasaray'ın mağlûbiyetinden sonra bir hayli ümitlenmiştir. Maçtan sonra kendisi ile konuştuğumuz Beşiktaş idarecisi Sadri Usoğlu:

— "Neticeden en az Fenerbahçeliler kadar memnunum. Bize ümit kapısı açtılar" dedi.

Fenerbahçe Reisi Osman Kavrakoğlu ise şu cevabı verdi:

— "Çok mes'udum, müftehirim. İnşallah bundan sonra böyle devam eder."

Ordu takımı Roma'da

İki gün sonra, yani 20 Mart pazar günü İtalya'da Floransa şehrinde bağlıyacak olan dünya ordular arası futbol şampiyonasına katılacak takımımız halen Roma üzerinden bû şehre varmış bulunuyor. 20, 23 ve 27 Mart tarihlerinde İtalya'da Floransa, Napoli ve Roma şehirlerinde yapılacak olan şampiyonada takımımız tek devreli lig usulü ile finalleri oynıyacaktır. Finale kalan dört takım olduğu için takımımız sıra ile üç ayrı şehirde Hollanda, Mısır ve İtalya ile karşılaşacaktır.

Ordu takımımızın gitmeden evvel Ankara'da açtığı kampa İstanbul kulüpleri profesyonel oyuncularını göndermediklerinden, ilgililer kampı onların ayağına nakle mecbur kalmışlar, böylece ordu takımımızın bir haftalık çalışması İstanbul'da olmuştur. İhtimal ilgililer "tebdili-mekânda ferahlık vardır" ata sözünden bir fayda ummuş olacaklar ki böyle hareket ettiler. Yoksa askeri otoritelerini kullanarak, İstanbul profesyonellerini pekâlâ Ankara'ya celbedebilirlerdi.

Takım Kurmay Yarbay Nuri Gücüyener'in başkanlığında gitmiş, idareci ve mutemet olarak Harp Okulundan levazım üsteğmeni İsmet Sertkaya kendisine refakat etmiştir. Ayrıca Vahap Özaltay takımın antrenörü olarak, Zülbahar Sağnak da hakem olarak kafileye dahil edilmişlerdir. Bunlara bir tercüman, bir gazeteci ve bir de son dakikada ekibe yetişen ve temsil bürosunun mümessilini . ilâve edersek idareci gurubu yediye baliğ olmaktadır. Bunun dışında ekibe dahil olan 17 futbolcu da şunlardır:

Kaleciler: Seyfi, Ömer
Bekler: Rıdvan, Nedim, Saim
Haflar: Mustafa, Ali İhsan, Suat, Rober
Forlar: İsfendiyar, Hadi, B. Ali, Burhan, Kadri, Sabahattin, Niyazi ve Nusret. — C. S.

Herkes, bir kişi

Tarih boyunca söylenegelen bir sözdür: Her yol Roma'ya çıkar!

Hafta içinde Genelkurmay Başkanlığının sayısız odalarından birinde bir kişiye bu yolun anahtarım vermek üzere toplanılmıştı. Ordu spor bürosu erkânı ile üç spor yazarı (gazeteci) neticeye merakla intizar ediyorlardı. Genel Kurmay Başkanı Roma'ya bir gazeteci götürün diye emretmiş. Ordu spor bürosu da sadece Ankara'dan ve bu şehirdeki dört cemiyetten ikisini kaale almıyarak ikisinden birer namzet istemiş. İşte bu iki namzet arasında çekilecek kura ile Roma yolcusu tesbit edilecekmiş.

Bu meraklı hava içinde nihayet kura için kâğıtlar yazıldı; biri dolu, diğerleri boşdu. Kurayı da bir küçük çocuk, Olcayto çekecek. Bir zamanlar dünya kupasında milli futbol takımımıza da Roma yolu aynı şekilde açılmıştı. Hem de Roma'da bir İtalyan küçüğünün, Franco'nun eliyle. Bu sefer uğur, küçük Olcayto'nun elindeydi.

Namzetlerden birisi, şöyle kalın çerçeveli gözlüğünü yukarı doğru bir ittikten sonra kalınca bir sigarayı çakmağı ile ateşledi ve derin bir nefes alıp üfledi. Diğer namzet heyecanından ince siyah bıyıkları ile oynuyordu. Üçüncü gazeteci ise bu ikinci namzedin mensup olduğu cemiyetin başkanı idi. Kur'ada müşahit olarak bulunuyordu. Bizzat gitmemesine rağmen, üç gazetecinin en heyecanlısı da o idi. Mütemadiyen eli ağzında idi ve tırnak etlerini koparmakla bile heyecanını yatıştıramıyordu.

Gayet neşeli olan küçük Olcayto'nun eli torbaya girdiğinde odada çıt çıkmıyordu. Minimini el torbadan beyaz ufak bir kâğıdı aldı ve gözlüklü gazetecinin eline sıkıştırdı. Çünkü evvelâ onun kurasını çekmesi kararlaştırılmıştı. Sonra diğerini alıp sahibine verdi. Bütün gözler iki avucun içinde açılması beklenen kâğıtlardaydı. Yüzler sararmış, merak ve heyecan son haddini bulmuştu. Hakikatte çok kısa, fakat beklendiği için çok uzun gibi gelen bu müddetin sonunda birden gözlüklü namzedin yüzünün renklendiği ve gülümsediği görüldü. Elindeki "Ankara - Roma" yazdı ufak kâğıdı spor bürosu başkam kurmay yarbaya uzattı. Roma yolu açılmıştı. Kaybeden, büyük bir samimiyetle yerinden kalktı ve kazananı tebrik etti.

İşin bundan sonrası, sohbet arasında zabıtların tanzimi ve imzalanmasına hasredildi. Böylece kafileye Ankara spor yazarları derneğinden bir gazetecinin refakati temin edilmişti. Bir taraf memnun, diğer taraf ne de olsa müteessir, genel kurmay merdivenlerinden inerek gözden kayboldular.

Sonradan, kaybeden taraf da kafileye dahil olmanın bir kolayını bulmuş, İktidarı destekliyen bir gazete

Maçtan sonra
Yorgunluk böyle çıkar

mensubu olduğu için, aynı zamanda Beden terbiyesi bölge başkanı olan valinin emri ile Ankara bölgesinin bulduğu kombinezonla Roma'ya yollanmıştır.

Millî Takım kadrosu tesbit edildi

3 Nisanda Fransa ve 15 Nisanda Mısır millî takımiyle karşılaşacak olan Milli takımımızın 35 kişilik kadrosu perşembe günü yağmurlu ve soğuk bir havada üçüncü antremanını Mithatpaşa stadında Elektrik takımına karşı yaptı. Cumartesi ve Pazar günü mühim maçları olan Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaşlı oyuncular antremanda sadece kültür fizik hareketleri yaptılar. Diğerleri yani İzmir, Ankara, Adana bölgesi ve İstanbul'un diğer kulüplerinin oyuncuları seleksiyoner Necdet Erdemin ve antrenörün, hattâ diğer federasyon üyelerinin karşılaşmayı başından sonuna kadar takip etmeleri idi! Nihai kadro pazar günü yapılan Fener - Galatasaray maçından sonra Mithatpaşa stadında toplanan federasyon üyeleri tarafından tesbit ve ilan edildi. Ufak tefek hataların mevcut oluşu ilerde bu hataların telâfi edilmesine imkân veriyordu. Tespit edilmiş olan elemanlar şunlardır:

Galatasaray: Turgay, Ergun, Suat.

Beşiktaş: Bülent, Ercan, Nazmi, Coşkun, Recep.

Vefa: Rahmi

Fenerbahçe: Selâhattin, Basri, Naci, M. Ali, Fikret, Lefter.

tamirden: Bayram, Metin.

Federasyon, tebliğinde, Romada yapılacak olan Ordu Millî maçına iştirak edecek olan futbolcuların kadroya sonradan alınacağını bildirmiştir. Bu sebeple Kadri, Rıdvan» Mustafa, Nedim gibi kıymetler millî takım kadrosunda yer almamıştır. Millî takım çalışmaları sonunda tespit edilecek olan nihai kadro 28 Mart pazar günü kampa alınacak ve kamp 3 Nisan tarihine kadar devam edecektir.

Kulüpler

Fenerbahçede karışıklık

Osman Kavrakoğlu hem Avukat, hem Rize Milletvekili ve hem de son aldığı rütbe ile Fenerbahçe kulübü Umumi kaptan vekili ve Başkanıdır.

Kavrakoğlu son defa uğranılan muvaffakiyetsizliklerden sonra İstanbul'a gelerek 7 Mart pazartesi günü Park Otelde idarecilerle, 8 Mart sah günü Kulüp lokalinde futbolcularla ve 9 mart çarşamba günü de gene Park Otelde basın mensuplarına verilen bir ziyafette tam üç gün üst üste uzun uzun nutuklar söyledi. AKİS bundan evvelki yazılarında Fenerbahçe kulübünde bir iç krizin mevcut olduğuna temas etmişti. Krizin muayyen sebepleri vardı. İdare heyeti ile başkan Kavrakoğlu arasında bir anlaşmamazlık mevcuttu. Durumu kurtarmak ve Fenerbahçeye iyi bir istikamet verebilmek için evvelâ idarecilerle başkanın anlaşması icap ediyordu. İşte 7 Mart pazartesi günü Park Otelde işe bu taraftan başlandı. Kavrakoğlu Ankarada basına verdiği bir beyanatta uğranılan mağlûbiyetlerde kendisinin hissesi bulunmadığım izaha çalışmıştı. Bu hal idare heyetinin canını fazlası ile sıktı. İdareciler kazanılan muvaffakiyet veya uğranılan hezimetten bir bütün olarak hepimiz ayni derecede mesulüz demişlerdi. Dört saat süren ilk toplantıda mühim kararlar alınmıştı. Evvelâ oyuncuların lâkaydisine bir son verilecekti. Hattâ icap ederse bir tasfiye dahi düsünülüyordu. Bu işleri yapabilmek işin Umumi kaptanlığa sert mizaçlı birinin getirilmesi lâzımdı. Nitekim Kavrakoğlu. Havrullah Güvenir'in arzusu üzerine muvakkat kaydı ile Umumi kaptanlığı da uhdesine aldı. Böylece aile toplantısı adı verilen toplantıda, idareciler birbirleriyle tam olarak mutabakata vardılar.

Futbolcularla konuşma

Ertesi gün Fenerbahçe kulübünün lokalinde bütün futbolcuları karşısına alan Kavrakoğlu bazan sert, bazan da yumuşak bir eda ile tam kırk beş dakika konuştu.

Kavrakoğlu :

— "Büyük sermaye ve emek yatırmış olmamıza rağmen bu sene takımımız arzulanan neticeyi alamadı. Sizler spor dünyamızın en kıymetli elemanlarısınız. En iyi tesislere ve çalışma imkânlarına sahipsiniz. Buna rağmen neden muvaffak olamadınız? Kulağımıza arkadaşlarınızla geçinemediğiniz sözleri geliyor. Bu doğru mudur? Eğer varsa söyleyin. biz bir ağabey olarak aranıza girelim ve bu geçimsizliği ortadan kaldıralım" dedi.

Oyuncular söylenenleri sessizce dinliyorlardı. Başkan bir iki defa daha ihtar etti. Fakat hiç bir cevap alamadı. Kavrakoğlu devamla:

— "Emniyet mağlûbiyetinin akşamı idi. Ankarada Adıyamanlılar adına verilen bir ziyafette bulunuyordum. Reisicumhur vekili Refik Koraltan, Meclis Reis Vekili Tevfik Deri ve bazı mebuslar da toplantıdaydılar. Emin olun, salonda bir ölü sükûtu vardı. Kimse gülmüyor ve eğlenmiyordu. Bunun üzerine Tevfik İleri, bir kulüp yener veya yenilir, bunu izam "etmemeli, dedi. Görüyorsunuz ki çocuklar, sizlerin spor sahasında başarısızlığa uğramanız ne derece şümullü oluyor."

"Kavrakoğlu'nun bu sözleri neden söylediği pek iyi anlaşılmadı. Ünvan itibariyle kendisinin İstanbul Valisi kadar zengin olduğu bilinmekte idi. Devlet Radyoları ve gazeteler sık sık isminden bahsediyordu. O halde bu lâflar övünmek mânasını taşımıyordu. Daha ziyade çocuklara, kendilerine karşı devlet büyüklerinin dahi alâka duyduğu izah ediliyordu. Kavrakoğlu konuşmasında "siz yeniliyorsunuz, bizi muarızlarımız şu veya bu sebeple tefe alıyorlar" demişti.

İşte bu söz hakikaten doğru idi. Futbolcuların lâkaydisine kimse ses çıkartamıyor, buna rağmen idareciler gerek basının ve gerek taraftarlarının ağır hücumlarına maruz kalıyorlardı. Bütün İş pazar günü yapılacak olan Galatasaray maçının neticesine bağlı idi. İdareciler bu maçın mesuliyetini tamamen futbolcuların sırtına yüklemişlerdi.

Basın Toplantısı

Kavrakoğlunun iki günlük hummalı çalışması sona ermişti. Sıra alman kararları efkârı umumiyeye aksettirmeye gelmişti. İşte 9 Mart çarşamba günü Park Otelde İstanbul gazetecilerine bir öğle yemeği veren Fenerbahçe kulübü bu işi de böylece nihayete erdirdi. Gazetecilere teşekkürle söze başlayan başkan, alınan mühim kararları anlattı. Dedi M:

"— Mali cephesi sağlam, tesisleri sağlam ve huzur içerisinde bulunan bir kulüp üç beş maç kaybetti diye yıkılmalı mıdır? Bu doğru yol mudur ve memleket sporuna faydalı olur mu? Elbette olmaz. Buna yazıktır. Buna sizler de müsaade etmemelisiniz. Gazeteci arkadaşlarımdan ricam, bu şekilde hareket edenlere karşı mücadele etmeleridir. Bizler zorla idare hey'etine gelmiş insanlar değiliz. Umumi hey'et, ekseriyetle bize teveccüh göstermiştir. Bu teveccüh devam ettiği müddetçe biz de vazifemize devam edeceğiz. Biz kuru gürültüye pabuç bırakacak insanlar da değiliz."

Kavrakoğlu bu sözlerle muarızlarına sert cevaplar vermiş oluyordu. Tipi böylece bir dereceye kadar dinmiş ve beraberlik temin edilmişti. İş pazar günkü maca kalmıştı.

Zatürrie Hakkında Önemli Bilgiler

Dokturunuzun elindeki yeni ilâçlar her on zatürrieliden dokuzunu kurtarabilir!

Dikkatli olun: Bu belirtilerin arkasından zatürrie çıkabilir. Bilhassa ateş, «yatağa girip doktoru çağırınız» demektir!

Fena bir soğuk algınlığı başladığı takdirde doktoru görmeniz elzemdir!

S.: Zatürrie tedavisinde ne yenilikler vardır?

C.: Bugün binlerce zatürrie geçirmiş insan, hayatlarını yeni ilâçlara medyundur. Bu yeni ilâçların yardımı ile, zatürrie vak'alarının **ekserisi** tedavi edilebilmektedir. Bununla beraber, tedaviye oldukça **erken başlamalıdır**, zira zatürrie **öldürücü** bir hastalıktır. Bugün bile, **zatürrie** zayıf düşmüş, mukave**metsiz** bir hastayı yeni ilâçların **tesirine** vakit kalmadan öldürebil**mektedir**. Zatürrieyi yenebilmek **için**, sizi tehdid eden tehlikeyi tanı**manız** lâzımdır!

S.: Zatürrie kendini nasıl belli eder?

C.: Zatürrie ciğerlerin ciddi bir iltihaplanmasıdır ve çok bulaşıcıdır. Bilhassa müsait bulunduğunuz şu zamanda gelir, sizi bulur:

1 — Üşüdüğünüz ve çok ısındığınız zaman.

2 — Çok yorgun ve bitkin olduğunuz zaman.

3 — Soğuk algınlığı, grip veya **bronşit olduğunuz** zaman.

4 — **Bir ameliyat**, kaza veya yaralanma ile zayıf düştüğünüz zaman.

Zayıf düşmüşseniz ve ateşiniz de yükseliyorsa hayatınız, hemen doktor çağırmakla kurtulabilir.

S.: Zatürrie'yi yenmenin 3 şartı nedir?

C.: Eğer üstüste aksırma geliyorsa, soğuk algınlığı başladığını anlayıp şu üç kaideye riayet ediniz:

(1) Mümkünse yatağa giriniz. (2) Bol miktarda su, meyva suları, süt içiniz. (3) Doktorunuza baş vurunuz. Zatürrie sizi haftalarca yatağa düşürür ve pahalıya mal olur. Ayrıca hayatınız da tehlikeye maruz kalır! Zatürrie mikroplarına fırsat vermeyin. Unutmayın ki, soğuk algınlığının arkasından zatürrie gelebilir. En iyi çare yatağa yatmak ve derhal bir doktor çağırmaktır.

● Bu, en mühim sağlık konularına dair hazırlanmış yazılardan bir tanesidir. Bu yazılarda; doktorunuzla tam işbirliğinin, sağlığınızı korumakla kalmayıp, uzun ve sıhhatli bir ömür sürmenizi de nasıl mümkün kılacağını göreceksiniz.

SQUIBB
İLÂÇLARI
1858 DENBERİ